

KAREL ČAPEK

TOVÁRNA NA ABSOLUTNO¹

PŘEDMLUVA

Předmluvu, která následuje, jsem chtěl vlastně napsat už k prvnímu vydání; neučinil jsem to jednak asi v návalu lenosti, na který se už nepamatuji, jednak z fatalismu; myslím totiž, že předmluvou se už nedá nic napravit. Když pak kniha vyšla, dočetl jsem se o ní různých zasloužených výtek: že prý se nevyrovná Balzakovu Hledání Absolutna, že se končí nedůstojným požíváním jitrnic, a hlavně že to není žádný pravý román. Tím jsem byl trefen přímo na hlavičku jako hřebík. Doznávám, že to není vůbec žádný román. Rád bych nyní na svou omluvu řekl, za jakých okolností se tato knížka nestala románem.

Jednoho jarního dne o čtyřech hodinách odpoledne jsem dopsal RUR; načež jsem s úlevou odhodil péro a šel se projít na Nebozízek. Nejprve mi bylo pěkně volno, že jsem se zbavil dřiny; z toho se vyvinul jakýsi pocit prázdnoty a posléze jsem shledal, že se nesnesitelně nudím. I řekl jsem si, že mám den beztoho zkažený a že tedy půjdu raději domů a napíši do novin fejeton. Takové odhodlání člověk obyčejně činí, nemaje ponětí, o čem vlastně bude psát; tu tedy jistou dobu chodí po pokoji, píská si nějakou písničku, které se nemůže zbavit, nebo chytá mouchy; pak si na něco vzpomene a začne psát. Také tehdy jsem si vzpomněl na jakýsi starší nápad, nařezal jsem si čtvrtky papíru a počal jsem psát fejeton.

Když jsem byl na třetí čtvrtce, shledal jsem, že toho je na fejeton moc a že by z toho mohlo byt šest fejetonů, čímž celá věc uvázla v půl větě na třetí čtvrtce.

Po dvou měsících na venkově mě přepadly deště a samota; nebylo jiného vyhnutí: pořídil jsem si papír a počal jsem psát těch šest fejetonů. Trvalý déšť a patrně i záliba v látce zaviniily, že jsem toho napsal dvanáct kapitol a rozdělil si látku ještě na šest dalších. Načež jsem těch dvanáct kapitol poslal novinám, aby je po jedné kapitole otiskovaly v Pondělníku, zaklínaje se, že já zatím dopíši konec.

Jenže život je nezbadatelný; vyšlo už jedenáct kapitol, a já neměl ani řádek dál; zapomněl jsem, že to vychází, a hlavně jsem zapomněl, jak to mělo být dál. Tiskárna mne honila, abych

¹ Čapek K., *Továrna na absolutno*, Praha 1982 (redakčně upraveno).

poslal konec; tu já (jako ta dívka v pohádce) jsem jí hodil novou kapitolu do cesty, aby mi dala pár dní pokoj. Prchaje před pronásledováním tiskárny trousil jsem kapitolu po kapitole; chtěl jsem ji předhonit, ale „ona za mnou skok co skok”. Kličkoval jsem jako štvaný zajíc; vrhal jsem se všemi směry, abych získal času a mohl ještě nějak napravit, co jsem při této honičce pokazil. Sud’te sami, ndržel-li jsem se dosti dlouho; ještě osmnáct kapitol to trvalo, než jsem vystrčil bílý prapor konce. Jakže, že tato knížka nemá souvislého děje? Což není to epický a vzrušující děj, jak autor, štván Erinyemi, uniká do horské samoty i do zátíší redakčních, na Svatou Kildu, do Hradce Králové, na tichomořský atol, do Sedmi Chalup a posléze za stůl hospody U Damohorských, aby teprve tam, s rukama zkříženýma a vrhaje svým pronásledovatelům v tvář poslední argumenty, se vzdal? Sledujte se zatajeným dechem, kterak až do poslední chvíle věří, že – jsa nemilosrdně honěn – přese vše míří k jakémusi cíli a sám honí jakousi ideu; a opustil-li ho v třicáté kapitole dech, neopustila ho podivná víra, že v klikaté cestě, kterou právě proběhl, byl jakýsi jednotný smysl. Toto jest pravý děj románu, jenž skutečně není románem, nýbrž fejetonovým seriálem: kterýžto název na něj nyní dodatečně připichuji.

V říjnu 1926

KAPITOLA I. - INZERÁT

Na Nový rok 1943 pan G. H. Bondy, prezident závodů MEAS, četl noviny jako kdykoliv jindy; přeskočil poněkud neuctivě zprávy z bojiště, vyhnul se kabinetní krizi a vyplul plnými plachtami (– protože Lidové noviny dávno již zpětinasobily svůj formát, stačily by tyto plachty i na zámořskou plavbu –) do rubriky Národního hospodáře. Zde křížoval řádnou chvíli, načěž svinul plachty a nechal se kolébat sněním.

„Uhelná krize,” řekl si, „vyčerpání dolů; ostravská pánev zastavuje práci na léta. U všech všudy, to je pohroma. Musíme vozit hornoslezské uhlí; prosím, počítejte, oč nám to zdraží naše produkty, a pak mně mluvte o soutěži! Jsme na hromadě; a zvýší-li Německo tarify, můžeme zavřít boudu. A Živno klesla. Ó bože, jaké malé poměry! Jaké těsné, pitomé, neplodné poměry! Ach, zatracená krize!”

Pan G. H. Bondy, předseda správní rady, se zastavil. Něco ho neodbytně dráždilo. Sledoval to, až to našel na poslední stránce odložených novin. Bylo to slovíčko LEZ. Vlastně jen půl slova, protože noviny byly zrovna před L přeloženy. Byla to právě ta polovičatost, která se tak neobyčejně vnucovala. „Nu, bože, bude tam asi ŽELEZ,” uvažoval Bondy neurčitě, „nebo

NELEZ. Nebo NÁLEZ. A dusíkové akcie také klesly. Strašlivá stagnace. Malé, směšně malé poměry. – Ale to je nesmysl, kdo by inzeroval nález? Spíše ztrátu. Má tam asi stát ZTRÁTA, rozhodně.”

Poněkud rozladěn rozložil pan G. H. Bondy noviny, aby se zbavil nepříjemného slova. Nyní zmizelo docela v šachovnici inzerátů. Honil je sloupec za sloupcem; ukrylo se s rozčilující schválností. Nyní pan Bondy začal zdola a konečně od pravé strany. Protivný NÁLEZ byl ten tam.

G. H. Bondy se nevzdal. Složil znovu noviny, a hle, nenáviděné LEZ vyskočilo samo na okraji; tu tedy je zachytil prstem, otevřel rychle noviny a našel... Pan Bondy tiše zasakroval. Byl to všehovšudy velmi skrovný, velmi všední inzerátek:

VYNÁLEZ

velmi lukrativní, vhodný pro

každou továrnu, se ihned

z osobních příčin prodá.

Dotazy na inž. R. Marka,

Břevnov 1651.

„Tohle mně stálo za to!” myslel si pan G. H. Bondy. „Nějaké patentní šle; nějaký podvůdek nebo bláznova hračka; a já s tím ztrácím pět minut! I já už blbnu. Malé poměry. A žádný, žádný rozmach!”

Prezident Bondy se nyní položil do houpací židle, aby pohodlněji procítil celou trpkost malých poměrů. Pravda, MEAS má deset továren a třicet čtyři tisíce dělníků. MEAS vede v železe. MEAS je v kotlích bez konkurence. Rošty MEAS jsou světová značka. Ale za dvacet let práce, panebože, by se jinde pořídilo něco většího –

G. H. Bondy se prudce posadil. „Inženýr Marek, inženýr Marek! Počkejme, není to snad zrzavý Marek, jak se honem jmenoval, Rudolf, Ruda Marek, kamarád Ruda z techniky? Skutečně, tady v inzerátě je: inž. R. Marek. Rudo, ty kujóne, je to možno? A chudáku, ty jsi to dopracoval! Prodávát ‚velmi lukrativní vynález‘, haha, ‚z osobních příčin‘; my už známe takové osobní příčiny; nemáš peníze, vid’? Chtěl bys chytit průmyslovou kavku na nějaký usmolený patent; inu, vždycky jsi býval trochu posedlý myšlenkou převrátit svět. Ach, holenku, kde jsou naše velké myšlenky! Naše velkodušné a šarlatánské mládí!”

Prezident Bondy se zase položil. „Snad je to opravdu Marek,” přemítal. „Ale Marek byl vědecká hlava. Trochu mluvka, ale ten kluk měl něco geniálního. Měl myšlenky. Jinak děsně nepraktický člověk. Vlastně úplný blázen. Je to divné,” řekl si pan Bondy, „že není

profesorem. Přes dvacet let jsem ho neviděl, bůhví co všechno dělal; snad úplně sešel. Ba jistě sešel; bydlí až v Břevnově, chudák... a živí se vynálezy! Strašný konec!”

Pan Bondy se pokoušel představit si bídu sešlého vynálezce. Podařilo se mu vymyslet si úžasně vousatou, rozčuchanou hlavu; stěny kolem jsou pochmurné a papírové jako ve filmu. Nábytek žádný; v koutě matrace, na stole ubohý model z cívek, hřebíků a ohořelých sirek, kalné okénko vede na dvorek. A do této nevýslovné nuzoty vkročí návštěva v kožichu. „Jdu se podívat na váš vynález.” Poloslepý vynálezce nepozná starého kamaráda; pokorně uklání ježatou hlavu, hledá, kam hosta posadit, a nyní, ó dobrý bože, zkřehlými, ubohými, třesoucími se prsty zkouší uvést v pohyb svůj žalostný vynález, jakési pošetilé perpetuum mobile, a zmateně brebentí, jak by to mělo běžet, jak by to jistě běželo, kdyby – kdyby měl – kdyby mohl koupit – – Návštěva v kožichu bloudí očima po celé té podstřešní komůrce; a náhle vytáhne z kapsy koženou tašku a klade na stůl tisícovku, druhou („Dost už!” ulekl se sám pan Bondy.) a ještě třetí. („Tisícovka by to konečně také spravila – prozatím,” myslí něco v panu Bondym.) „To je... na další práci, pane Marku; ne ne, nejste docela ničím povinen. Cože, kdo jsem? Na tom nezáleží. Myslete si, že váš přítel.”

Prezident Bondy byl velmi spokojen a dojat tímto obrazem. „Pošlu k Markovi svého sekretáře,” umínil si, „hned, nebo hned zítra. A co budu dělat dnes? Je svátek, do továrny nejdu; mám vlastně volno – Ach, ty malé poměry! Po celý den nemít co dělat! Což kdybych sám dnes – –”

G. H. Bondy zaváhal. Bylo by to tak trochu dobrodružství, podívat se na tu bídu podivína v Břevnově. „Byli jsme, konečně, takoví přátelé! A vzpomínky mají svá práva. Pojedu!” rozhodl se pan Bondy. A jel.

Trochu ho potom nudilo, když jeho auto klouzalo po celém Břevnově, aby hledalo nejubožší domeček s číslem 1651. Museli se ptát na policii. „Marek, Marek,” hledal inspektor ve své paměti, „to asi je inženýr Rudolf Marek, Marek a spol., továrna na žárovky, Mixova ulice 1651.”

Továrna na žárovky! – Prezident Bondy byl zklamán, ano roztrpčen. Ruda Marek není tedy v podstřeší! Je továrníkem a prodává „z osobních příčin” nějaký vynález! Starý hochu, to smrdí konkursem, nebo ať nejsem Bondy. „Nevíte, jak se panu Markovi daří?” zeptal se jakoby mimochodem policejního inspektora, když už sedal do auta.

„Ó, výborně!” odpovídal inspektor. „Tuze krásný závod má. Slavná firma,” dodával s místní úctou. „Bohatý pán,” objasňoval ještě, „a hrozně učený. Samé pokusy dělá.”

„Mixova ulice!” kázal pan Bondy šoférovi.

„Třetí ulice napravo!” volal inspektor za autem.

A teď už pan Bondy zvoní u obytného křídla docela slušné továrničky. „Je to tady čisté, na dvoře záhonky, na zdech psí víno. Hm,” řekl si pan Bondy, „kus humanitářství a reformismu byl v tom zatraceném Markovi odjakživa.” A tuhle vstříc na schody vychází sám Marek, Ruda Marek; je hrozně hubený a vážný, jaksi vznešený; Bondymu je divně u srdce, že Ruda není ani tak mladý, jako býval, ani úžasně zarostlý jako ten vynálezce, že je docela jiný než cokoliv, nač pan Bondy myslel, ba stěží k poznání; ale dřív než si plně uvědomil zklamání, podává mu inženýr Marek ruku a tiše povídá:

„No, žes už přišel, Bondy! Já jsem tě čekal!”

KAPITOLA II. - KARBURÁTOR

„Čekal jsem tě!” opakoval Marek, když posadil hosta do kožené klubovky.

Za nic na světě by se byl Bondy nepřiznal k svým iluzím o sešlém vynálezci.

„Vidíš,” radoval se trochu nuceně, „je to náhoda! Mně totiž dnes ráno napadlo, že už jsme se dvacet let neviděli! Dvacet let, považ, Rudo!”

„Hm,” udělal Marek. „Tak tedy ty chceš koupit můj vynález?”

„Koupit?” řekl G. H. Bondy váhavě. „Já opravdu nevím... Ani jsem na to nepomyslel. Chtěl jsem tě vidět a –”

„Prosím tě, nedělej se!” přerušil ho Marek. „Já jsem věděl, že přijdeš. Pro takovou věc jistě. Takový vynález je tak zrovna pro tebe. Z toho se dá nadělat,” mávl rukou, odkašlal a začal odměřeně: „Vynález, který vám předvedu, znamená větší převrat techniky než Wattův vynález parního stroje. Mám-li krátce naznačit jeho podstatu, tedy jde, teoreticky řečeno, o dokonalé využití atomové energie...”

Bondy skrytě zívl. „A prosím tě, cos dělal po těch dvacet let?”

Marek vzhlédl trochu překvapeně. „Moderní věda tvrdí, že hmota, totiž atomy, je složena z ohromného počtu jednotek energie; atom je vlastně shluk elektronů, to jest nejmenších elektrických dílců –”

„To je hrozně zajímavé,” přerušil ho prezident Bondy. „Vidíš, já jsem byl vždycky ve fyzice slabý. Ale ty špatně vypadáš, Marku! Jak jsi vlastně přišel k téhle hrač – hm, k téhle továrně?”

„Já? Docela náhodou. Vynalezl jsem totiž nový způsob drátů do žárovek – To nic není, to jsem našel jen tak mimochodem. Víš, já už dvacet let pracuji na spalování hmot. Řekni sám, Bondy, co je největší problém moderní techniky?”

„Obchod,” řekl prezident. „A jsi už ženat?”

„Vdovec,” odpověděl Marek a vyskočil vzrušen. „Žádný obchod, rozumíš? Spalování! Dokonalé využití tepelné energie, která je ve hmotě! Považ, že z uhlí vytopíme sotva stotisícinu toho, co bychom mohli vytopit! Chápeš to?”

„Ano. Uhlí je hrozně drahé,” mínil pan Bondy moudře. Marek se posadil a řekl zjitřeně: „Nepřišel-lis kvůli mému Karburátoru, Bondy, můžeš jít.”

„Jen pokračuj,” doložil prezident pln mírnosti.

Marek položil hlavu do dlaní. „Dvacet let jsem na tom pracoval,” vydralo se z něho těžce, „a teď, teď to prodám prvnímu, kdo přijde! Můj ohromný sen! Největší vynález, který dosud byl! Vážně, Bondy: je to úžasná věc.”

„Jistě, na naše malé poměry,” přitakal Bondy.

„Ne, vůbec úžasná. Považ si, že můžeš využívat atomové energie naprosto beze zbytku!”

„Aha,” pravil prezident. „Budeme topit atomy. Inu, pročpak ne. Máš to tady hezké, Rudo; malé a hezké. Kolik máš dělníků?”

Marek neposlouchal. „Víš,” mluvil zamýšleně, „to máš jedno, jak se to řekne: ‚využit atomové energie‘ nebo ‚spálit hmotu‘. Nebo ‚rozbít hmotu‘. Můžeš tomu říkat, jak chceš.”

„Já jsem pro spálení,” řekl pan Bondy; „to zní tak intimně.”

„Ale přesnější je ‚roztříštit hmotu‘; víš, roztříštit atom na elektrony, a ty elektrony zapřáhnout do práce, chápeš to?”

„Dokonale,” souhlasil prezident. „Jen je zapřáhnout!”

„Mysli si, dejme tomu, že dva koně ze vši síly táhnou za oba konce provazu opačnými směry. Víš, co to je?”

„Patrně nějaký sport,” mínil pan Bondy.

„Ne, ale klid. Konec táhnou, ale nepostupují. A kdybys přesekl provaz –”

„– koně se svalí,” zvolal G. H. Bondy nadšen.

„Ne, ale rozběhnou se; stávají se uvolněnou energií. A teď se podívej: takové svázané spřežení je hmota. Přetni pouto, které k sobě váže elektrony, a ony se –”

„– rozběhnou!”

„Ano, ale my je můžeme chytit a zapřáhnout, rozumíš? Nebo si myslí tohle: My topíme, dejme tomu, kusem uhlí. Z toho dostaneme trochu tepla, ale krom toho popel, uhelný plyn a saze. Hmota se tím neztratí, rozumíš?”

„Ano. Nechtěl bys cigáro?”

„Nechci. Ale ta hmota, která zbývá, má ještě spoustu nespotřebované atomové energie. Kdybychom spotřebovali vůbec všechnu atomovou energii, spotřebovali bychom tím také atomy. Zkrátka: hmota by zmizela.”

„Aha. Teď tomu rozumím.”

„To máš tak, jako bychom špatně vymílali obilí; jako bychom omleli tenoučkou vrchní slupku a ostatní vyhodili, jako vyhazujeme popel. Při dokonalém vymletí nezůstane ze zrna nic, nebo skoro nic, vid’? A stejně při dokonalém spálení nezůstane z hmoty nic, nebo skoro nic. Vymele se nadobro. Spotřebuje se. Vráti se v původní nic. Víš, hmota potřebuje strašnou spoustu energie na to, aby vůbec existovala; vezmi jí existenci, přinut’ ji nebýt, a tím uvolníš ohromnou zásobu síly. Tak je to, Bondy.”

„Aha. To není zlé.”

„Pflüger například počítá, že jedno kilo uhlí obsahuje třiadvacet biliónů kalorií. Já myslím, že Pflüger přehání.

„Rozhodně.”

„Já jsem dospěl teoreticky k sedmi biliónům. Ale i to znamená, že by jeden kilogram uhlí při dokonalém spálení mohl pohánět slušnou továrnu po několik set hodin!”

„U čerta!” vykřikl pan Bondy a vyskočil.

„Přesný počet hodin ti neudám. Já už spaluji po šest neděl půl kilogramu uhlí při zatížení třiceti kilogramometrů, a člověče, ono to běží pořád – pořád – – pořád – –” šeptal inženýr Marek bledna.

Prezident Bondy si v rozpacích hladil bradu, hladkou a kulatou jako dětský zadeček. „Poslyš, Marku,” začal váhavě, „ty jsi jistě – tak trochu – přepracován –”

Marek mávl rukou. „Ach, to nic – – Kdyby ses jen trochu vyznal ve fyzice, vysvětlil bych ti svůj Karburátor [* Tento název, jež dal inž. Marek svému atomovému kotli, je ovšem zcela nesprávný; je to jeden z truchlivých následků toho, že se technické neučí latinsky. Správnější název by byl Komburátor, Atomkettle, Carbowatt, Disgregátor, Motor M, Bondymover, Hylergon, Molekularstoffzersetzungskraftrad, E W. a jiné názvy, jež byly později navrhovány; ujalo se ovšem zrovna to špatné.], ve kterém se to spaluje. Víš, to je celá kapitola z vyšší fyziky. Ale uvidíš to dole, ve sklepě. Já jsem nasypal půl kila uhlí do stroje a pak jsem

to zavřel a dal notářsky zapečetit, před svědky, aby nikdo nemohl přisypat uhlí. Jdi se na to podívat, jdi, jdi už! Nebudeš tomu stejně rozumět, ale – jdi do sklepa! Člověče, jdi už!”

„Copak ty nepůjdeš?” ptal se Bondy s podivem.

„Ne, jdi sám. A – poslyš, Bondy... dlouho tam nezůstávej.”

„Proč?” tázal se Bondy drobet podezřivě.

„Jen tak. Mysli si třeba, že... že tam není zdrávo. A rozsviť si tam žárovku, knoflík je hned u dveří. Ten hluk, co je ve sklepě, to není můj stroj; ten pracuje docela tiše, vytrvale, bez zápachu... Tam hlučí jen, hm, jen takový ventilátor. No, jdi už, já tady počkám. Potom mně povíš...”

Prezident Bondy sestupuje do sklepa, trochu rád, že se zbavil na chvíli toho blázna (není přece pochyby, že je to blázen), a trochu stísněn pomyšlením, jak by co nejrychleji vymáznul. A koukejme, sklep má těsněné, ohromně tlusté dveře, docela jako pancéřová pokladna v bankách. Dobrá, rozsvítit. Knoflík hned u dveří. Prostřed klenutého, betonového, jako klášterní cela čistého sklepení leží obrovský měděný válec na betonových kozách. Je odevšad uzavřen, jen nahoře je mřížka opatřená pečetěmi. Uvnitř stroje tma a ticho. Z válce pravidelným a klouzavým pohybem vybíhá píst, otáčející zvolna těžkým setrvačnickem. To je všechno. Jen ventilátor hrčí ve sklepním okně neúnavným ruchem.

Snad je to průvan z ventilátoru či co – pan Bondy cítí na čele zvláštní vanutí a jakýsi pocit, že mu vstávají vlasy; nyní to je, jako by byl unášen nekonečným prostorem; a nyní jako by letěl, necítě vlastní tíhy. G. H. Bondy klečí v jakési úžasné, jasné blaženosti, chtěl by křičet a zpívat, zdá se mu, že slyší šum nesmírných a nesčíslných křídel. A náhle ho někdo prudce chytí za ruku a táhne ze sklepa. Je to inženýr Marek, má na hlavě kuklu nebo skafandr jako potápěč a vleče Bondyho po schodech nahoru. V předsíni snímá kovovou kuklu a utírá si pot perlící se mu na čele.

„Byl nejvyšší čas,” vydechuje hrozně vzrušen.

KAPITOLA III. - PANTEISMUS

Prezident Bondy má trochu pocit, jako by byl ve snách. Marek ho ukládá s mateřskou péčí do křesla a honem shání koňak. „Na, vypij to rychle,” drmolí, podáváje mu roztřesenou rukou kalíšek. „Vid', tobě také přišlo špatně?”

„Naopak,” mluví nejistým jazykem Bondy. „Bylo to... tak krásné, člověče! Bylo mně, jako bych lítal či co.”

„Ano ano,” řekl Marek spěšně, „to právě myslím. Jako by člověk lítal nebo vůbec jaksi se vznášel, vid’?”

„Náramně blažený pocit,” řekl pan Bondy. „Já myslím, že se tomu říká nadšení. Jako by tam bylo něco – něco – –”

„– něco svatého?” tázal se Marek váhavě.

„Snad. Docela jistě, člověče. Jakživ nechodím do kostela, Rudo, jakživ ne, ale mně bylo v tom sklepě jako v kostele. Prosím tě, co jsem tam dělal?”

„Klečel,” zahučel Marek trpce a jal se přecházet po pokoji.

Prezident Bondy si rozpačitě hladil lysinu. „To je zvláštní. Ale jdi, já jsem klečel? A prosím tě, co – co vlastně – v tom sklepě – tak divně na člověka působí?”

„Karburátor,” zavrčel Marek hryzaje si rty. Jeho tvář jako by ještě více přepadla a zesinala.

„Ale sakra,” divil se Bondy. „A čím to?”

Inženýr Marek jen škuubl rameny a přecházel po pokoji se svěšenou hlavou.

G. H. Bondy ho sledoval očima v dětském podívu. Marek je blázen, řekl si; ale co u všech všudy v tom sklepě člověka přepadá? Taková mučivá blaženost, taková ohromná jistota, úžas, zdrcující zbožnost nebo co – Pan Bondy vstal a nalil si nový kalíšek koňaku. „Ty, Marku,” řekl, „už to mám.”

„Co máš?” vyhrkl Marek a stanul.

„To ve sklepě. Ten divný duševní stav. To je nějaká otrava, vid’?”

„Otrava jistě,” zasmál se Marek vztekle.

„Já jsem si to hned myslel,” prohlásil Bondy rázem uspokojen. „Tedy ten tvůj aparát produkuje něco, hm, něco jako ozón, že? Nebo spíš nějaký jedovatý plyn. A když se toho člověk nadýchá, tak ho to... drobet... otráví nebo rozjaří, že? Rozhodně, člověče, to není nic jiného než otravné plyny; asi se nějak vyvinují spalováním uhlí v tom – v tom tvém Karburátoru. Někaký svítiplyn, nebo rajský plyn, nebo fosgen, nebo takového něco. Proto tam máš ten ventilátor. A proto chodíš do sklepa s plynovou maskou, vid’? Máš tam zatracené plyny.”

„Kdyby to byly jen plyny,” vybuchl Marek hroze pěstmi. „Vidíš, Bondy, proto musím ten Karburátor prodat! Prostě já to nesnesu, nesnesu, nesnesu,” vykřikoval skoro pláče. „Já jsem netušil, že bude můj Karburátor tohle dělat! Takovou – strašnou – neplechu! Považ si, tohle mně provádí od začátku! A každý to cítí, kdo se mu přiblíží. Ty ještě nic nevíš, Bondy. Ale můj domovník si to odnesl.”

„A chudák,” podivil se pan prezident soucitně. „Umřel od toho?”

„Ne, ale obrátil se,” vykřikl Marek zoufale. „Tobě to řeknu, Bondy: Můj vynález, můj Karburátor má hroznou vadu. Ty jej přes to všechno koupíš anebo vezmeš ode mne darem; ty jistě, Bondy, i kdyby se z něho sypali čerti. Tobě, Bondy, tobě je to jedno, jen když z toho vytřískáš miliardy. Ty je vytřískáš, člověče. Je to ohromná věc, ale já s ní už nechci nic mít. Ty nemáš tak citlivé svědomí jako já, slyšíš, Bondy? Miliardy to vynese, tisíce miliard; ale musíš si vzít na svědomí strašlivé zlo. Rozhodni se!”

„Dej mi pokoj,” bránil se Bondy. „Dělá-li to jedovaté plyny, úřady to zakážou a konec. Znáš naše malé poměry. Takhle v Americe –”

„Žádné jedovaté plyny,” vyhrkl inženýr Marek. „Něco tisíckrát horšího. Dávej pozor, Bondy, co ti řeknu; je to nad lidský rozum, ale není v tom ani kousek švindlu. Tak tedy ten můj Karburátor opravdu spaluje hmotu, dočista spaluje, že z ní nezbude ani prášku; nebo spíš ji rozbije, rozpráší, rozloží v elektrony, zkonzumuje, vymele, já nevím, jak to nazvat; zkrátka úplně ji spotřebuje. Nemáš ani ponětí, jaká ohromná energie je v atomech. S půl centem uhlí v kotli můžeš obeplout parníkem celý svět, osvětlovat celou Prahu, pohánět celou Rustonku nebo co chceš; uhlovým oříškem budeš topit a vařit pro celou rodinu. A nakonec nebude třeba ani uhlí; zatopíme si prvním oblázkem nebo hrstí hlíny, kterou sebereme před domem. Každý kousek hmoty má v sobě víc energie než ohromný parní kotel; jen ji vyždímat! jen umět hmotu dokonale spálit! Bondy, já to umím; můj Karburátor to umí; uznáš, Bondy, že tohle stojí za práci dvaceti let.”

„Vidíš, Rudo,” začal pan prezident pomalu, „je to hrozně divné: ale já ti jaksi věřím. Namouduši ti věřím. Víš, když jsem stál před tím tvým Karburátorem, cítil jsem, že je tu něco strašně velikého, něco, co člověka přímo zdrcuje. Já si nemohu pomoci: já ti věřím. Tam dole, ve sklepě, máš něco tajemného. Něco, co převrátí celý svět.”

„Ach, Bondy,” šeptal Marek úzkostně, „v tom je právě ten háček. Počkej, všechno ti povím. Četl jsi někdy Spinozu?”

„Nečetl.”

„Já také ne; ale teď, víš, teď začínám číst takové věci. Nerozumím tomu, pro nás techniky je to hrozně těžká věc, ale něco na tom je. Věříš snad v Boha?”

„Já? Inu,” přemýšlel G. H. Bondy, „já namouduši nevím. Třeba je Bůh, ale na nějaké jiné hvězdě. U nás ne. Kdepak! Do naší doby se něco takového ani nehodí. Prosím tě, co by tu dělal?”

„Já nevěřím,” řekl Marek tvrdě. „Já nechci věřit. Byl jsem vždycky ateista. Věřil jsem ve hmotu a v pokrok, a v nic jiného. Jsem vědecký člověk, Bondy; a věda nemůže Boha připustit.”

„Ze stanoviska obchodu,” prohlásil pan Bondy, „je to docela lhostejné. Chce-li, ať spánembohem je. My se navzájem nevylučujeme.”

„Ale z hlediska vědy, Bondy,” zvolal inženýr přísně, „je to absolutně nesnesitelné. Buď on, nebo věda. Já netvrdím, že Bůh není; já jenom tvrdím, že nesmí být, nebo aspoň že se nesmí projevat. A já věřím, že věda ho krok za krokem vytlačuje nebo aspoň zamezuje jeho projevy; a já věřím, že to je jejím největším posláním.”

„Možná,” řekl pan prezident pokojně. „Tak jen dál.”

„A teď si představ, Bondy, že – Nebo počkej, takhle ti to řeknu: Víš, co je to panteismus? To je víra, že ve všem, co existuje, se projevuje jeden Bůh, nebo Absolutno, jak chceš. V člověku i v kameni, v trávě, ve vodě, všude. A víš, co učí Spinoza? Že hmotnost je jenom projev nebo jedna stránka božské substance, kdežto druhá stránka je duch. A víš, co učí Fechner?”

„Nevím,” přiznal se prezident Bondy.

„Fechner učí, že všechno, vůbec všechno je oduševněno, že Bůh oduševňuje všechnu hmotu na světě. A znáš Leibnize? Leibniz učí, že hmota je složena z duševních bodů, z monád, které jsou boží podstaty. Co tomu říkáš?”

„Nevím,” řekl G. H. Bondy, „já tomu nerozumím.”

„Já také ne; je to strašně spleť. Ale představ si, že dejme tomu opravdu v každé hmotě je Bůh, že je v ní nějak zavřen. A když tu hmotu nadobro rozbiješ, vyletí ven jako ze škatulky. Je najednou jako odvázaný. Vyvine se z hmoty, jako se vyvine svítiplyn z uhlí. Spálíš jeden atom, a máš najednou plny sklep Absolutna. To ti je úžasné, jak se to hned rozprostraní.”

„Počkej,” ozval se pan Bondy. „Řekni to ještě jednou, ale pomalu.”

„Mysli si tedy,” opakoval Marek, „že, dejme tomu, v každé hmotě je obsaženo Absolutno v jakémisi vázaném stavu, řekněme jako vázaná, inertní energie; nebo jednoduše, že Bůh je všudypřítomný, že tedy je přítomen v každé hmotě a v každé částice hmoty. A teď si představ, že kus hmoty úplně zničíš, zdánlivě beze zbytku; ale protože každá hmota je vlastně Hmota plus Absolutno, zničil jsi jenom hmotu a zůstal ti nezničitelný zbytek: čisté, uvolněné, činné Absolutno. Zbylo chemicky nerozložitelné, nehmotné reziduum, jež nevykazuje spektrálních čar, ani atomové váhy, ani chemické slučivosti, ani Mariottova zákona, ničeho, ničeho, praničeho z vlastností hmoty. Zůstal čistý Bůh. Chemické nic, které působí s ohromnou energií. Protože je to nehmotné, není to vázáno na zákony hmoty. Už z toho plyne,

že se to projevuje protipřírodně a přímo zázračně. To všechno vyplývá z předpokladu, že jest Bůh přítomen ve hmotě. Dovedeš si myslet, že, dejme tomu, v ní je?”

„Dovedu,” pravil Bondy. „A dál?”

„Dobrá,” řekl Marek a povstal, „tedy je to tak opravdu.”

KAPITOLA IV. - BOŽSKÝ SKLEP

Prezident Bondy rozvážně sál svůj doutník. „A jak jsi to, člověče, poznal?”

„Sám na sobě,” pravil inženýr Marek znovu přecházející po pokoji. „Můj Perfect Carburator tím, že dokonale rozkládá hmotu, vyrábí vedlejší produkt: čisté, nevázané Absolutno. Boha v chemicky čisté podobě. Abych tak řekl, jedním koncem chrlí mechanickou energii a druhým koncem božskou podstatu. Docela jako když rozkládáš vodu na vodík a kyslík, jenže v ohromně větší míře.”

„Hm,” udělal pan Bondy. „Jen dál!”

„Já si myslím,” pokračoval Marek opatrně, „že některé výjimečné osobnosti dovedou samy v sobě rozložit hmotnou a božskou substanci; víš, jaksi vybavit nebo vylisovat Absolutno ze své vlastní hmoty. Takhle Kristus, divotvorci, fakíři, média a proroci to dovedou nějakou psychickou silou. Můj Karburátor to dělá čistě strojově. Je to jaksi továrna na Absolutno.”

„Fakta,” řekl G. H. Bondy. „Zůstaň při faktech.”

„Tady máš fakta. Já jsem sestrojil svůj Perfect Carburator zprvu jen teoreticky. Pak jsem udělal malý model, který neběžel. Teprve čtvrtý model se opravdu točil. Byl jen takhle velký, ale běžel docela krásně. A už když jsem pracoval s ním, v tak malém rozměru, cítil jsem zvláštní duševní účinky. Takové ti divné rozjaření a okouzlení. Ale já jsem myslel, že to je jenom radost z vynálezu, nebo snad přepracování. Tehdy poprvé jsem začal prorokovat a dělat zázraky.”

„Cože?” zvolal prezident Bondy.

„Prorokovat a dělat zázraky,” opakoval Marek zasmušile. „Měl jsem takové chvíle úžasného osvětlení. Věděl jsem například docela jasně, co se stane v budoucnosti. I tvou návštěvu jsem předem prorokoval. A jednou jsem si na soustruhu utrhl nehet. Díval jsem se na poraněný prst, a vtom mně narostl nový nehet. Patrně jsem si to přál, ale je to zvláštní a –

strašné. Nebo si představ, že jsem chodil vzduchem. Víš, tomu se říká levitace. Nikdy jsem takovým nesmyslům nevěřil. Pomysli si, jak jsem se zhrozil.”

„To věřím,” řekl Bondy vážně. „To musí být trapné.”

„Hrozně trapné. Myslel jsem, že to je něco od nervů, taková autosugesce či co. Zatím jsem postavil ve sklepě ten veliký Karburátor a uvedl jej v pohyb. Jak jsem ti řekl, běží to už šest neděl ve dne v noci. A tam teprve jsem poznal celý dosah věci. Za den byl sklep nabit Absolutnem k prasknutí a začalo se to rozlízat po celém domě. Víš, čisté Absolutno prostupuje každou hmotou, ale pevnými hmotami trochu pomaleji. Ve vzduchu se šíří tak rychle jako světlo. Když jsem tam vešel, popadlo mne to, člověče, jako nějaký záchvat. Křičel jsem nahlas. Nevím, kde jsem vzal sílu utéci. Tady nahoře jsem pak o celé věci přemýšlel; první myšlenka byla, že to je nějaký nový, opojný, rozjařující plyn, který se vyvinuje dokonalým spalováním. Proto jsem dal zvenčí připevnit ten ventilátor. Dva z montérů byli při tom osvětleni a měli vidiny; třetí byl alkoholik, a snad to ho trochu imunizovalo. Pokud jsem věřil, že je to jenom plyn, dělal jsem s tím řadu pokusů; zajímavé je, že v Absolutnu hoří každé světlo daleko jasněji. Kdyby se to dalo udržet skleněnou hruškou, dával bych to do žárovek; ale ono to vyprchá z každé nádoby sebelépe těsněné. Pak jsem myslel, že to bude nějaké ultraizzáření; ale není ani stopy po nějaké elektricitě a na fotocitlivých deskách není po tom ani památka. Třetího dne museli odvézt do sanatoře domovníka, který bydlí nad sklepem, i jeho ženu.”

„Proč?” tázal se pan Bondy.

„Obrátil se. Byl inspirován. Vedl náboženské řeči a dělal zázraky. Jeho žena prorokovala. Můj domovník byl náramně solidní člověk, monista a volnomyšlenkář, neobyčejně řádný muž. Považ si, že zničehonic začal uzdravovat lidi skládáním rukou. To se rozumí, že byl hned udán, okresní lékař, můj přítel, se hrozně rozčilil; dal jsem odvézt domovníka do sanatoře, aby to nedělalo pohoršení. Prý je mu lépe, uzdravil se, ztratil zázračnou moc; pošlu ho ještě na venkov jako rekonvalescenta. Já sám pak jsem počal dělat zázraky a vidět do dále. Mimo jiné jsem měl vidiny ohromných přesličkových močálovitých pralesů s podivnými zvířaty; patrně proto, že jsem v Karburátoru páčil hornoslezské uhlí, které je nejstarší. Je v něm asi Kamenouhelný Bůh.”

Prezident Bondy se otřásl. „Marku, to je strašné!”

„Je,” řekl Marek truchlivě. „Pomaloučku jsem začal chápat, že to není plyn, ale Absolutno. Trpěl jsem hroznými úkazy. Četl jsem lidské myšlenky, linulo se ze mne světlo, musel jsem se zoufale přemáhat, abych neupadl v modlitbu a nezačal kázat víru v Boha. Chtěl jsem zasypat Karburátor pískem, ale při tom přišla na mne levitace. Stroj se nedá ničím zastavit.

Nespím už doma. I v továrně, mezi dělníky, se vyskytly těžké případy osvícení. Nevím si rady, Bondy. Ano, vyzkoušel jsem všechny možné izolační látky, které by nepropouštěly Absolutno ze sklepa ven. Popel, písek, kovové stěny, nic tomu nemůže zabránit. Zkusil jsem obložit sklep spisy profesora Krejčího, Spencerem, Haecklem, kdekterým pozitivistou; považ si, že Absolutno prochází i takovými věcmi! Ani noviny, modlitební knihy, Svatý Vojtěch, vlastenecké zpěvníky, univerzitní přednášky, knihy Q. M. Vyskočila, politické brožury a sněmovní stenogramy nejsou pro Absolutno neprostupné. Jsem prostě zoufalý. Nedá se to uzavřít ani vysát. Je to rozpoutané zlo.”

„Nu a co,” řekl pan Bondy, „je to opravdu takové zlo? I kdyby to všechno byla pravda... je to takové neštěstí?”

„Bondy, můj Karburátor je ohromná věc. Převrátí svět technicky a sociálně; nesmírně zlevní výrobu; odstraní bídu a hlad; zachrání jednou naši planetu před zmrznutím. Ale na druhé straně vrhá do světa Boha jako vedlejší produkt. Zapřísahám tě, Bondy, nepodceňuj to; my nejsme zvyklí počítat se skutečným Bohem; nevíme, co by jeho přítomnost mohla napáchat – řekněme kulturně, mravně a tak dále. Člověče, tady jde o lidskou civilizaci!”

„Počkej,” řekl prezident Bondy zamyšleně. „Snad je nějaké zaklínání. Zavolals na to kněze?”

„Jaké kněze?”

„Jakékoliv. Víš, na vyznání snad nezáleží. Třeba by to dovedli nějak zakázat.”

„Pověra,” vybuchl Marek. „Dej mi pokoj s fland’áky! Aby mně pak zařídili ve sklepech nějaké zázračné poutní místo! Mně, s mými názory!”

„Dobrá,” prohlásil pan Bondy. „Tedy já je zavolám sám. Člověk nikdy neví... No, škodit to nemůže. Konečně, já nemám nic proti Bohu. Jenom by nesměl rušit v práci. Zkusil jsi s ním jednat po dobrém?”

„Ne,” protestoval inženýr Marek

„To je chyba,” řekl suše G. H. Bondy. „Snad by šlo s ním uzavřít nějakou smlouvu. Docela přesný kontrakt, asi toho znění: ‚Zavazujeme se vyrábět Vás nenápadně, bez přerušení, v rozsahu, jaký smluvíme; za to Vy se zavázete, že se zřeknete všech božských projevů v okruhu tolika a tolika metrů od místa výroby.‘ Co myslíš, přistoupil by na to?”

„Nevím,” odpovídal Marek znechuceně. „Zdá se, že našel určitou zálibu v tom, existovat nadále nezávisle na hmotě. Snad by... ve vlastním zájmu... dal s sebou mluvit. Ale na mně to nezádej.”

„Dobrá,” souhlasil prezident, „pošlu svého notáře. Velice taktní a obratný člověk. A za třetí – hm, snad by se mu mohl nabídnout nějaký kostel. Vždyť tovární sklep a okolí je místo pro něj trochu, hm, trochu nedůstojné. Měli bychom vyzkoušet jeho vkus. Zkusils to už?”

„Ne; já bych nejraději sklep zatopil vodou.”

„Pomalou, Marku. Já ten vynález asi koupím. Chápeš ovšem, že... pošlu ještě své techniky... Věc se musí vyšetřit. Třeba je to opravdu jen otravný plyn. A kdyby to byl skutečně sám Bůh, jen když Karburátor reálně pracuje.”

Marek vstal. „Ty si troufáš postavit Karburátor v továrně MEAS?”

„Já si troufám,” řekl prezident Bondy vstávaje, „vyrábět Karburátory ve velkém. Karburátory pro vlaky a lodě, Karburátory pro ústřední topení, pro domácnost i úřady, pro továrny a školy. Za deset let se nebude na světě topit než v Karburátorech. Nabídnu ti tři procenta z hrubého zisku. První rok to bude snad jen několik miliónů. Zatím se můžeš odstěhovat, abych sem poslal své lidi. Zítra ráno sem přivezu světícího biskupa. Hleď se mu vyhnout, Rudo. Vůbec, nevidím tě tu rád. Jsi trochu příkrý; já si nechci Absolutno hned předem urazit.”

„Bondy,” šeptal Marek s hrůzou, „varuji tě naposled: uveď Boha na svět!”

„Pak,” řekl G. H. Bondy důstojně, „mně bude za to osobně zavázán. A já doufám, že nebude vůči mně špinavý.”

KAPITOLA V. - SVĚTÍCÍ BISKUP

Asi čtrnáct dní po Novém roce seděl inženýr Marek v pracovně prezidenta Bondyho.

„Jak jste daleko?” ozval se právě pan Bondy zvedaje hlavu od nějakých papírů.

„Já jsem hotov,” mluvil inženýr Marek. „Dal jsem tvým inženýrům podrobné nákresy Karburátoru. Ten plešatý, jak se jmenuje –”

„Krolmus.”

„Ano, inženýr Krolmus, báječně zjednodušil můj atomový motor; víš, převod elektronové energie v práci. Člověče, to je chlapík, ten Krolmus. A co je jinak nového?”

Prezident G. H. Bondy psal a mlčel. „Stavíme,” řekl za chvíli. „Sedm tisíc zedníků. Továrnu na Karburátory.”

„Kde?”

„Na Vysočanech. A zvýšili jsme akciový kapitál. O půldruhé miliardy. Noviny cosi píší o našem novém vynálezu. Podívej se na to,“ dodal a svalil Markovi na klín půl centu českých a zahraničních novin, načež se ponořil do jakýchsi listin.

„Už čtrnáct dní jsem, eh,“ ozval se Marek stísněně.

„Co?“

„Už čtrnáct dní jsem nebyl ve své továrničce na Břevnově. Já – já si tam netroufám. Děje se tam něco?“

„Mhm.“

„A... co můj Karburátor?“ tázal se Marek přemáhaje svou úzkost.

„Běží pořád.“

„A... co dělá... to druhé?“

Prezident Bondy vzdychl a položil péro. „Víš, že jsme museli dát zavřít Mixovu ulici?“

„Proč?“

„Lidé se tam chodili modlit. Celé zástupy. Policie je chtěla rozehnat, zůstalo tam asi sedm mrtvých. Nechali do sebe mlátit jako ovce.“

„To se dalo čekat, to se dalo čekat,“ mumlal Marek zoufale.

„Zahradili jsme ulici ostnatým drátem,“ mluvil Bondy dále. „Okolní domy jsme museli vystěhovat; víš, samé těžké náboženské úkazy. Teď je tam komise ministerstva zdravotnictví a ministerstva osvěty.“

„Já myslím,“ vydechl Marek s jistou úlevou, „že úřady můj Karburátor zapovědí.“

„Ba ne,“ řekl G. H. Bondy. „Klerikálové se děsně bouří proti tvému Karburátoru, a proto pokrokové strany naschvál jej kryjí. Nikdo vlastně neví, oč jde. Je vidět, že nečteš noviny, člověče. Zvrhlo se to v docela zbytečnou polemiku proti klerikalismu. A církev má tady náhodou trochu pravdy. Ten zatracený světicí biskup informoval kardinála arcibiskupa –“

„Jaký světicí biskup?“

„Ale nějaký biskup Linda, jinak rozumný člověk. Víš, já jsem ho tam dovezl, aby se podíval na to zázračné Absolutno jako odborník. Vyšetřoval to tam celé tři dny, byl pořád ve sklepe a –“

„– obrátil se?“ vyhrkl Marek.

„Kdepak! Snad má takový trénink na Boha, nebo je zapeklitější ateista než ty, já nevím; ale po třech dnech přijde ke mně a povídá, že z katolického stanoviska nemůže býti o Bohu ani řeči, že církev naprosto odmítá a zapovídá panteistickou hypotézu jako kacífství; jedním slovem, že to není žádný legální, oprávněný Bůh, podepřený autoritou církve; a že jako kněz to musí prohlásit za podvod, blud a herezi. Moc rozumně mluvil ten páter.“

„Tak on tam necítil žádné nadpřirozené úkazy?“

„Všechno tam prodělal: osvícení, dělání zázraků, extázi, všecko. To on nepopírá, že se ty věci tam dějí.“

„A prosím tě, jak to tedy vysvětluje?“

„Nijak. Říkal, že církev nevysvětluje, ale přikazuje nebo zapovídá. Zkrátka, rozhodně odmítl kompromitovat církev nějakým novým, nezkušeným Bohem. Tak jsem mu aspoň rozuměl. – Víš, že jsem koupil ten kostel, co je na Bílé Hoře?“

„Proč?“

„Je nejbliž u Břevnova. Tři sta tisíc stál, člověče. Nabídl jsem jej písemně i ústně tomu Absolutnu tam ve sklepě, aby se do něho přestěhovalo. Je to docela pěkný barokní kostel; krom toho jsem se uvolil předem v každou potřebnou adaptaci. A to máš divné, pár kroků od kostela, v popisném čísle 457, se stal předevcírem pěkný případ extáze, u jednoho instalatéra; ale v kostele nic, nic, nic zázračného! Jeden případ byl až ve Vokovicích, dva dokonce v Košířích; na petřínské bezdrátové stanici vypuklo náboženství přímo epidemicky. Všichni radiotelegrafisté, co tam úřadují, posílali zničehonic do celého světa extatické depeše, jakési nové evangelium; prý Bůh zase sestupuje na svět, aby jej vykoupil, a kdesi cosi; považ si, jaká ostuda! Pokrokové noviny teď řezou do ministerstva pošt, až z něho cucky lítají; křičí, že ‚klerikalismus vystrkuje rohy‘, a podobné hlouposti. Nikdo dosud netuší, že to má souvislost s Karburátorem. Marku,” dodal Bondy šeptem, „něco ti řeknu, ale to je tajemství: před týdnem to přišlo na našeho ministra vojenství.“

„Na kohože?“ vykřikl Marek.

„Tiše. Na ministra vojenství. Byl najednou osvícen ve své vile v Dejvicích. Ráno nato svolal pražskou posádku a mluvil k ní o věčném míru, a vyzýval vojáky k mučednictví. Musel se ovšem ihned poděkovat. V novinách se psalo, že náhle ochuravěl. Tak je to, kamaráde.“

„Už i v Dejvicích,” zastýskal si inženýr. „Ale to je děsné, Bondy, jak se to rozlézá!“

„Nesmírně,” řekl prezident Bondy. „Tuhle jeden člověk si přestěhoval piano z té zamořené Mixovy ulice až na Pankrác; ve čtyřadvaceti hodinách byl celý dům zachvácen –“

Prezident nedořekl. Vstoupil sluha a ohlásil návštěvu biskupa Lindy. Marek se spěšně poroučel; ale Bondy ho mocí usadil a povídal: „Jen sed’ a mlč; je to šarmantní pán, ten biskup.“

V tu chvíli světící biskup Linda vcházel; byl to malý, veselý pán se zlatými brýlemi a špásovnou hubičkou, kterou po kněžsku svíral v úhlednou prdelku. Bondy mu představil Marka jakožto majitele nešťastného břevnovského sklepa. Biskup si rozkoší mnul ruce,

zatímco inženýr Marek vztekle brblal cosi o zvláštním potěšení a zarytě zaujal výraz pravíci: vlez mi někam, fland'áku. Biskup sešpulil pusu a obrátil se čile k Bondymu.

„Pane prezidente,” spustil hbitě po nějakých okolcích, „jdu k vám ve velice delikátní věci. Velice delikátní,” opakoval labužnický. „Jednali jsme o vaší, ehm, o vaší záležitosti v konzistoci. Jeho Eminence náš arcipastýř je nakloněn vyříditi tu nemilou příhodu co možná nenápadně. Rozumíte, tu nepřístojnou věc se zázraky. Pardon, nechci se dotýkat citů pana – pana majitele –”

„Prosím, jen mluvte,” odkývl Marek drsně.

„Tedy zkrátka celý ten skandál. Jeho Eminence se vyjádřila, že z hlediska rozumu a víry nic není více pohoršujícího než ono bezbožné a přímo rouhavé porušování přírodních zákonů...”

„Dovolte,” vyhrkl Marek pln nevole, „přírodní zákony nechte laskavě nám. My se také nechytáme vašich dogmat.”

„To chybujete, pane,” zvolal světící biskup jaře. „Chybujete. Věda bez dogmat je jen hromádka pochybností. Horší je, že vaše Absolutno se přičí zákonům církevním. Odporuje nauce o svátostech. Nešetří církevní tradice. Hrubě porušuje nauku o Trojici. Nedbá apoštolské posloupnosti kléru. Nepodléhá ani církevnímu exorcismu. A tak dále. Zkrátka, chová se způsobem, jaký musíme přísně zamítnout.”

„Nunu,” prohodil prezident Bondy smířlivě; „doposud se chová dosti... důstojně.”

Světící biskup zvedl varovně prst. „Doposud; ale nevíme, jak se bude chovat příště. Hled'te, pane prezidente,” řekl náhle důvěrně „vám jde o to, aby nevzniklo pohoršení. Nám také. Vy byste to chtěl nenápadně likvidovat, jako prakticky muž. My rovněž, jako zástupcové a sluhové boží. My nemůžeme připustit vznik nějakého nového Boha, nebo dokonce nového náboženství.”

„Chválabohu,” ulevil si pan Bondy; „já jsem věděl, že se dohodneme.”

„Výborně,” zvolal pan biskup blýskaje blaženě brejličkami. „Jen se dohodnout! Ctihodná konzistoř se usnesla, že z ohledu na církevní zájmy by se případně uvolila převzít patronanci nad tím vaším, eh, eh, Absolutnem; pokusila by se uvést je v soulad s katolickou věroukou; prohlásila by popisné číslo 1651 v Břevnově za místo zázračné a poutní –”

„Oho,” vybuchl Marek a vyskočil.

„Dovolte,” kynul biskup velitelsky. „Za místo zázračné a poutní, ovšem s podmínkami. První podmínkou je, aby se v řečeném popisném čísle omezila výroba Absolutna na nejmenší míru; aby se tam produkovalo jen jakési slabé, málo virulentní, hodně zředěné Absolutno,

keré by se projevovalo méně nezkrotně a jen sporadicky, asi tak jako v Lurdech. Jinak nemůžeme převzít ručení.”

„Dobrá,” souhlasil pan Bondy. „A dál?”

„Dále,” pokračoval biskup, „aby se vyrábělo jenom z uhlí vykopaného v Malých Svatoňovicích. Jak račte vědět, je to zázračné mariánské místo, takže snad s pomocí tamního uhlí zřídíme v čísle popisném 1651 v Břevnově stánek mariánského kultu.”

„Beze všeho,” svoloval Bondy. „Ještě něco?”

„Za třetí se zavázete, že na žádném jiném místě nyní a nikdy se nebude Absolutno vyrábět.”

„Jakže,” zvolal prezident Bondy, „a naše Karburátory –”

„– nevejdou nikdy v činnost, krom jediného, břevnovského, který bude majetkem a v provozu církve svaté.”

„Nesmysl,” ohrazoval se G. H. Bondy. „Karburátory se budou dělat. Do tří neděl bude jich zmontováno deset. V prvním půlletí dvanáct set. Do jednoho roku deset tisíc. Tak dalece jsme už zařízeni.”

„A já vám pravím,” řekl světící biskup tiše a sladce, „že do jednoho roku nebude pracovat žádný Karburátor.”

„Proč?”

„Protože ani věřící, ani nevěřící lidstvo nemůže potřebovat skutečného a činného Boha. Nemůže, pánové. To je vyloučeno.”

„A já vám říkám,” vmísil se do toho Marek vášnivě, „že Karburátory budou. Teď, teď jsem já sám pro ně; právě proto je chci, že vy je nechcete; vám navzdory, biskupská Milosti; navzdory všem pověřám; navzdory celému Římu! A já první povolám – tu nabral inženýr Marek dechu a spustil s nemelodickým nadšením: „Ať žije Perfect Carburator!”

„Uvidíme,” pronesl s povzdechem světící biskup Linda. „Pánové se přesvědčí, že ctihodná konzistoř měla pravdu. Do roka zastavíte sami výrobu Absolutna. Ale ty škody, ty škody, co to předtím nadělá! Pánové, nemyslete si, proboha, že církev zavádí Boha na svět! Církev Jej jenom váže a reguluje. A vy, páni nevěrci, vy Jej rozpoutáte jako povodeň. Lodice Petrova přečká i tuhle novou potopu; jako archa Noemova přeplaví se přes záplavu Absolutna, ale vaše moderní společnost,” zvolal biskup mocně, „si to odnese!”

KAPITOLA VI. - MEAS

„Pánové,” mluvil prezident G. H. Bondy na schůzi správní rady závodů MEAS (Metallum A. Sp.), konané 20. února, „mohu vám sdělit, že jedna budova nového továrního komplexu na Vysočanech byla včera odevzdána provozu. V nejbližších dnech počne se sériová výroba Karburátorů, pro začátek osmnáct kusů denně. V dubnu počítáme už s pětadesáti kusy. Koncem července dvě stě kusů denně. Položili jsme patnáct kilometrů vlastních kolejí, hlavně pro dovoz uhlí. Dvanáct parních kotlů se právě montuje. Přikročili jsme k stavbě nové dělnické čtvrti.”

„Dvanáct parních kotlů?” tázal se ledabyly dr. Hubka, vůdce opozice.

„Ano, zatím dvanáct,” potvrdil prezident Bondy.

„To je zvláštní,” mínil dr. Hubka.

„Táži se, pánové,” řekl pan Bondy, „co je zvláštního na dvanácti kotlech? Pro tak veliký tovární komplex –”

„Zajisté,” ozvaly se hlasy.

Dr. Hubka se ironicky usmíval. „A nač těch patnáct kilometrů kolejí?”

„Na dovoz uhlí a surovin. Počítáme s denní spotřebou osmi vagónů uhlí, až budeme v plném běhu. Nevím, co pan doktor Hubka namítá proti dovozu uhlí.”

„Tohle namítám,” zvolal dr. Hubka a vyskočil, „že celá ta věc je krajně podezřelá. Ano, pánové, svrchovaně podezřelá. Pan prezident Bondy nás přinutil postavit továrnu na Karburátory. Karburátor, jak nás ujistil, je jediný pohon budoucnosti. Karburátor, jak výslovně tvrdil, může vyvinout tisíce koňských sil z jedné putynky uhlí. A teď nám něco povídá o dvanácti parních kotlech a o celých vagónech uhlí pro naše kotly. Pánové, prosím, řekněte mi, proč tedy nestačí putynka uhlí na pohon naší továrny? Proč stavíme parní kotly, když můžeme mít atomové motory? Pánové, není-li celý Karburátor jen pustý švindl, pak nechápu, proč pan prezident nezařídil naši novou továrnu na karburátorový pohon. Nechápu to já a nepochopí to nikdo. Proč pan prezident nemá dost důvěry k těm svým Karburátorům, aby je zavedl v našich vlastních závodech? Pánové, to je hrozně špatná reklama pro naše Karburátory, když sám jejich výrobce jich nechce nebo nemůže užívat! Prosím, pánové, otažte se pana prezidenta Bondyho, jaké jsou jeho důvody. Já pro svou osobu mám úsudek hotov. Končím, pánové!”

Načež se dr. Hubka rezolutně posadil vítězně smrkaje.

Členové správní rady stísněně mlčeli; obvinění dr. Hubky bylo příliš jasné. Prezident Bondy nezvedl oči ze svých papírů; nic se nehnulo v jeho tváři.

„Mno,“ ozval se smířlivě starý Rosenthal, „on nám to pan prezident vysvětlí. No jo, to se vysvětlí, pánové. Já myslím, že mmm no jo, v nejlepším smyslu. Pan doktor Hubka má jistě mmm hm hm jojo, vzhledem k tomu, co nám sdělil.“

Prezident Bondy zvedl konečně oči. „Pánové,“ řekl tiše, „předložil jsem vám o Karburátoru dobré zdání našich inženýrů. Věc se má vskutku tak, jak bylo řečeno. Karburátor není švindl. Zkonstruovali jsme jich deset na zkoušku. Všechny pracují bezvadně. Tady máme doklady. Karburátor číslo 1 uvádí v pohyb výtlační pumpu na Sázavě, pracuje bez poruchy už čtrnáct dní. Číslo 2, bagr na horní Vltavě, pracuje výtečně. Číslo 3 v pokusné laboratoři brněnské techniky. Číslo 4 poškozeno při dopravě. Číslo 5 osvětluje Hradec Králové. To je typ desetikilový. Pětikilový typ, číslo 6, mlýn ve Slaném. Číslo 7 instalováno pro ústřední vytápění bloku domů na Novém Městě. Majitel bloku je přítomný továrník Machát. Prosím, pane Macháte!“

Starší pán tohoto jména se probudil jako ze sna. „Prosím?“

„Ptáme se vás, co dělá vaše nové ústřední topení?“

„Cože? Jaké topení?“

„Ve vašem novém bloku,“ řekl mírně prezident Bondy.

„V jakém bloku?“

„Ve vašich nových domech.“

„V mých domech? Já žádné nemám.“

„Nonono,“ ozval se pan Rosenthal. „Loni jste přece stavěl.“

„Já?“ divil se Machát. „Máte pravdu, já jsem stavěl; ale já, víte, já jsem ty domy teď daroval. Víte, rozdal jsem je.“

Prezident Bondy se na něho pozorně zadíval: „Komu, Macháte?“

Machát se slabě začervenal: „Nu, chudým lidem, víte. Nastěhoval jsem tam chudé lidi. Já – já jsem totiž nabyl takového přesvědčení a – zkrátka, chudým lidem, rozumíte?“

Pan Bondy z něho nespustil očí, jako vyšetřující soudce: „Proč, Macháte?“

„Já – já jsem jaksi musel,“ mátl se Machát. „Tak to na mne přišlo. – Musíme být svatí, víte?“

Prezident bubnoval nervózně na stůl. „A vaše rodina?“

Machát se počal překrásně usmívat: „Oh, všichni jsme v tom zajedno, rozumíte. Ti chudí lidé jsou tak svatí. Jsou mezi nimi nemocní – Má dcera jim slouží, víte. Tolik jsme se všichni změnili!“

G. H. Bondy sklopil oči. Machátova dcera, Elen, plavá Elen, Elen se sedmdesáti milióny, slouží nemocným! Elen, která mohla, která měla, která napůl svolila stát se paní Bondyovou! Bondy si hryzl rty; tohle se pěkně povedlo!

„Pane Macháte,” začal sevřeným hlasem, „chtěl jsem jenom vědět, jak u vás topí ten nový Karburátor.”

„Oh, výborně! Je tak krásně teplo ve všech těch domech! Tak jako by se tam topilo nekonečnou láskou! Víte,” mluvil Machát nadšeně, utíraje si oči, „kdo tam vstoupí, je naráz jiným člověkem. Je tam jako v ráji. Žijeme jako v nebi, my všichni. Ach, přijďte mezi nás!”

„Vidíte, pánové,” řekl prezident Bondy mocí se přemáhaje, „že Karburátory pracují tak, jak jsem vám slíbil. Prosím, abyste upustili od dalších otázek.”

„My chceme jen vědět,” zvolal dr. Hubka bojechtivě, „proč tedy nezařizujete novou továrnu na karburátorový pohon? Proč my máme topit drahým uhlím, když pro jiné zavádíme atomovou energii? Hodlá nám prezident Bondy sdělit své důvody?”

„Nehodlá,” prohlásil Bondy. „My budeme topit uhlím. Z příčin mně známých se pro naši výrobu karburátorový pohon nehodí. Dost, pánové! Považuji celou věc za otázku důvěry ke mně.”

„Kdybyste věděli,” ozval se Machát, „jak krásně je člověku ve stavu svatosti! Pánové, upřímně vám radím: rozdejte všechno, co máte! Buďte chudí a svatí; zbavte se mamonu a vzývejte Jediného Boha!”

„Nunu,” chlácholil ho pan Rosenthal. „Pane Machát, vy jste moc milý a hodný pán, no jo; moc hodný. Ale víte, pane Bondy, já vám důvěřuju; víte co, pošlete mně jeden ten Karburátor pro mé ústřední topení! Pánové, já to zkusím, co? Jaképak řeči! No tak, pane Bondy!”

„Jsme všichni bratři před Bohem,” pokračoval zářící Machát. „Pánové, odevzdejme továrnu chudým! Činím návrh, abychom změnili MEAS na náboženskou obec Pokorných Srdcí. Budeme jádrem, z kterého vyrostе strom boží, víte? Království boží na zemi.”

„Hlásím se o slovo,” křičel dr. Hubka.

„No tak, pane Bondy,” domlouval se starý Rosenthal. „Vidíte, já jsem při vás. No tak, půjčte mi jeden takový Karburátor! Pane Bondy!”

„Neboť Bůh sám sestupuje na zem,” mluvil vzrušeně Machát. „Slyšte vzkaz jeho: Buďte svatí a prostí; otevřte své srdce nekonečnosti; buďte absolutní ve své lásce. Víte, pánové –”

„Žádám o slovo,” chraptěl dr. Hubka.

„Ticho,” vzkřikl prezident Bondy, bledý a s očima planoucíma, a povstal v celé mohutnosti centového muže. „Pánové, není-li vám po chuti továrna na Karburátory, převezmu ji do

vlastní režie. Vyúčtuju s vámi na halíř za dosavadní výlohy. Skládám svůj úřad, pánové. Poroučím se.”

Dr. Hubka se vymrštil: „Ale pánové, já protestuju! My protestujeme! My neprodáme výrobu Karburátorů! Pánové, tak znamenitý tovární artikl! Prosím, my si nedáme od nikoho nabulíkovat, abychom se vzdali tak výnosné věci! Dovolte, pánové –”

Prezident Bondy zazvonil. „Přátelé,” řekl zasmušile, „nechme toho zatím. Zdá se mi, že přítel Machát je trochu, hm, trochu churav. Co se týče Karburátorů, zaručuju, pánové, dividendu stopadesátiprocentní. Navrhuji konec debaty.”

Dr. Hubka se přihlásil k slovu: „Navrhuji, pánové, aby každý z členů správní rady dostal jeden Karburátor, abych tak řekl, k vyzkoušení!”

Prezident Bondy se podíval na všechny pány; jeho tvář to cuklo, chtěl něco říci, ale pokrčil jen rameny a procedil skrze zuby: „Dobrá.”

KAPITOLA VII. - GO ON!

„Jak stojíme v Londýně?”

„Akcie MEAS včera 1 470. Předevčírem 720.”

„Dobrá.”

„Inženýr Marek jmenován čestným členem sedmdesáti učených společností. A určitě dostane Nobelovu cenu.”

„Dobrá.”

„Run objednávek z Německa. Přes pět tisíc Karburátorů.”

„Aha.”

„Z Japonska devět set zakázek.”

„Koukejme!”

„V Čechách zájem nepatrný. Tři nové poptávky.”

„Hm. Dalo se čekat. Víte, ty malé poměry!”

„Ruská vláda objednává hned dvě stě kusů.”

„Dobrá. Úhrnem?”

„Třináct tisíc objednávek.”

„Dobrá. Jak jsme daleko se stavbou?”

„Oddělení pro atomové automobily je pod střechou. Sekce atomových letadel do týdne zahájí práci. Klademe základy k atomové lokomotivce. Jedno křídlo oddílu pro lodní motory už pracuje.”

„Počkejte. Zaveďte název automobil, atomotor, atomotiva, rozumíte? Co dělá Krolmus s atomovými děly?”

„Už konstruuje model v Plzni. Náš atomový cyclecar ujíždí v bruselském autodromu třicátý tisíc kilometrů; udělal dvě stě sedmdesát za hodinu. Na půlkilové atomotorky máme v posledních dvou dnech sedmdesát tisíc objednávek.”

„Říkal jste před chvílí, že třináct tisíc úhrnem.”

„Třináct tisíc ležících atomových kotlů. Osm tisíc otopných těles pro ústřední topení. Skoro deset tisíc automobilů. Šest set dvacet atomových letadel. Naše letadlo A 7 doletělo z Prahy do Melbourne v Austrálii bez zastavení; všichni na palubě zdraví. Tady je depeše.”

Prezident Bondy se vztyčil: „Ale příteličku, to jde nádherně!”

„V oddělení hospodářských strojů pět tisíc objednávek. V oddělení malých motorů pro pohon dvaadvacet tisíc. Sto padesát atomových čerpadel. Tři atomové lisy. Dvanáct atomových pecí pro vysoký žár. Sedmdesát pět atomových stanic radiotelegrafických. Sto deset atomových lokomotiv, vesměs do Ruska. Založili jsme generální agentury ve čtyřiceti osmi hlavních městech. Americký Steel-Trust, berlínská AEG, italský Fiat, Mannesmann, Creusot a švédské ocelárny nabízejí fúzi. Kruppův koncern kupuje naše akcie za každou cenu.”

„Nová emise?”

„Pětatřicetkrát přepsána. Noviny prorokují dvěstěprocentní superdividendu. Ostatně noviny nepíší o ničem jiném než o naší věci; sociální politika, sport, technika, věda, všechno je Karburátor. Německý korespondent poslal nám sedm tun výstřižků; francouzský čtyři metrické centy; anglický jeden vagón. Vědecká, odborná literatura, která má letos vyjít o atomovém motoru, se odhaduje na šedesát tun. Anglo-japonská válka zastavena pro nedostatek veřejného zájmu. Jenom v Anglii je devět set tisíc uhlokopů bez práce. V belgické pánvi bylo povstání; asi čtyři tisíce mrtvých. Víc než polovina jam na světě zastavila práci. Nafta v Pensylvánii zapálila své přeplněné sklady. Požár trvá.”

„Požár trvá,” opakoval prezident Bondy zasněně. „Požár trvá! Panebože, my jsme to vyhráli!”

„Prezident Báňské společnosti se zastřelil. Burza jednoduše šílí. V Berlíně dnes ráno stojíme nad 8 000. Ministerská rada zasedá v permanenci; chce vyhlásit stav obležení. Pane prezidente, to není vynález, to je převrat!”

Prezident Bondy a centrální ředitel MEAS se na sebe mlčky dívali. Ani jeden, ani druhý nebyl básníkem; ale v tu chvíli jejich duše zpívaly.

Ředitel si přitáhl židli blíže a řekl polohlasem: „Pane prezidente, Rosenthal se zbláznil.”

„Rosenthal?” zvolal G. H. Bondy.

Ředitel zasmušile přisvědčil. „Udělal se z něho ortodoxní žid. Pěstuje talmudistickou mystiku a kabalou. Dal deset miliónů na sionismus. Onehdy se strašně pohádal s doktorem Hubkou. Víte, Hubka se dal k českým bratrům.”

„Už i Hubka!”

„Ano. Já myslím, že to do naší správní rady zavlekl ten Machát. Vy jste nebyl na poslední schůzi, pane prezidente. To vám byla hrůza, všichni vedli náboženské řeči až do rána. Hubka navrhnul, abychom odevzdali své závody dělníkům. Naštěstí zapomněli o tom hlasovat. Byli jako potrhli.”

Prezident Bondy si hryzl prsty. „Řediteli, co mám s nimi dělat?”

„Hm, docela nic. Je to nějaká nervóza doby. Už i v novinách sem tam něco probleskne; ale není na to místa pro samé Karburátory. Strašná spousta náboženských případů. Někjaká psychická nákaza či co. Onehdy jsem viděl doktora Hubku; kázal před Živnobankou k zástupu lidí, cosi aby osvětili svá nitra a urovnali cestu Bohu. Hrozně konfúzní řeči. Dokonce dělal zázraky. Forst je v tom taky. Rosenthal úplně zblbnul. Miller, Homola a Kolátor přišli s návrhem na dobrovolnou chudobu. Nemůžeme už svolávat správní radu. Je to bláznec, pane prezidente. Musíte vzít celý ten krám na vlastní pěst.”

„Řediteli, to je strašné,” vydechl G. H. Bondy.

„Je. Slyšel jste o Cukrobance? Tam to chytlo naráz všechny úředníky. Otevřeli pokladny a rozdávali peníze všem, kdo přišli. Dokonce v hlavní dvoraně spalovali balíky bankovek na hranici. Náboženské bolševictví, řekl bych.”

„V Cukrobance... Nemá Cukrobanka náš Karburátor?”

„Má. Pro centrální topení. Cukrobanka byla první, která si to pořídila. Ted' ji policie zavřela. Víte, i prokuristy a ředitele to chytlo.”

„Pane řediteli, já zakazuji dodávat Karburátory bankám.”

„Proč?”

„Zakazuji a dost! Ať topí uhlím!”

„Trochu pozdě. Všechny banky už instalují naše topení. Ted' to zařizujeme v parlamentě a ve všech ministerstvech. Ústřední Karburátor na Štvanici je hotov, aby osvětloval celou Prahu. Je to padesátikilový kolos, nádherný motor. Pozítří v šest hodin bude slavnostně

uveden v činnost u přítomnosti hlavy státu, starosty, městské rady a zástupců MEAS. Musíte přijít. Vy hlavně.”

„Bůh uchovej,” vykřikl pan Bondy zděšen. „Ne ne, Bůh mne chraň! Nepůjdu.”

„Musíte, pane prezidente. Nemůžeme tam poslat Rosenthala nebo Hubku. Vždyť jsou to zuřiví blázni. Vedli by hrozná řeči. Jde tu o čest závodu. Starosta města má připravenou řeč na počest našeho díla. Dostaví se zástupci cizích států a zahraničního tisku. Veliká slavnost. Jakmile se na ulicích rozsvítí světla, spustí vojenské kapely na ulicích intrády a fanfáry, bude zpívat Hlahol, Křížkovský, Dědrasbor a Učitelé, bude ohňostroj a sto jeden výstřel z děla, osvětlení Hradu a já nevím co. Pane prezidente, vy musíte být při tom.”

G. H. Bondy vstal zmučen. „Bože, ó Bože, můžeš-li,” šeptal, „odejmi – tento kalich – –”

„Přijdete?” opakoval neúprosný ředitel.

„Bože, Bože, proč jsi mne opustil!”

KAPITOLA VIII. - NA BAGRU

Nad Štěchovicemi stál bagr ME 28 nehnutě ve večerním soumraku. Paternosterové rýpadlo už dávno přestalo vynášet chladný písek vltavského dna; večer byl vlahý a bezvětrný, vonný pokosenými seny a výdechem lesa. Severozápad ještě trochu planul sladkým oranžovým světlem. Sem tam se zaleskla vlna božským třpytem prostřed zrcadlení nebes; zazářila, zašuměla a rozlila se v světélkování hladiny.

Od Štěchovic blížil se k bagru člun; plul pomalu proti bystrému toku, černý na zjasněné řece jako brouk vodomil.

„Někdo k nám jede,” ozval se pokojně plavec Kuzenda, sedící na zádi bagru.

„Dva,” řekl za chvíli strojník Brych.

„Já už vím kdo,” řekl pan Kuzenda.

„Milenci ze Štěchovic,” řekl pan Brych.

„Abych jim uvařil kafe,” rozhodl se pan Kuzenda a šel dolů.

„No tak, děti!” volal pan Brych na člun. „Nalevo! Nalevo! Ženská, podejte mi ruku, tak. A šup nahoru!”

„Já a Pepouš,” hlásila dívka na palubě, „my – my jsme chtěli –”

„Dobrý večer,” zdravil mladý dělník, který vystoupil za ní. „Kdepak je pan Kuzenda?”

„Pan Kuzenda vaří kafe,” řekl strojník. „Posad'te se. Koukejte, někdo sem pluje. To jste vy, pekaři?”

„To jsem já,” ozval se hlas. „Dobrý večer, pane Brych. Vezu vám pošťáka a pana hajnýho.”

„Tak pojd'te nahoru, bratři,” řekl pan Brych. „Až pan Kuzenda uvaří kafe, začneme. Kdo ještě přijde?”

„Já,” ozvalo se po boku bagru. „Tady pan Hudec by vás chtěl slyšet.”

„Vítám vás, pane Hudec,” mluvil strojník dolů. „Pojd'te nahoru, tady je žebříček. Počkejte, já vám podám ruku, pane Hudec, když jste tu ještě nebyl.”

„Pane Brych,” volali tři lidé na břehu, „pošlete pro nás lodičku, jo? My bychom chtěli k vám.”

„Dojed'te pro ně, vy dole,” řekl pan Brych. „Ať se každému dostane slova božího. Bratři a sestro, jen si sedněte. Není tu špinavo od té doby, co topíme Kalburátorem. Bratr Kuzenda vám přinese kafe, a pak to začne. Vítám vás, mládenci. Pojd'te nahoru.” Načež pan Brych se postavil nad otvorem, kudy vedl žebříček do nitra bagru. „Haló, Kuzenda, deset lidí na palubě.”

„Dobrá,” volal z hloubi vousatý hlas. „Už to nesu.”

„Tak si sedněte,” obrátil se horlivě Brych. „Pane Hudec, my tady máme jen kafe; myslím, že vás to neurazí.”

„Kdepak,” namítal pan Hudec. „Já jsem chtěl jenom vidět vaše – vaši – vaše zasedání.”

„Naši pobožnost,” opravil mírně Brych. „Tady, víte, jsme všichni bratři. Musíte vědět, pane Hudec: já jsem byl alkoholik a Kuzenda dělal politiku, a přišla na nás milost. A tihle bratři a sestry,” řekl ukazuje dokola, „k nám večer jezdí, aby se modlili o stejný dar ducha. Tadyhle pekař měl záduchu, a Kuzenda ho uzdravil. No, řekněte, pekaři, jak to bylo.”

„Kuzenda na mne skládal ruce,” mluvil pekař tiše a uneseně, „a najednou se mně v prsou rozlilo takový teplo. Víte, tak to ve mně luplo, a já jsem začal dýchat, jako bych lítal na nebi.”

„Počkejte, pekaři,” opravoval Brych. „Kuzenda neskládal ruce. To on nevěděl, že udělá zázrak. Jen na vás udělal takhle rukou, a vy jste pak řek, že můžete dýchat. Tak to bylo.”

„My jsme byli při tom,” vypravovala dívka ze Štěchovic. „Tady pan pekař měl přitom světlo kolem hlavy. A mně pan Kuzenda potom zažehnal souchotě, vid', Pepo?”

Mladík ze Štěchovic řekl: „To je čistočistá pravda, pane Hudec. Ale divnější je, co se stalo se mnou. Já jsem nebyl hodný, pane Hudec; už jsem taky seděl v kriminále, víte, pro krádež a ještě pro něco. Tadyhle pan Brych by vám mohl povídat.”

„Ale copak,” mávl rukou Brych. „Scházela vám jen milost. Ale tady na tom místě, pane Hudec, se dějou divný věci. Však to třeba i sám pocejtíte. Bratr Kuzenda to umí říct, protože chodil dřív na schůze. Koukejte, už jde.”

Všichni se obrátili k otvoru, jenž vedl z paluby do strojovny. Otvorem vynořovala se vousatá hlava s nuceným, rozpačitým úsměvem někoho, kdo je odzadu strkán a tváří se, jako by se nic nedělo. Bylo vidět Kuzendu až po pás – v obou rukou nesl velký kus plechu a na něm hrněčky a plechovky od konzerv; usmíval se nejistě a pořád stoupal. Už bylo vidět jeho chodidla v úrovni paluby, a pan Kuzenda stoupal ještě výš i se svými hrněčky. Teprve půl metru nad otvorem se zastavil, tápaje jaksi nohama pod sebou; visel volně ve vzduchu a zřejmě se namáhal dosáhnout nohama na zem.

Pan Hudec byl jako ve snách. „Co se vám stalo, pane Kuzenda?” vyhrkl skoro uleknut.

„Nic nic,” zamlouval Kuzenda a odstrkoval se nohama od vzduchu; a pan Hudec si vzpomněl, že nad jeho dětskou postýlkou kdysi visíval obrázek Nanebevstoupení Páně a že tam Kristus s apoštoly navlas stejně viseli ve vzduchu veslující nohama, ale s výrazem méně stísněným.

Najednou pan Kuzenda se pohnul vpřed a plul, plul večerním vzduchem nad palubou, jako by ho unášel mírný vánek; chvílemi zvedal nohu, jako by chtěl vykročit či co, a zřejmě se bál o své hrněčky. „Prosím vás, vemte to kafe,” řekl honem. Strojník Brych zvedl obě ruce a přijal plech s hrněčky. Tu Kuzenda svěsil nohy, zkřížil ruce na prsou a visel nehnutě, s hlavou trochu na stranu, a řekl: „Vítám vás, bratři. Nebojte se, že lítám. To je jenom znamení. Slečno, vy si vemte ten hrníček s květy.”

Strojník Brych rozdával hrněčky a plechovky. Nikdo se neodvážil promluvit; ti, kdo tu ještě nebyli, okukovali zvědavě Kuzendovu levitaci. Starší hosté srkali pomalu kávu a mezi každým douškem jako by se modlili.

„Už jste to vypili?” ozval se po chvíli Kuzenda a široce otevřel bledé, uchvácené oči. „Tak já začnu.” Načež odkašlal, přemýšlel chvíli a počal: „Ve jménu Otce! Bratři a sestro, sešli jsme se k pobožnosti na tomhle bagru, kde se dějou úkazy milosti. Nemusím posílat pryč nevěřící a posměváčky, jako to dělají spirítí. Pan Hudec přišel jako nevěřící a pan hajný se těšil na nějakou srandu. Vítám vás oba; ale abyste viděli, že vás znám skrze tu milost, tak vy chlastáte, hajný, a honíte chudý z lesa, a nadáváte, i když to nemusí bejt. Nedělejte to. A vy, pane Hudec, jste lepší zloděj, však vy víte, co myslím, a prchlej až moc. Víra vás napraví a spasí.”

Na palubě panovalo hluboké ticho. Pan Hudec se zarytě díval do země. Hajný vzlykal, potahoval a třesoucí se rukou si hmatal po kapse.

„Já vím, hajný,” řekl vznášející se Kuzenda něžně, „že byste si chtěl zakouřit. Jen si zapalte. Jste tu jako doma.”

„Rybičky,” zašeptala dívka a ukazovala na hladinu Vltavy. „Koukej, Pepo, jak ti kapři přišli poslouchat.”

„To nejsou kapři,” ozval se omilostněný Kuzenda. „To jsou ševci čili vokouni. A vy, pane Hudec, se netrapte pro své hříchy. Koukejte na mne: já jsem o nic nedbal než o tu politiku. Já vám řeknu, že i to je hřích. A vy, hajný, neplačte, nemyslel jsem to tak zle. Kdo jednou pozná milost, vidí lidi naveskrz. Brychu, že vidíte každému až do duše?”

„Vidím,” řekl pan Brych. „Tuhle pan pošťák si zrovna teď myslí, kdybyste takhle pomohl jeho dcerušce. Vona má krtice, vidíte, pošťáku. Von jí pan Kuzenda pomůže, když ji sem vezmete.”

„Vono se řekne pověra,” mluvil Kuzenda. „Bratři, kdyby mně byl dřív někdo povídal vo zázracích a vo Bohu, byl bych se mu vysmál. Tak zkaženej jsem byl. Když jsme dostali sem na bagr tu novou mašinu, co běží bez topení, tak nám přestala všechna špinavá práce. Jo, pane Hudec, to je první div, co se tu stal, že ten Kalburátor dělá všecko sám, jako by měl rozum. I ten bagr pluje sám sebou, kam má plout, a koukejte, jak pevně stojí. Koukejte, pane Hudec, že kotvy jsou nahoře. Von stojí bez kotev, a zase pluje, kde je potřeba rejpat dno, a sám nasadí a sám přestane. My, teda Brych a já, nemusíme na nic ani sáhnout. Ať mně někdo řekne, jestli tohle není zázrak. A když jsme tohle viděli, vidíte, Brychu, začali jsme přemejšlet, až se nám udělalo jasno. To je božskej bagr, to je železnej kostel, a my jsme tu jen jako kněži. Když se dřív Pánbůh projevil ve studánce nebo jako u starejch Řeků v dubech a někdy i v ženskejch, pročpak by se neprojevil v bagru? Pročpak by se štítíl stroje? Stroj je někdy čistší než jeptiška, a tuhle Brych má všecko vyleštěno jako v kredenci. To jen tak vedle. A abyste věděli, Bůh není tak nekonečnej, jak říkají katolíci; má v průměru asi šest set metrů a na kraji je už slabej. Nejsilnější je tady na bagru. Tady dělá zázraky, ale na břehu už dělá jen vnuknutí a obrácení na víru, a ve Štěchovicích, když je dobrej vítr, je cejtít jen jako taková svatá vůně. Tuhle pudlovali kolem veslaři z Blesku a z ČVK a přišla na ně milost na všechny. Takovou sílu to má. A co ten Bůh na nás chce, to se může jen vycejtít tady, uvnitř,” kázal Kuzenda ukazuje důrazně na srdce. „Já vím, že nemůže vystát politiku a peníze, rozum a hrdost a povyšování; vím, že má hrozně rád lidi i zvířata, že je moc rád, když sem přijdete, a že schvaluje dobrý skutky. Je to náramnej demokrat, bratři. Nás, totiž Brycha a mne, pálí každěj halíř, pokud za něj nekoupíme kafe pro vsecky. Onehdy v neděli tu bylo pár set lidí, i na vobou březích seděli, a vidíte, kafe se nám rozmnožilo tak, že ho bylo dost pro vsecky, a jakýho kafe! Ale to jsou, bratři, jen úkazy. Největší zázrak je vliv, kterej On má na naše city. To je tak strašně

krásný, až to člověka mrazí. Někdy ti je, jako bys měl láskou a štěstím umřít, jako bys byl jedno s tou vodou dole a se všema zvířátkama i s hlínou a kamením, nebo jako bys ležel v takový velikanánský náručí; no, to nikdo nepoví, jak ti je. Všecko kolem zpívá a hlaholí, ty rozumíš všem nanejhm jazykům, vodě i větru, do všeho vidíš, jak to souvisí mezi sebou a s tebou, všecko najednou chápeš líp, než kdybys to čet vytištěný. Někdy to na vás přijde jako záchvat, že máte až pěnu u huby; ale jindy to působí pomalu a proleze vás to do poslední žilčičky. Bratři a sestro, nic se nebojte; teď sem plujou dva četníci, aby nás rozpustili, že jsme jako nevhlášená schůze. Jen vyčkejte v klidu a důvěřujte v bagrovýho Boha.”

Byla už tma; ale celá paluba bagru a tváře přítomných světélkovaly něžnou září. Pod bagrem zašuměla a zastavila se vesla člunu. „Hola,” křikl mužský hlas, „je tam pan Kuzenda?”

„Je tady,” mluvil cherubím hlasem Kuzenda. „Jen pojd’te nahoru, bratři četníci. Já vím, že mě udal hostinský ze Štěchovic.”

Dva četníci vystoupili na palubu. „Který z vás je Kuzenda?” tázal se závodčí.

„Já, prosím,” řekl Kuzenda stoupaje výše. „Prosím, pane strážmistr, pojd’te nahoru.”

Tu vznesli se plavně oba četníci a stoupali vzduchem ke Kuzendovi. Jejich nohy zoufale tápaly po nějaké opoře, jejich ruce chytaly se hebkého vzduchu, bylo slyšet jejich rychlý a stísněný dech.

„Nebojte se, četníci,” řekl plavec Kuzenda velebně, „a modlete se se mnou: Bože Otče, který ses vtělil do týchle lodi – —”

„Bože Otče, který ses vtělil do týchle lodi,” opakoval závodčí seškrčeným hlasem.

„Bože Otče, který ses vtělil do týchle lodi,” spustil hlasitě pan Hudec vrhaje se na kolena, a sbor hlasů na palubě se připojil.

KAPITOLA IX - SLAVNOST

Redaktor Cyril Kéval, lokální zpravodaj pražských Lidových, hodil se tentokrát do černého a hnal se hned po osmnácté večer na Štvanici, aby referoval o slavnostním otevření nové Ústřední Karburátorové Elektrárny pro Velkou Prahu. Protlačil se davy zvědavců, kteří zaplavili celou Petruskou čtvrť, a pronikl trojí řadou stráží až k malé betonové budově ověšené prapory. Z nitra domečku je slyšet sakrování montérů, kteří ovšem nejsou včas hotovi a teď to

honem dohánějí. Celá centrála není větší než veřejný záchodek. A tuhle přechází zamyšlen, poněkud podoben filozofující volavce, staříčkový pan redaktor Čvančara z Venkova.

Pan Čvančara vlídně oslovil mladého novináře: „Vsaďte se, pane kolego, že se dnes něco stane. Neviděl jsem ještě parádu, aby se při ní neprovedla nějaká hloupost. A to už je, holenku, po čtyřicet let.”

„Mistře,” podotkl Kéval, „je to úžasné, co? Tenhle domeček bude osvětlovat celou Prahu a hnát tramvaje a vlaky do šedesáti kilometrů a tisíce továren a – a –”

Pan Čvančara potřásl skepticky hlavou. „Uvidíme, pane kolego, uvidíme. Nás, starou gardu, už nic nepřekvapí; ale –” a tu pan Čvančara snížil hlas v šepot, „všimněte si, pane kolego, že tu ani není rezervní Karburátor. Kdyby se tenhle polámal, nebo byl, dejme tomu, vyhozen do povětří, pak – pak – chápete?”

Kévala zamrzelo, že na tohle nepřišel sám. „To je vyloučeno, mistře,” začal tedy odporovat. „Já mám bezpečné informace. Tahle elektrárna je postavena jen naoko. Pravá centrála je jinde; je – je –” šeptal ukazuje prstem hluboko pod zem. „Já nesmím říci kde. Všimnul jste si, mistře, že pořád předlážďují Prahu?”

„Už čtyřicet let,” řekl pan Čvančara zádumčivě.

„Ano, tady to máte,” prášil Cyril Kéval vítězně. „Rozumíte, vojenské důvody. Ohromný systém podzemních chodeb. Skladiště, prachárny a tak dále. Já mám docela přesné informace. Šestnáct karburátorových podzemních pevností kolem Prahy. Nahoře ani stopy, jen fotbalové hřiště, kiosk na sodovku nebo vlastenecký pomník, haha, chápete? Proto se staví tolik pomníků.”

„Mladý muži,” podotkl pan Čvančara, „copak ví dnešní pokolení o válce! My bychom mohli povídat. Aha, tady už je pan starosta.”

„A nový ministr vojenství. Vidíte, říkal jsem vám to. Rektor techniky. Generální ředitel MEAS. Nejvyšší rabín.”

„Francouzský vyslanec. Ministr veřejných prací. Pane kolego, ať se dostanem dovnitř. Arcibiskup. Italský vyslanec. Předseda senátu. Náčelník Sokolské obce. Uvidíte, pane kolego, že na někoho zapomněli.”

V tu chvíli pan Cyril Kéval postoupil své místo jakési dámě, čímž byl odtržen od seniora novinářů i od vchodu, kudy se nepřetržitě řinul proud pozvaných osobností. Tu zazněly zvuky národní hymny, rozlehl se povel u čestné setniny, a provázena svitou pánů v cylindrech a uniformách, vcházela hlava státu po rudém koberečku do betonové stavbičky. Pan Kéval se stavěl na špičky a proklínal svou galantnost; teď, řekl si, se tam už nedostanu. Čvančara má pravdu, mínil dále, vždycky se provede nějaká hloupost; postaví se tak malá buda na tak

slavné posvícení! Tož, řeči dodá ČTK a ten sós už se vymyslí: hluboké dojetí, velkolepý pokrok, spontánní ovace hlavě státu – –

Z nitra bylo slyšet náhlé utišení a kdosi začal brebentit slavnostní řeč. Pan Kéval zívl a s rukama v kapsách obcházel stavbičku. Šeřilo se. Strážníci měli bílé rukavice a sváteční pendrek. Na nábřežích natlačeno lidí. Slavnostní řeč je příliš dlouhá, jako vždycky. Kdo to vlastně řečňuje?

Tu spatřil Kéval ve zdi betonové centrály ve výši asi dvou metrů okénko. Rozhlédl se, a hup, chytil se mříží a vytáhl svou chytrou hlavu do okénka. Aha, to mluví pan starosta Velké Prahy, rudý jako brabeneč; vedle stojí pan G. H. Bondy, prezident MEAS, jako zástupce podnikatelstva, a hryže si rty. Hlava státu má ruku na páce stroje, aby na dané znamení stiskla; v tu chvíli rozžehne se slavnostní osvětlení v celé Praze, zařinčí hudby a vyletí ohňostroj. Ministr veřejných prací se rozčileně vrtí; bude patrně mluvit, až to dodělá starosta. Nějaký mladý důstojník se tahá za knírek, vyslanci se tváří, jako by celou duší se oddávali řeči, z níž nerozumějí ani slovu, dva delegáti dělnictva ani nemrkají, zkrátka zdařilý průběh, řekl si krátce pan Kéval a seskočil.

Nato oběhl pětkrát celou Štvanici, vrátil se k centrále, a hup na okénko. Pan starosta mluví ještě. Když napjal Kéval hodně uši, zaslechl: „... tu blížila se pohroma bělohorská.” I seskočil honem, sedl si stranou a kouřil. Byla už hodně tma. Nahoře mezi korunami stromů probleskly hvězdičky; to je divné, řekl si Kéval, že také nečekaly s rozsvícením, až hlava státu stiskne tu páku. Jinak Praha byla temná, Vltava se černě valila, neroztřpytěna odrazy lamp; vše čekalo s chvěním na slavnostní okamžik Světla. Když Kéval dokouřil celou viržinku, vrátil se k centrále a vyšvihl se na okénko. Pan starosta mluví ještě, nyní už fialový do černa; hlava státu stojí s rukou na páce, přítomné osobnosti se mezi sebou potichu baví, jen cizí vyslanci nehnutě naslouchají. Docela vzadu se kymácí hlava pana Čvančary.

Starosta skončil tělesným vyčerpáním; slova se ujal ministr veřejných prací; bylo vidět, jak seká věty, aby svou řeč co možná zkrátí. Hlava státu vzala už páku do levé ruky. Starý Billington, doyen diplomatického sboru, skončil stoje, i ve smrti zachovává výraz pozorného naslouchání. Tu skončil ministr svůj projev, jako by uťal.

Pan G. H. Bondy zvedl hlavu, rozhlédl se těžkým pohledem a pronesl několik slov; patrně něco v tom smyslu, že MEAS odevzdává své dílo veřejnosti k dobru a užitku naší metropole, a dost. Hlava státu se vztyčila a stiskla páku. Tu rozžala se celá Praha nesmírnou září, vykřikl dav, rozhoupaly se zvony všech věží a na Mariánské baště houkla první dělová rána. Kéval visící na mříží se ohlédl k městu. Ze Střeleckého ostrova vyletěly zářivé rakety, Hradčany, Petřín i Letná zazářily girlandami žárovek, několik vzdálených hudeb se začalo potýkat, nad

Štvanicí zakroužily osvětlené biplány, od Vyšehradu nesla se vzduchem ohromná V 16 ověšená lampióny; zástupy smekly, strážníci zvedli ruce k přilbám, nehybní jako sochy; z bašty houkaly nyní dvě baterie, kterým odpovídaly monitory u Karlína. Kéval přitiskl opět tvář k mříži, aby viděl konec ceremonielu tam uvnitř nad Karburátorem. V tutéž chvíli vykřikl, vytřeštil oči a zrovna se přísál k okénku; načež řekl cosi jako „ó bože“, pustil se mříže a těžce se svezl na zem. Dříve než náležitě dopadl, vrazil do něho člověk úprkem prchající. Kéval ho chytil za kabát, člověk se ohlédl. Byl to prezident G. H. Bondy, na smrt bledý.

„Co se to stalo, pane?“ jektl Kéval, „co to tam dělají?“

„Pusťte mne,“ vydechl Bondy, „prokrista, pusťte mne! Běžte odtud.“

„Ale co se tam s nimi stalo?“

„Pusťte,“ vykřikl Bondy a pěstí odraziv Kévala zmizel mezi stromy.

Třesa se opřel se Kéval o kmen stromu. Z nitra betonové stavbičky bylo slyšeti cosi jako barbarský zpěv.

Po několika dnech přinesla ČTK tento nejasný výrobek: „Oproti zprávám jednoho domácího listu, citovaného také za hranicemi, sdělujeme z nejlépe zpravených míst, že při slavnostním otevření Karburátorové Centrály nepřiřadily se žádné nedůstojné úkazy. V souvislosti s nimi složil starosta Velké Prahy svůj úřad a odebral se na léčení. Doyen Billington je naopak zdrav a čilý. Pravdou toliko jest, že všichni přítomní prohlásili, že tak mohutného dojmu posud nezažili. Padnouti na zem a klaněti se Bohu je právem každého občana a konání zázraků není v rozporu s jakýmkoliv úředním postavením v demokratickém státě. Rozhodně pak je nevhodno vměšovati hlavu státu do politováníhodných událostí, zaviněných jen nedostatečnou ventilací a nervovým přepracováním.“

KAPITOLA X. - SVATÁ ELEN

Několik dní po těchto událostech bloudil pan G. H. Bondy po ulicích Prahy, cigáro v zubech, a přemýšlel. Kdo by ho potkal, myslel by, že se dívá na chodník; ale pan Bondy se díval do budoucnosti. Marek měl pravdu, říkal si. A ten biskup Linda měl ještě větší pravdu. Nelze, zkrátka, uvést na svět Boha bez sakramentských následků. Copak, ať si lidé dělají, co chtějí; ale tohle by otřásl bankami, a čertví jak by to působilo na průmysl. Dnes vypukla v

Živno náboženská stávka; zařídili jsme tam Karburátor, a hned po dvou dnech prohlásili úředníci majetek banky za boží fond pro chudé. To by se za Preise nestalo. Ne, to by se jistě nestalo.

Bondy sklíčeně cucal na svém doutníku. Tak co, řekl si, máme s tím praštit? Za dnešek došlo objednávek za třiadvacet miliónů. To se už nedá zastavit. Kouká z toho konec světa či co. Za dva roky bude všechno na hromadě.

Teď už pracuje na světě několik tisíc Karburátorů, a každý ve dne v noci chrlí Absolutno. A to Absolutno je po čertech inteligentní. Má zrovna bláznivou chuť nějak se zaměstnat. No jo, nemá co dělat, tisíce let nemělo co dělat, a teď jsme je pustili z řetězu. Například co provádí v Živno. Samo vede knihy, účtuje, vede korespondenci. Udílí písemné rozkazy správní radě. Píše kontrahentům ohnivé epištoly o účinné lásce. Tak, a teď akcie Živno jsou makulatura: kilo za smradlavý syreček. Tak to chodí, když se plete Bůh do bankovníctví.

Firma Oberländer, textilní továrna v Úpici, nás bombarduje zoufalými depešemi. Před měsícem si postavili Karburátor místo kotlů; dobrá, stroje běží; all right. Ale najednou začnou selfactory a stavy pracovat samy od sebe. Když praskne nit, sama se naváže a běží to dál. Dělníci jen koukají, ruce v kapsách. V šest hodin má být konec práce, přadláci a tkalci jdou domů. Ale stavy běží dál samy od sebe celou noc, celý den, celé tři neděle, a tkají, tkají, tkají bez ustání. Firma depešuje: U všech čertů, odeberte nám zboží, pošlete suroviny, zastavte stroje! Teď to popadlo továrnu Bratří Buxbaumů, Morawtze, Morawtze a spol. holou nákazou do dálky. V místě už není surovin; v panice házejí do selfaktorů hadry, slámu, hlínu, co mají po ruce; prosím, i z toho se utkají kilometry ručníků, kalika, kartounů a všeho možného. Děsný rámus; ceny textilií se řítí dolů; Anglie zvyšuje ochranná cla; sousední státy hrozí bojkotem. A továrny bědují: Prokrista, seberte si aspoň zboží! Odvezte to někam, pošlete sem lidi, vagóny, autovlaky, zastavte mašiny! Žalují zatím za náhradu škody. Ztracený život! A tyhle zprávy jsou odevšad, kde si postavili Karburátor. Absolutno hledá práci. Má se zuřivě k životu. Dřív tvořilo svět; teď se vrhlo na fabrikaci. Zachvátilo už Liberec, brněnské bavlněné, Trutnov, dvacet cukrovarů, pily, Měšťanský pivovar v Plzni; ohrožuje Škodovku; pracuje v Jablonci a v jáchymovských dolech. Někde propouštějí dělníky; jinde zavřeli továrny a s hrůzou je nechávají běžet zamčené. Šílená nadprodukce. Továrny bez Absolutna zastavují výrobu. Je to rozvrat.

A já, řekl si pan Bondy, jsem vlastenec. Nenechám ruinovat naši matičku zemi; ostatně máme tu vlastní závody. Dobrá, ode dneška se stornují objednávky z Čech. Co se stalo, stalo se; ale od téhle chvíle se nepostaví v Čechách jediný Karburátor. Zaplavíme jimi Němce a Francouze; pak budeme Absolutnem bombardovat Anglii. Anglie je konzervativní, uzavírá se

našim Karburátorům; budeme je tam házet ze vzducholodí jako veliké pumy. Nakazíme celý průmyslový a finanční svět Bohem, a jen u nás necháme takový kulturní, bohoprostý ostrůvek poctivé práce. Je to, abych tak řekl, vlastenecká povinnost, a krom toho jde o naše vlastní fabriky.

G. H. Bondy se rozjařil touto vyhlídkou. Získáme u nás aspoň času, aby se vynalezly nějaké masky proti Absolutnu. U čerta, vypíši sám tři milióny na bádání o ochraně proti Bohu. Řekněme, zatím dva milióny. Všichni Češi budou chodit s maskami, a zatím ti ostatní se, haha, utopí v Bohu. Aspoň jejich průmysl na to praskne.

Pan Bondy se začal dívat na svět jasnýma očima. Tuhle jde nějaká mladá žena; nese se pěkně a pružně, jakápak bude zpředu? Pan Bondy si pospíšil, předhlonil ji a vyhnul se najednou uctivým obloukem; ale patrně se rozmyslil a obrátil se na patě tak rychle, že málem do ní vrazil nosem.

„Vy, Elen,” řekl spěšně. „Netušil jsem, že – že –”

„Věděla jsem, že jdete za mnou,” pravila dívka se sklopenýma očima a zůstala stát.

„Vy jste to tušila?” mluvil Bondy potěšen. „Právě jsem myslel na vás.”

„Já jsem cítila váš zvířecí chtíč,” řekla Elen tiše.

„Mé co?”

„Váš zvířecí chtíč. Vy jste mne nepoznal. Jen jste mne omakával očima, jako bych na prodej byla.”

G. H. Bondy se zachmuřil. „Elen, proč mne chcete urážet?”

Elen zavrtěla hlavou. „Všichni to dělají. Všichni, všichni jsou stejní. Člověk tak zřídka potká čisté oči.”

Pan Bondy sešpulil ústa k hvízdnutí. Aha, tady je to: náboženská obec starého Macháta!

„Ano,” odpověděla Elen k jeho myšlence. „Měl byste přijít mezi nás.”

„Ó, ovšem!” zvolal pan Bondy; a přitom si myslel: škoda tak pěkné holky.

„Proč škoda?” řekla Elen mírně.

„Poslyšte, Elen,” protestoval Bondy, „vy čtete myšlenky. To není fair. Kdyby si lidé četli myšlenky, nemohli by se slušně stýkat. To je nediskrétnost, vědět, co si myslím.”

„Co mám dělat?” mluvila Elen. „Každý, kdo pozná Boha, má ten dar; každá vaše myšlenka se myslí zároveň ve mně: já ji nečtu, já ji mám sama. Kdybyste věděl, jak to člověka očistí, když tak může soudit každou ukrytou zvrhlost!”

„Hm,” udělal pan Bondy, třesa se, aby si něco nemyslel.

„Jistě,” ujist'ovala Elen. „Mne to s pomocí boží vyléčilo z lásky k bohatství. Já bych byla hrozně ráda, kdyby také vám spadlo bělmo.”

„Bůh uchovej,” zděsil se G. H. Bondy. „A prosím vás, rozumíte přitom všemu, co takto, eh, takto v lidech vidíte?”

„Ano. Dokonale.”

„Tak poslyšte, Elen,” řekl Bondy, „vám mohu říci všechno; beztoho byste si to ve mně přečetla. Nikdy bych si nemohl vzít ženu, která by četla mé myšlenky. Svatá by mohla být podle libosti; milosrdná k chudým bez omezení; vydělám na to, a je to reprezentace. I ctnost bych snesl, Elen, z lásky k vám. Všechno bych snesl. Miloval jsem vás svým způsobem, Elen. Říkám to, protože to sama čtete. Elen, bez skrytých myšlenek není možný obchod ani společnost. A hlavně bez skrytých myšlenek není možno manželství. To je vyloučeno, Elen. A kdybyste našla nejsvětějšího muže, neberte si ho, pokud můžete číst jeho myšlenky. Trochu klamu je jediný neselhávající svazek mezi lidmi. Svatá Elen, nevdávejte se.”

„Proč ne?” řekla svatá Elen sladce. „Náš Bůh není proti přírodě; jen ji posvěcuje. Nežádá po nás umrtvení. Prikazuje nám život a plodnost. Chce, abychom...”

„Prr,” pře rušil ji pan Bondy. „Váš Bůh tomu nerozumí. Zbavuje-li nás klamu, je zatraceně proti přírodě. Je prostě nemožný, Elen, absolutně nemožný. Má-li rozum, nahlédne to sám. Buď je nadobro nezkušený, nebo nadobro a zločinně destruktivní. Škoda, Elen: já nemám nic proti náboženství; ale tenhle Bůh neví, co by měl chtít. Jděte na poušť, svatá Elen, se svým jasnozřením. Nehodí se to mezi nás lidi. Sbohem, Elen, a raději na neshledanou.”

KAPITOLA XI. - PRVNÍ SRÁŽKA

Není dosud zjištěno, jakým způsobem se to stalo; ale právě v té době, kdy továrnička inženýra R. Marka (Břevnov, Mixova 1651) byla obsazena detektivy a obklopena kordónem policie, ukradli neznámí pachatelé pokusný Markův Karburátor. Přes horlivé pátrání nebyla nalezena ani stopa po ukradeném stroji.

Nějaký čásek nato kupoval majitel kolotoče, Binder Jan, naftový motorek pro svůj kolotoč a orchestrion u obchodníka se starým železem na Haštalském náměstí. Obchodník nabídl mu velký měděný válec se setrvačником a řekl, to že je tuze laciný motor; prý tam může nasypati jen trochu uhlí a běží to po celé měsíce. Jan Binder byl pojat zvláštní, přímo slepou důvěrou k měděnému válci a koupil jej za tři sta. Sám jej pak dovezl vozíkem k svému kolotoči, který právě stál u Zlíchova s porouchaným pohonem.

Jan Binder si svlékl kabát, složil měděný válec a potichu hvízdaje dal se do práce. Místo setrvačnicku nasadil na hřídel kolo, na kolo přehodil řemen a vedl jej na jiný hřídel, který jedním koncem měl pohánět orchestrion a druhým kolotoč. Pak namazal čepy, strčil do jednoho kola a s rukama v kapsách, špule ústa k hvízdání, stál ve svém široce pruhovaném triku a zamyšleně čekal, co bude dál. Kolo se třikrát otočilo a zůstalo stát; pak se zachvělo, zakymácelo a začalo se tiše, vážně točit. Tu spustil orchestrion všemi svými bubínky a píšťalami, kolotoč se otřásl jako ze spaní, zaskřípěl všemi svazy a plavně se roztočil; stříbrné třásně zajiskřily, bílí koně s čabrakami a rudými otěžemi jako by zatáhli za své knížecí ekvipáže, jelen o divoce strnulých očích nesl se dokola, vzepjat ke skoku, labutě ušlechtilých šjíj vlekly v kruhu své bělostné a blankytné čluny – třpytě se, řinče hudbou roztáčel kolotoč svou rajskou krásu před nehybnýma očima tří Grácií, namalovaných na orchestrionu uchváceném vlastní hudbou.

Jan Binder stál pořád sešpulen a s rukama v kapsách; díval se na svůj kolotoč jako ve snách, okouzlen něčím novým a překrásným. Nyní už nebyl sám. Uplakané, usmrkané dítě táhlo sem mladou chůvičku a zastavilo se před kolotočem, s očima ohromnými, s pusou dokořán, ztuhlé úžasem. I chůvička vyvalila oči a stála jako u vidění. Kolotoč kroužil, podivně planoucí, velebný, slavný jako svátek; nyní vířil vášnivou rychlostí, nyní se kolébal jako koráb těžký vůněmi Indie, nyní plul jako zlatý oblak vysoko na nebi; zdálo se, že se vznáší utržen od země, že hoří, že zpívá. Ne, to zpívá orchestrion; teď jásá ženskými hlasy, na něž prší stříbrný déšť harfových tónů; teď hučí prales nebo varhany, ale z hloubi pralesa flautují ptáci a sedají ti na ramena; zlaté polnice ohlašují vstup vítěze nebo snad celé armády, jež blýská ohnivými meči. A kdo to zpívá ten slavnostní hymnus? Tisícové mávají ratolestmi, nebe se otevírá a za rachotu bubnů letí dolů zpěv samotného Boha.

Jan Binder zvedá ruku, ale tu se kolotoč zastaví a naklání svou náruč k dítěti. Dítě capká do kolotoče, jako by šlo do otevřené brány ráje, a chůva jako ve snách jde za ním a posadí je do labutího člunu. „Dneska zadarmo,” řekl Binder chraptivě, orchestrion zajásal a kolotoč se roztočil, jako by se zvedal k nebi. Jan Binder se zapotácel: Co je to? Vždyť už se netočí kolotoč, ale celá země se pohybuje dokola, zlíchovský kostel opisuje velikánský kruh, podolské sanatorium se sune i s Vyšehradem a zatáčí se na druhý břeh Vltavy. Ano, celá země se točí kolem kolotoče, krouží prudčeji a prudčeji, víří jako turbína; jen kolotoč stojí pevně uprostřed, mírně se kolébaje jako loď, na jejíž palubě se procházejí bílí koně, jeleni a labutě a malé dítě, které ručičkou vede chůvu a hladí zvířata. Ach ano, země se divoce točí a jen kolotoč je líbezným ostrovem klidu a spočinutí. A Jan Binder, vrávoraje, s žaludkem

pobouřeným, porážen vířením země, s rukama zdviženýma klopýtá ke kolotoči, chytí se tyče a vyskočí na jeho pokojnou palubu.

Nyní je vidět, jak kolotá země vlníc se jako vzbouřené moře. A hle, z domečků vybíhají vyděšení lidé, mávají rukama, potácejí se a padají, unášeni jako na obrovském rotujícím kotouči. Binder, pevně se drže tyče, naklání se k nim a řve: „Sem, lidičky, sem!“ A lidé vidí zářící kolotoč klidně se vznášeti nad roztočenou zemí a vrávorají k němu. Binder, drže se tyče, jim podává volnou ruku a vytahuje je z vln země: děti, babičky, strejce, a ti teď stojí na palubě kolotoče, oddychují po tom velikém leknutí a žasnou, když vidí svět točiti se dokola. Už všechny vytáhl Binder nahoru, ale ještě tu běhá černé psisko, kvičí strachem a rádo by nahoru, ale země je unáší rychleji a rychleji kolem kolotoče. Tu sedl Binder na bobek a natáhl ruku dolů, až chytil psisko za obojek a vyzvedl je k sobě.

Nyní zanotoval orchestrion píseň díkůvzdání. Znělo to jako chorál trosečníků, v němž drsné hlasy plavců se mísí s dětskou modlitbičkou; nad rozpoutanou bouří se rozklene melodická duha (v h moll) a nebe se rozhrne blaženým třpytem houslového pizzicata. Trosečníci na Binderově kolotoči stojí mlčky, s klobouky smeknutými; ženy ševlí rty v tiché modlitbě a děti, zapomínající už na prožité hrůzy, odvažují se hladiti tuhou tlamičku jelena a pružné šíje labutí. Bílí koně trpělivě nechávají dětská stehénka drápati se do sedel; sem tam zarže některý a moudře hrábne kopytem. Země dokola kolem se točí už pomaleji a Jan Binder, vysoký ve svém pruhovaném triku bez rukávů, počne neuměle mluvit:

„Tak, lidičky, jsme se sem sešli z toho kolotání a zmatku světskýho. Tady je boží mír uprostřed bouře, tady jsme v Pánu Bohu uloženi jako v posteli. To je znamení, že máme utíkat z toho světskýho víru a uchýlit se do náruče boží, amen.“ Takto a podobně mluvil Jan Binder a lidé na kolotoči poslouchali jako v kostele. Konečně země se zastavila, orchestrion tiše a zbožně preludoval a lidé seskakovali z kolotoče. Jan Binder ještě podotkl, že je to zadarmo, a propustil je obrácené a povznesené. A když pak ke čtvrté hodině se procházely maminky s dětmi a staří penzisté mezi Zlíchovem a Smíchovem, znovu se rozehrál orchestrion a země začala kroužiti, znovu Jan Binder zachránil všechny lidi na palubu kolotoče a uklidnil je vhodným kázáním; o šesté hodině šli dělníci z práce, o osmé vynořili se milenci a ještě po desáté přišli flamendři z hospod a biografů; všichni postupně byli strženi vířením země a zachráněni v blažené náruči kolotoče a posílení pro příští život případnými slovy Jana Bindera.

Po týdnů tohoto spasitelného působení opustil kolotoč Binderův Zlíchov a putoval podle Vltavy nahoru, do Chuchle a do Zbraslavě a posléze do Štěchovic. Ve Štěchovicích pracoval

už po čtyři dny s ohromným náboženským úspěchem, když tu došlo k události poněkud temné.

Jan Binder právě dokončil kázání a žehnaje propustil své nové učedníky. Tu blížil se ze tmy černý a tichý zástup; v jeho čele šel vysoký, vousatý muž a přikročil rovnou k Binderovi.

„Tak,” řekl přemáhaje rozčilení, „spakujte to, nebo –”

Binderovi věřící to zaslechli a vraceli se k svému učiteli. Binder, cítě za zády své lidi, prohlásil pevně: „Až naprší.”

„Mírněte se, pane,” řekl jiný rozčilený muž. „Mluví s vámi pan Kuzenda.”

„Nechte ho, pane Hudec,” řekl vousatý muž. „Já to s ním vyjednám sám. Já říkám podruhy: spakujte to, nebo vám to ve jménu Páně rozbiju.”

„A vy teda,” řekl Jan Binder, „jděte domů, nebo vám ve jménu Páně vyrazím zuby.”

„Sakra!” zvolal strojník Brych, dera se ze zástupu dopředu, „ať to zkusí!”

„Bratře,” řekl mírně Kuzenda, „nejdřív po dobrým. Bindere, vy tu děláte hanebný kouzla, a to my netrpíme tak blízko našeho bagrového svatostánku.”

„Švindlovej bagr,” řekl Binder pevně.

„Co jste řekl?” zvolal Kuzenda zraněn.

„Švindlovej bagr.”

Co následovalo, je těžko rozplést v souvislý děj. Zdá se, že první vyrazil pekař z tábora Kuzendova, ale Binder jej praštil do hlavy pěstí. Hajný uhodil Bindera pažbou do prsou, ale vzápětí ztratil pušku a nějaký mladík ze Štěchovic (z tábora Binderova) jí vyrazil Brychovi přední zuby a srazil klobouk pana Hudece. Pošťák (Kuzendův) škrtil jakéhosi kloučka Binderova. Binder mu skočil na pomoc, ale dívka ze Štěchovic se na něho vrhla odzadu a kousla ho do ramene, kde měl pan Binder vytetovaného českého lva. Někdo z Binderových lidí vytáhl nůž, Kuzendův zástup zdánlivě couval, ale menší jeho část se vrhla na kolotoč a urazila jelenovi parohy a ušlechtilou šíjí jedné z labutí. Tu zavzdychal kolotoč a naklonil se a jeho střecha padla na zápasící skupinu. Kuzenda, uhozen tyčí, ztratil vědomí. Vše se dalo v tichu a temnu. Když přiběhli lidé, měl Binder zlomenou klíční kost, Kuzenda ležel v mrákotách, Brych vyplivoval zuby a krev a dívka ze Štěchovic hystericky vzlykala. Ostatní se rozprchli.

KAPITOLA XII. - SOUKROMÝ DOCENT

Mladý učenec PhDr. Blahouš, teprve pětapadesátiletý, takto soukromý docent srovnávací vědy náboženské na Karlově univerzitě, mnul si ruce, když usedal k nařezaným čtvrtkám papíru. Letmo napsal titul „Náboženské úkazy posledních dnů“, pak začal svůj článek slovy „Spor o definici pojmu ‚náboženství‘ trvá již od dob Ciceronových“, načež se zamyslel. Tenhle článek, řekl si, pošlu do Času; počkejte, páni kolegové, jaký to udělá rozruch! Mám já štěstí, že zrovna teď vypukla ta náboženská horečka! Bude to svrchovaně aktuální článkuček. Noviny budou psát: „Náš mladistvý učenec PhDr. Blahouš uveřejnil právě pronikavou studii“ atd. Pak dostanu mimořádnou profesuru a Regner pukne vztekem.

Tu zamnul mladistvý učenec svrasklýma rukama, až v nich radostně zapraskalo, a dal se do psaní. Když kvečeru přišla bytná se optat, co by chtěl k večeři, byl už na čtvrtce šedesáté u církevních Otců. O tříadvacáté hodině (na stránce 115) dospěl k vlastní definici pojmu náboženství, v níž bylo jedno slovo jiné než v definici jeho předchůdce; nato krátce pojednal (s několika polemickými šlehy) o metodách exaktní vědy náboženské, čímž byl stručný úvod jeho článku uzavřen.

Krátce po půlnoci psal náš docent: „Právě v poslední době vynořily se různé úkazy náboženské a kultické, jež zasluhují pozornosti exaktní vědy náboženské. Ačkoliv zajisté jejím hlavním úkolem je studovati religiózní jevy národů dávno vymřelých, přece i živá přítomnost může poskytnouti modernímu (podtrhl dr. Blahouš) badateli různé poznatky, které mutatis mutandis vrhnou jisté světlo na dávnověké kultury přístupné pouze dohadům.“

Pak podle novin a ústního svědectví popsal kuzendismus, v němž našel stopy fetišismu, ano i totemismu (bagr jakožto totemický bůh Štěchovic). U binderovců konstatoval kultickou příbuznost s tančícími derviši a se starými kultury orgiastickými. Dotkl se úkazů při slavnosti elektrárny a uvedl je bystře ve vztah s pánským kultem Ohně. V náboženské obci Machátově objevil rysy asketické a fakírské; citoval různé případy jasnozření a zázračného léčení, jež srovnal velmi vhodně s kouzelnictvím starých vnitroafrických kmenů černošských. Dotkl se šíře psychické nákazy a davové sugesce; uvedl z dějin průvody flagelantů, křížové výpravy, chiliasmus a malajský amok. Objasnil náboženské hnutí posledních dnů ze dvou psychologických hledisek: jako patologické případy u degenerovaných hysteriků a jako kolektivní psychickou epidemii pověřčivých, intelektuálně méněcenných mas; v obou případech demonstroval atavický výskyt primitivních forem kultických, sklon animisticko-panteistický a šamanistický, náboženský komunismus připomínající novokřtěnce a vůbec

ochabnutí činnosti rozumové ve prospěch nejhrubších pudů pověřivých, kouzelnických, okultních, mystických a modlářských.

„Nenáleží nám rozhodovati,” psal dále dr. Blahouš, „do jaké míry běží tu o mastičkářství a podvod jedinců spekulujících s lidovou lehkověrností; při vědecké zkoušce by se nepochybně ukázalo, že domnělé ‚zázraky‘ dnešních thaumaturgů jsou jen staré známé kousky balamucení a sugesce. Po této stránce doporučujeme nové, denně vznikající ‚náboženské obce‘, sekty a kroužky pozornosti bezpečnostních úřadů a psychiatrů. Exaktní věda náboženská se omezuje na zjištění, že všechny tyto náboženské úkazy jsou v jádře barbarský atavismus a slátanina nejstarších prvků kultických, podvědomě žijících v lidové fantazii; stačilo několik fanatiků, šarlatánů a vyložených maniaků, aby pod nátlakem civilizace procitly v evropském lidstvu ony předhistorické motivy náboženské víry –”

Dr. Blahouš se zvedl od psacího stolu; právě dopsal tři sta čtyřicátou šestou čtvrtku svého článku, ale necítil se ještě unaven. Musím připravit efektní konec, řekl si; několik myšlenek o pokroku a vědě, o podezřelé blahovůli vlády k náboženskému tmářství, o nutnosti postavit bojovnou frontu proti reakci a tak dále.

Tu mladistvý učenec, okřídlen perutěmi nadšení, přistoupil k oknu a vyklonil se do tiché noci. Bylo půl páté ráno. Dr. Blahouš pohlížel do temné ulice, trochu se zachvívaje chladem. Všude bylo mrtvo, ani jedno světélko nebdělo v lidských oknech. Soukromý docent zvedl oči k nebi; bylo už poněkud bledé, ale jiskřilo hvězdami v nekonečné velebnosti. Jak dávno jsem se nedíval na nebe, napadlo učenci; bože, je tomu přes třicet let!

Tu zavál mu líbezný chlad na čelo, jako by někdo vzal jeho hlavu do přečistých, chladivých rukou. Jsem tak sám, zastýskal si starý muž, pořád tak sám! Ano, pohlad' mi trochu vlasy; ach, už třicet let mně nikdo nevložil na čelo dlaň!

Trna, třesa se stál dr. Blahouš v okně. Něco tu je, pocítil pojednou v sladkém a tísnivém úchvatu, ó bože, vždyť já tu nejsem sám! Nějaká náruč mne drží, někdo je vedle mne; kéž zůstane!

Kdyby po chvíli vešla paní bytná do pokoje docentova, viděla by jej státi v okně s oběma rukama vysoko zdviženýma a hlavou zvrácenou nazad u výrazu svrchovaného vytržení. Ale nyní se zachvěl, otevřel oči a jako ve snách se vrátil k psacímu stolu.

„Na druhé straně však nelze pochybovat,” psal rychle, nestaraje se o to, co před tím je napsáno, „že nyní se Bůh nemůže projevovat jinak než primitivními formami kultickými. Novodobým úpadkem víry je přerušena souvislost se starým náboženským životem; Bůh musí začít od počátku, obraceje nás k sobě jako druhy divochy: je nejprve modlou a fetišem; je bůžkem skupiny, klanu nebo kmene; oživuje přírodu a působí skrze čaroděje. Před našima

očíma opakuje se takto náboženský vývoj, počínaje předhistorickými formami a míře k vyšším stupňům. Je možno, že nynější náboženská vlna se roztříští několika směry, z nichž každý bude usilovat o nadvládu na úkor ostatních. Můžeme očekávat periodu náboženských bojů, jež svým zápalem a houževnatostí budou předčítí křížová tažení a svou velikostí překonají poslední světové války. V našem bezbožném světě nezbuduje se bohokrálovství bez velkých obětí a dogmatických zmatků. A přesto pravím vám: Oddejte se Absolutnu celou bytostí; věřte v Boha, ať k vám promluví pod jakoukoliv způsobou. Vězte, že již přichází, aby učinil z naší země a snad i z jiných planet našeho systému věčnou bohoříši, cárství Absolutna. Včas vám pravím ještě jednou: pokořte se!”

Tento článek soukromého docenta dr. Blahouše skutečně vyšel. Ne sice celý; redakce uveřejnila jen část jeho výkladů o nových sektách a celý závěr s opatrnou poznámkou, že tato stať mladistvého učenice je zajisté příznačná pro náladu doby.

Rozruchu článek Blahoušův neudělal, neboť byl zatlačen jinými událostmi. Jen mladistvý učenec soukromý docent filozofie dr. Regner přečtl Blahoušovu stať s ohromným zájmem, načež na různých místech prohlásil:

„Blahouš je nemožný. Naprosto nemožný. Prosím vás, jak se může opovážit mluvit odborně o náboženství chlap, který sám věří v Boha?”

KAPITOLA XIII. - OMLUVA KRONIKÁŘE

A nyní dovolte, aby kronikář Absolutna upozornil na svou tísnivou situaci. Předně píše zrovna kapitolu XIII s vědomím, že toto nešťastné číslo bude mítí osudný vliv na jasnost a úplnost jeho líčení. Něco se v této neblahé kapitole poplete, tím si buďte jisti; autor by mohl sice (jakoby nic) nadepsat „Kapitola XIV”, ale pozorný čtenář by se cítil ošizen o kapitolu XIII, a právem; zaplatil si přece celé vypravování. Ostatně, bojíte-li se třináctky, přeskočte tuto kapitolu; neztratíte tím věru mnoho světla v temné záležitosti Továrny na Absolutno.

Horší jsou jiné rozpaky kronikářovy. Vylíčil vám tak souvisle, jak dovedl, vznik a prosperitu továrny; upozornil na účinky několika karburátorových kotlů u pana Macháta, v Živno, v úpické textilce, na Kuzendově bagru a v Binderově kolotoči; popsal na Blahoušově tragickém případě dálkovou nákazu způsobenou volně těkajícím Absolutnem, které, jak vidno, začalo se povážlivě rozlézat, ačkoliv bez patrného plánu.

Ale nyní považte, že od počátku celé záležitosti byla vyrobena hrůza tisíc Karburátorů nejrůznějších typů. Vlaky, letadla, automobily a lodě poháněné tímto nejlacinějším motorem odhazovaly na svých tratích celá oblaka Absolutna, jako dříve nechávaly za sebou jen prach, kouř a smrad. Považte, že tisíce továren na celém světě už vyhodily staré kotly a zařídily se na Karburátory; že sta ministerstev a úřadů, sta bank a burz a velkoobchodů, vývozních společností a velkokaváren, hotelů a kasáren, škol a divadel a Dělnických domů, tisíce redakcí a spolků, kabaretů a domácností se vytápěly Nejnovějším Karburátorovým Ústředním Topením známky MEAS. Považte, že ke koncernu MEAS přistoupily Stinnesovy závody se vším všudy a že americký Ford se vrhl na sériovou výrobu, která chrlila den co den třicet tisíc hotových Karburátorů do světa.

Ano, prosím, uvažte to vše, a vzpomeňte si, jaké účinky měl každý vám dosud blíže představený Karburátor. Násobte tyto účinky statisíci, a pochopíte rázem situaci kronikářovu. Jak rád by putoval s vámi za každým nově zrozeným Karburátorem, přikukoval při jeho nakládání na vůz, podal trochu sena, chleba nebo kostku cukru těžkým koním královsky širokých zadků, kteří na řinčivém valníku vezou do továrny nový měděný válec; jak rád by s rukama na zádech asistoval při jeho instalaci a radil montérům a pak čekal, až se to začne točit; jak by potom dychtivě pátral v lidských tvářích, kdy „to“ na ně začne působit, kdy Absolutno do nich vleze nosem, ušima nebo čím a začne rozkládat jejich zatvrzelou přirozenost, lámat jejich náklonnosti, léčit jejich morální rány; jak je převrátí svým hlubokým pluhem, rozžehne, rozmělní, přerodí; jak otevře před nimi úžasný, a přece lidsky tak přirozený svět zázraků, extází, vnuknutí, osvícení a víry! Neboť hledte, kronikář se vám přiznává, že nestačí na dějepisce; tam, kde historik stoupou nebo lisem své historické erudice, heuristiky, diplomatiky, abstrakce, syntéze, statistiky a jiných dějepisných vynálezů, stlačí tisíce a statisíce drobných, živých, osobních událostí v jakousi hustou, libovolně formovatelnou hmotu, která se jmenuje „dějinný fakt“, „sociální úkaz“, „hromadné dění“, „vývoj“, „kulturní proud“ nebo vůbec „historická pravda“, vidí kronikář jen jednotlivé případy a nalézá v nich dokonce zalíbení. Nyní, dejme tomu, by měl pragmaticky, vývojově, ideově, synteticky popsat a vysvětlit „náboženský proud“, který zachvátil celý svět před rokem 1950; jsa si vědom tohoto grandiózního úkolu, přikračuje k sbírání „náboženských úkazů“ oné doby; a hle, na této heuristické cestě nalezne například Bindera Jana, emeritního varietního artistu, kterak v pruhované košili putuje se svým atomovým kolotočem od obce k obci. Historická syntéza ovšem káže kronikáři, aby abstrahoval od pruhované košile, od kolotoče, ba i od Jana Bindera, a podržel jako „historické jádro“, jako vědecký výtěžek jen konstatování, že „náboženský fenomén zachvacoval od prvopočátku nejrůznější vrstvy“. Nuže, zde se kronikář

musí přiznati, že nemůže upustit od Jana Bindera, že je okouzlen jeho kolotočem a že i ta pruhovaná košile ho zajímá více než nějaký „syntetický rys“. Je to sice naprostá vědecká neschopnost, pusté diletantství, uzoučký dějinný obzor a cokoliv chcete; ale kdyby kronikář mohl povolit své osobní náklonnosti, ubíral by se s Janem Binderem dále, až do Budějovic, potom na Klatovy, k Plzni, k Žlutici a tak dále; jen s lítostí jej opustil ve Štěchovicích a kyne za ním rukou: Sbohem, pašáku Bindere, sbohem, kolotoči, už se nevidíme.

Můj bože, vždyť stejně jsem opustil Kuzendu s Brychem na vltavském bagru; rád bych s nimi trávil ještě mnoho a mnoho večerů, neboť mám rád Vltavu, vůbec tekoucí vodu, a zvláště večery u vody, a oblíbil jsem si nadmíru pana Kuzendu i pana Brycha; co se týče pana Hudce, pekaře, pošťáka, hajného a milenců ze Štěchovic, věřím, že i oni by stáli za bližší poznání, tak jako každý, jako každý z vás, jako každý živoucí člověk. Zatím musím spěchati dále a zbývá mi stěží čas mávnout za nimi kloboukem. Sbohem, pane Kuzendo, dobrou noc, pane Brychu; děkuju vám za ten jediný večer na bagru. I s vámi se musím rozloučit, pane doktore Blahouši; rád bych s vámi pobyl mnoho let a popsal celý váš život – což není život soukromého docenta po svém způsobu napínavý a bohatý? Pozdravujte aspoň paní bytnou.

Všechno, co je, je pozoruhodné.

A proto chtěl bych provázet každý nový Karburátor na jeho dráze; poznal bych, a i vy byste poznali, nové a nové lidi, a to vždy stojí za to; aspoň jen špehýrkou nahlédnout do jejich života, postihnout jejich srdce, přihlížet zrození osobní víry a osobní spásy, prodlít u nových divů lidské svatosti, to by bylo něco pro mne! Představte si žebráka, prezidiálního šéfa, bankovního ředitele, strojuvůdce, sklepníka, rabína, majora, hospodářského redaktora, kabaretního komika, vůbec všechny druhy lidských métiers; představte si lakomce, chlípníka, nádivu, skeptika, tichošlápka, kariéristu a všechny druhy lidských letor; nuže, co různých, nekonečně rozmanitých, zvláštních a překvapujících případů a projevů náboženské milosti (nebo chcete-li, otravy Absolutnem) bylo by možno potkati a jak by stálo za to zajímat se o jeden každý z nich! Kolik je tu stupňů víry, od obyčejného věřícího k fanaticovi, od kajícího k divotvorci, od konvertity k horoucímu apoštolovi! To vše obsáhnout! Všemmu podat ruku! Než marně; toto dílo nebude nikdy vykonáno, a kronikář, jenž zřekl se cti vědecky destilovat celý ten dějinný materiál, se steskem se odvrací od případů, které mu není popřáno vypravovat.

Kéž bych se mohl ještě pozdržet u svaté Elen! Kéž bych nemusel zrádně opustit R. Marka, který ve Špindlmühlu léčí své rozrušené nervy! Kéž bych mohl odkrýti pracující mozek průmyslového stratéga pana Bondyho! Nic naplat; nyní už Absolutno zaplavilo svět a stalo se

hromadným úkazem; a kronikář, s lítostí pohlížeje zpět, musí se odhodlat k sumárnímu líčení některých sociálních a politických událostí, jež nevyhnutelně nastaly.

Nuže, vstupme do nového okruhu faktů.

KAPITOLA XIV. - ZEMĚ HOJNOSTI

Stalo se často kronikáři (a jistě i mnohému z vás), že když se – bdě z jakýchkoliv příčin – díval na noční oblohu a na hvězdičky a uvědomil si v němém úžasu jejich ohromující počet a nepředstavitelné vzdálenosti a rozměry, a řekl si, že každý ten bod je obrovský hořící svět nebo celá živoucí planetární soustava a že takových bodů jsou snad, dejme tomu, miliardy; nebo když se díval z vysoké hory (mně se to stalo na Tatrách) na dalekoširoký rozhled a viděl pod sebou luka, lesy, hory a před nosem hustý les a trávu, všechno přehojné, zapletené, dychtivé a strašně bohaté životem, a viděl v trávě spoustu květů, broučků a motýlů, a tu bláznivou hojnost v duchu násobil rozlohami, které se před ním otevíraly až bůhvíkam, a k těmto rozlohám připočetl miliardy jiných rozloh, stejně plných a hojných, jež skládají povrch naší země: tedy stalo se častěji kronikáři, že při takovémto pohledu si vzpomněl na Stvořitele a řekl si:

Jestli tohle všechno někdo udělal čili stvořil, pak, řekněme si to upřímně, je to úžasné mrhačství. Aby se někdo prokázal jako Stvořitel, nemusel toho stvořit tak šíleně mnoho. Hojnost je chaos, a chaos je cosi jako nepřičetnost nebo opilství. Ano, lidský intelekt se zaráží nad nadbytečností tohoto tvůrčího výkonu. Je toho jednoduše příliš mnoho. Bláznivá bezhraničnost. Kdo je od narození Nekonečný, je ovšem ve všem všudy zvyklý na velké rozměry a nemá správného měřítka (neboť každé měřítko předpokládá konečnost), nebo spíše nemá vůbec žádného měřítka.

Prosím, nepovažujte to za rouhání; snažím se jen vyjádřit nepoměr mezi lidským rozumem a kosmickou hojností. Tato bezúčelná, bujná, přímo horečná nadpočetnost všeho, co jest, se střízlivému lidskému oku jeví spíše jako rozpoutání nežli jako svědomité a metodické tvoření. Tolik jsem chtěl ve vší slušnosti říci, než se vrátíme k věci.

Je vám již známo, že dokonalé spalování, vynalezené inž. Markem, téměř dokázalo přítomnost Absolutna ve veškeré hmotě. Možno si to představit asi tak (– je to ovšem jen hypotéza), že před Stvořením všeho existovalo Absolutno jako Nekonečná Volná Energie.

Tato Volná Energie se z nějakých vážných fyzických nebo mravních příčin pustila do Tvoření: stala se Pracující Energií, a přesně dle zákona o inverzi přešla ve stav Nekonečné Vázané Energie; ztratila se jaksí ve svém pracovním efektu, totiž ve stvořené hmotě, v níž zůstala zakleta v latentní formě. A je-li tohle těžko pochopit, nemohu si pomoci.

A nyní dokonalým spalováním v Markově atomovém motoru se, jak se zdá, tato vázaná energie uvolnila, zbavena hmotných pout, které ji vázaly; stala se Volnou Energií čili činným Absolutnem stejně volným jako před Stvořením. Bylo to náhlé osvobození nezbádatelné pracovní Mohutnosti, která už jednou se projevila právě Stvořením Světa.

Kdyby se dokonale spálil najednou celý kosmos, mohl by se opakovat prvotní tvůrčí výkon; byl by to rozhodný konec světa, dokonalá likvidace, jež by umožnila založení nové světové firmy, Kosmu II. Zatím, jak víte, se v Markových Karburátorech spaloval hmotný svět jenom po kilech. Absolutno, takto po troškách uvolněné, buď se necítilo dosti silným, aby hned zase tvořilo, nebo se snad nechtělo opakovat; zkrátka se jaksí rozhodlo, že se bude projevovati dvojím způsobem, jedním poněkud tradičním a druhým rozhodně moderním.

Tradiční způsob, kterým se počalo uplatňovat, byl, jak už víte, náboženský. Byla jím ta různá vnuknutí a obrácení, mravní účinky, zázraky, levitace, extáze, věštby, a hlavně náboženská víra. Zde Absolutno vtrhlo do osobního a kulturního života lidského cestami již ušlapanými, ale v rozsahu dosud nebývalém. V několika měsících jeho akce nebylo už téměř člověka na světě, který by – aspoň přechodně – nepocítil náboženského úderu, jímž se Absolutno hlásilo o jeho duši. K tomuto psychologickému vystupování Absolutna se ještě vrátíme později, až bude nutno líčiti jeho katastrofální následky.

Druhý existenční projev Volného Absolutna přinesl něco zbrusu nového. Nekonečná Energie, která se kdysi zaměstnala stvořením světa, vrhla se – patrně s ohledem k změněným poměrům – na fabrikaci. Netvořila; zato vyráběla. Místo čirého tvoření se postavila k strojům. Stala se Nekonečným Dělníkem.

Myslete si, že v kterékoliv továrně, dejme tomu na cvočky, zaměstnali Perfect Carburator jakožto nejlacinější pohon místo parního stroje. Absolutno neustále vyvěrající z atomového motoru si vrozenou inteligencí za den, abych tak řekl, omrklo způsob výroby a vrhlo se s celou svou nezkrotnou činorodostí nebo snad ctižádostí na tuto výrobu: začalo na svou pěst razit cvočky. Jakmile se rozběhlo, nebylo už k zastavení. Stroj, nikým neřízen, chrлил cvočky. Zásoby železa uchystaného k cvočkování se kus po kuse zvedaly, sunuly vzduchem a vkládaly do příslušných obráběcích strojů. Bylo to na prvý pohled příšerné. Když došel materiál, vykvétalo železo ze země, půda kolem továrny se potila čistým železem jakoby vysátým z hlubin země; načež železo se zvedlo do výše asi jednoho metru a klouzalo do strojů

trhaným pohybem, jako by bylo strkáno. Dejte prosím pozor; říkám sice „železo se zvedlo” nebo „železo klouzalo”, ale všichni očití svědkové líčí svůj dojem tak, jako by železo bylo zvedáno urputnou, ale neviditelnou silou, násilně, s tak patrným a soustředěným úsilím, že to budilo hrůzu; byla tu zřejmě strašlivá námaha, se kterou se vše dělo. Ano, snad někdo z vás si hrál se spiritismem a viděl „zvedání stolku”; ten mi potvrdí, že stolek naprosto nestoupal s odhmotněnou lehkostí, nýbrž s jakýmsi křečovitým úsilím: že zapraskal ve všech svazech, otřásl se, vzepjal se, až vyskočil do výše jakoby nadzvednut silou, která s ním úporně zápolí. Ale jak popsati strašlivý, němý zápas, který nutí železo zvedati se z hloubi země, které je zmačkuje v pruty a suně do strojů a rozsekává ve cvočky! Pruty se zkrucují jako biče, přičí se pohybu, který je posunuje, řinčí a skřípají v tichu, v nehmotné němotě, která se s nimi potýká. Všechny současné zprávy zaznamenávají úděs této podívané; věru, je to zázrak, ale nemyslete si, že zázrak je něco pohádkově lehkého a snadného; zdá se, že v podstatě skutečného zázraku je rozčilující, enervující napětí. Ale ať Absolutno pracovalo s jakoukoliv námahou, nejvíce ohromuje na tomto jeho novém zaměstnání vydatnost jeho produkce; abychom zůstali ve cvočkové branži, tedy jediná továrna na cvočky, zachvácená Absolutnem, chrlila tolik cvočků ve dne v noci, že se jich nahrnuly na dvoře celé hory, jež posléze povalily ohrady a zasypaly ulici.

Zůstaňme zatím u cvočků. Tady vidíte celou přirozenost Absolutna, nevyčerpatelného a marnotratného jako v době stvoření světa. Když jednou se vrhlo na produkci, nestaralo se o distribuci, o spotřebu, o trh, o účel, vůbec o nic; vyžívalo svou ohromnou energii prostě v chrlení cvočků. Jsouc v jádře nekonečné, neznalo míry a omezení v ničem, ani ve cvočkách.

Dovedete si představit, jak dělníci takové cvočkářny užasli nad účinností nového pohonu. Byla to pro ně neočekávaná nekalá soutěž, něco, co dělalo jejich práci vůbec zbytečnou; a jistě právem by se ohradili proti tomuto útoku manchesteráckého kapitalismu na dělný lid přinejmenším tím, že by demolovali továrnu a pověsili fabrikanta, kdyby nebyli překvapeni a zachvázeni Absolutnem po oné první stránce: že v nich propuklo náboženské osvícení všech forem a stupňů. Zatím prodělávali levitace, věštby, divotvorectví, vidění, zázračná vyléčení, svatost, lásku k bližnímu a podobné nepřirozené, ano i zázračné stavy.

Na druhé straně můžete si myslet, jak přijal tuto božskou velkovýrobu takový majitel cvočkářny. Mohl zajisté zajásat, vyhodit všechny dělníky, s nimiž se beztoho uzlobil napolo k smrti, a mnout si ruce nad lavinou cvočků, které ho nestály ani haléře výrobních nákladů. Ale jednak sám nepochybně podlehl psychickým účinkům Absolutna a hned na místě odevzdal celou továrnu dělníkům, svým bratřím v Bohu, ve společné vlastnictví, jednak záhy prohlédl, že ty hory cvočků jsou dokonale bez ceny, protože na ně nebude odbytu.

Pravda, dělníci nemuseli stát u strojů a nosit železné pruty; krom toho byli spoluvlastníky továrny. Ale po několika dnech se ukázalo, že je nutno jakýmkoliv způsobem odstranit stotunové hory cvočků, které přestaly být zbožím. Zprvu se daly jakési pokusy rozeslat cvočky v celých vagónech na fíngovavé adresy; později nezbývalo než je vyvážet za město na ohromné haldy. Toto odklizení cvočků zaměstnalo všechny dělníky plných čtrnáct hodin denně; ale nereptali, osvíceni náboženským duchem lásky a vzájemné služby.

Odpusťte, že jsem tak dlouho prodlel u cvočků. Absolutno neznalo průmyslové specializace. Vtrhlo stejně horlivě do přádelen, kde uskutečnilo zázrak nejen plésti z písku provazy, ale příst z něho i nitě; do tkalcoven a valch a trikotáren, a zachvátilo celou branži textilní, soukajíc bez zastavení milióny kilometrů všeho, co lze stříhat. Zmocnilo se železáren, válcoven, sléváren, továren na hospodářské stroje, pil, dřevovýroby, gumové produkce, cukrovarů, chemických továren, hnojiv, dusíku, nafty, tiskáren, papíren, barvíren, skláren, keramiky, bot, tkalounek, kruhovek, dolů, pivovarů, destilací, parních mlékáren, mlýnů, mincoven, automobilek a brusíren. Tkalo, pletlo, předlo, kovalo, slévalo, montovalo, šilo, hoblovalo, řezalo, kopalo, pátilo, tlačilo, bítilo, rafinovalo, vařilo, filtrovalo, lisovalo po dvacet čtyři až dvacet šest hodin denně. Zapřaženo do hospodářských strojů místo lokomobil oralo, selo, vláčelo, plelo, sekalo, žnulo a mlátilo. V každém oboru samo rozmnožovalo výrobní hmoty a zestonásobilo produkci. Bylo nevyčerpatelné. Hýřilo výkonností. Našlo početní výraz pro vlastní nekonečnost: hojnost.

Zázračné rozmnožení rybiček a chlebů na poušti se dočkalo monumentální reprízy: zázračného rozmnožení cvočků, prken, dusíkatých hnojiv, pneumatik, rotačního papíru a všeho ostatního továrního zboží.

Nastala na světě neomezená hojnost všeho, čeho je lidem třeba. Všeho je však lidem třeba, jenom ne neomezené hojnosti.

KAPITOLA XV. - POHROMA

Ano, v dnešních spořádaných a – abych tak řekl – požehnaných dobách drahoty si nemůžeme představit sociální zlo neomezené hojnosti. Myslíme si, že by to nebylo nic jiného než ráj, ráj na zemi, kdyby všeho byly najednou nekonečné zásoby. Tím lépe, myslíme si, bylo by všeho dost pro všechny, a panečku, jak lacino!

Nuže, hospodářská katastrofa, která – průmyslovým zasažením Absolutna – postihla svět v době, kterou líčíme, záležela v tom, že vše to, čeho člověk potřebuje, bylo možno dostat i lacino, nýbrž jednoduše zadarmo. Mohl jste si vzít zadarmo hrst cvočků, abyste si je natloukl do podrážek nebo do podlahy, avšak mohl jste si vzít zadarmo také vagón cvočků, – ale prosím vás, co byste s tím dělal? Vezl jej sto kilometrů a rozdal zase zadarmo? Toho byste neučinil; neboť když jste stál nad tou lavinou cvočků, neviděl jste už cvočky, tedy věc poměrně užitečnou, nýbrž cosi dokonale bezcenného a nesmyslného ve své hojnosti; něco stejně bezúčelného, jako jsou hvězdičky na nebi. Ano, taková hromada nových lesklých cvočků byla někdy povznášející a vzbouzela i poetické myšlenky, podobně jako ty hvězdy na nebi. Zdála se stvořena pro němý podiv. Bylo to krajinářsky krásné po svém způsobu, jako je krajinářsky krásné moře. Avšak moře se také nerozváží po vagónech do vnitrozemí, kde žádného moře není. Pro mořskou vodu není hospodářské distribuce. Nyní jí nebylo také pro cvočky.

A zatímco tadyhle se rozlévá jiskřivé moře cvočků, není o pár kilometrů dále cvoček k dostání. Hospodářsky znehodnocen zmizel z krámů. Chcete-li si přitlouci cvoček do podpatku nebo jej strčit bližnímu pod poslamku, marně jej sháníte. Není ho, jako ve Slaném nebo v Čáslavi není moře. Nuže, kde jste, obchodníci minulých dob, kteří jste tuhle lacino kupovali potřebné věci, abyste je tamhle draho prodali? Běda, zmizeli jste, neboť přišla na vás milost boží; zastyděli jste se za své zisky a zavřeli jste své krámy, abyste rozjímalí o bratrství lidí a rozdali vše, co máte, a nikdy už, nikdy nechtěli bohatnout z distribuce statků všem bratřím v Bohu potřebných. Kde není ceny, není trhu. Kde není trhu, není distribuce. Kde není distribuce, není zboží. A kde není zboží, roste potřeba, rostou ceny a rostou zisky a rostou obchody. Ale vy jste se odvrátili od zisků a pojali jste nepřemožitelný odpor ke všem číslicím vůbec. Přestali jste vidět hmotný svět očima spotřeby, trhu a odbytu. S rukama sepjatýma jste se podívovali kráse a hojnosti světa. A zatím došly cvočky. Nebylo cvočků. Jen někde v dáli se jich kupily nevyčerpatelné laviny.

I vy, pekařové, jste vyšli před své krámy a volali jste: „Pojďte, lidičky boží, prokristapána, pojdte a vemte si bochníky a mouku, munzemle a dalamánky; smilujte se a berte zadarmo!” A vy, obchodníci se střížním zbožím, jste vyvalili balíky suken a véby plátýnek rovnou na ulici a plačice radostí jste stříhali po pěti nebo deseti metrech každému, kdo šel mimo, a proboha jste ho prosili, aby přijal váš maličký dárek; a teprve v docela prázdném krámě jste padli na kolena a děkovali Pánu, že vám dopřál šatit bližní tak jako lilie polní. A vy, řezníci a uzenáři, vy jste vzali na hlavu koše s masem a buřty a taliány a chodili ode dveří ke dveřím, zaklepali, zazvonili a poprosili, aby si jen každý vybral, nač má chuť. A stejně vy všichni, kdo

prodáváte boty, nábytek, tabák, brašny, brejle, šperky, koberce, biče, provazy, plechové zboží, porcelán, knihy, umělé zuby, zeleninu, léky a nač si kdo vzpomene, vy všichni, ovanuti dechem božím, jste se vyhrnuli na ulice a „rozdali vše, co máte” v ušlechtilé panice boží milosti, načež potkávající se, stojíce na prahu svých vyprázdněných krámů a skladišť, s očima zářícíma jste si navzájem sdělovali: „Nuže, bratře, ulehčil jsem svému svědomí.”

Za několik dní se to tedy ukázalo: nebylo už co rozdávat. Ale nebylo také co koupit. Absolutno vydrancovalo a dokonale vybililo všechny obchody.

Zatím daleko od měst se valily ze strojů milióny metrů suken a pláten, niagary cukrových kostek, kypící, velkolepá, nevyčerpatelná hojnost Božské Nadvýroby veškerého zboží. Chabé pokusy rozdělit tuto záplavu spotřebě záhy utuchly. Nedalo se to prostě zmoci.

Ostatně je možné, že tuto hospodářskou katastrofu způsobilo ještě něco jiného: inflace peněz. Absolutno zmocnilo se totiž také státních mincoven a tiskáren a vrhalo do světa denně stomiliardy bankovek, kovových peněz a cenných papírů. Devalvace byla naprostá: balík pětistovek neznamenal záhy víc než poněkud tuhý klozetní papír. Kdybyste za dětský cucáček nabídli šesták nebo půl miliónu, bylo to obchodně lhostejno; nedostali jste ho stejně, neboť zmizel. Všechny číslovky ztratily jakýkoliv smysl. Toto rozvrácení číselného systému je ovšem přirozeným následkem nekonečnosti a všemohoucnosti božské.

V té době už vypukl ve městech nedostatek, ano i hlad. Zásobovací aparát z příčin právě dotčených selhal dokonale.

Byla tu sice ministerstva zásobování, obchodu, sociální péče a železnic; podle našich pojmů bylo možno včas zachytit v továrnách ohromný proud výroby, zachovat ji před zkázou a opatrně rozvážet na místa vydrancovaná božskou štedrostí. Bohužel se tak nestalo. Ministerský personál trávil svůj úřední čas v radostných modlitbách, zachvácen obzvláště silnou milostí. V ministerstvu zásobování ovládla situaci písarka slečna Šárová, jež kázala o Devíti Pásmech; v ministerstvu obchodu hlásal odborový přednosta Winkler askezi, jež upomínala na indickou jógu. Pravda, tato horečka trvala jen čtrnáct dní, načež dostavilo se – patrně na zvláštní vnuknutí Absolutna – zázračné vědomí povinnosti. Odpovědné úřady pracovaly zimničně ve dne v noci, aby řešily zásobovací katastrofu, ale bylo patrně již pozdě; jediný výsledek byl, že každé ministerstvo produkovalo denně patnáct až třiapadesát tisíc aktů, jež z usnesení meziministerské komise byly denně na nákladních autech odváženy do Vltavy.

Jistě nejstrašnější byla situace vyživovací, ale naštěstí byl tu (pokud líčím jen poměry u nás) NÁŠ ČACKÝ VENKOV! Pánové, uvědomte si v této chvíli, že se odevždy říká: náš vesnický lid, všecka čest stranou, je jádro národa; je o tom dokonce stará píseň: „Kdo je ten

člověk? Zdali ho znáš? Toť český rolník, živitel náš!” Kdo je ten člověk, u kterého se zastavila marnotratná horečka Absolutna, kdo je ten člověk, který stál pevně v panice světového trhu, kdo je ten člověk, který nesložil rukou v klín, nebyl stržen k nerozvážnosti a „zůstal věrně na své postati”? Kdo je ten člověk? Zdali ho znáš? Toť český rolník, živitel náš!

Ano, byl to náš rolník (a jinde se dalo stejně), který svým způsobem zachránil svět před vyhladověním. Představte si, kdyby byl tak jako měšťáci zachvácen mánií rozdat vše nemajícím a potřebným; kdyby byl rozdal všechno své zrní, kravičky a telátka, slípky a husy a brambory: za čtrnáct dní by se dostavil hlad ve městech, a venkov by byl vysát, vymrskán, bez zásob, sám hladov. Díky našemu bodrému sedláku nemělo se tak státi. Ať se to nyní ex post vysvětluje zázračným instinktem našeho venkova, nebo jeho věrnou, ryzí, hluboce zemitou tradicí, nebo konečně tím, že na venkově Absolutno bylo méně virulentní, protože v drobném polním hospodářství nedošel Karburátor tak houfného užití jako v průmyslu, zkrátka vysvětluje to jak chcete, fakt je, že za obecného zhroucení hospodářské a směnové stavby a veškerého trhu sedlák nerozdával. Nedaroval ani stéblo slámy, ani zrno ovsa. Na troskách starého průmyslového a obchodního řádu náš sedlák pokojně, nerušeně prodával, co měl. A prodával draho. Uhodl tajemným pudem katastrofální dosah hojnosti, a proto včas zabrzdil. Zabrzdil tím, že zdražil, třeba jeho sýpky byly sebeplnější. A to svědčí o úžasně zdravém jádru našeho venkovského lidu, že aniž by si řekl slova, bez organizace, veden jenom spásným vnitřním hlasem, zdražil všude a všechno. Tím, že vše zdražil, uchoval to před vymrháním. Uprostřed šílené hojnosti všeho zachoval ostrov nedostatku a drahoty. Tužil zajisté, že tím zachraňuje svět.

Neboť zatímco ostatní znehodnocené, zdarma rozdávané zboží ihned – s přírodní nutností – zmizelo z trhu, požívatiny se prodávaly dál. Ovšem musel jste pro ně na venkov. Váš pekař a řezník a hokynář neměl, co by vám dal, krom bratrské lásky a svatého slova. I sebral jste svůj batoh a jel sto dvacet kilometrů daleko; šel jste od statku ke statku, a hle, tady jste koupil kilo brambor za zlaté hodinky, tady vajíčko za triedr, tady kilo otrub za harmonium nebo za psací stroj. A bylo co jíst. Vidíte, kdyby to všechno byl sedlák rozdal, byl byste dávno hotov. Ale sedlák uchoval pro vás i liberku másla; uchoval ji jen tím, že ji dal za perský koberec nebo za vzácný kyjovský kraj.

Nuže, u koho se zastavily bláznivé komunistické experimenty Absolutna? Kdo neztratil hlavy v panice ctnosti? Kdo odolal katastrofální potopě hojnosti a zachránil nás, nešetře našich hrdel a statků, před záhubou?

„Kdo je ten člověk? Zdali ho znáš?

Toť český rolník, živitel náš!”

KAPITOLA XVI. - NA HORÁCH

Poledne na boudě v Medvědím důle. Inženýr Rudolf Marek sedí schoulen na verandě, dívá se do novin a zase je skládá, aby se rozhlédl po širém pásu Krkonoš. Je klidno, velké a křišťálové klidno na horách, a zhroucený muž se narovná, aby zhluboka vydechl.

A tuhle jde zdola človíček a míří k boudě. „Jak je tu čistý vzduch,” myslí si Marek na verandě. „Tady, chválabohu, je Absolutno ještě latentní, je zakleto ve všem, je ukryto v těch horách a lesích, v té spanilé travičce a modrém nebi; tady neběhá po světě, nestraší a nedělá kouzla, jenom tkví ve všem hmotném, Bůh hluboce a tiše přítomný, ani nedýchá, jen mlčí a po očku se dívá...” Tu sepal Marek ruce v němé modlitbě díků. „Jak, bože, jak je tu čistý vzduch!”

Člověk, jenž přicházel zdola, se zastavil pod verandou. „No že jsem tě našel, Marku!” Marek vzhlédl málo potěšen. Ten, kdo stál před ním, byl G. H. Bondy.

„Že jsem tě konečně našel!” opakoval pan Bondy.

„Pojď nahoru,” řekl Marek zřejmě nerad. „Co tě sem u všech všudy nese! Ty vypadáš, člověče!”

Skutečně. G. H. Bondy byl celý žlutý a přepadlý; na skráních notně zešedivěl a kolem jeho očí se shlukly unavené vrásky. Usedl mlčky vedle Marka a svíral ruce mezi koleny.

„No tak, co je s tebou?” naléhal Marek po trapné chvílce ticha.

Bondy mávl rukou. „Jdu na penzi, člověče. Totiž... na mne... na mne to také přišlo.”

„Milost?” vykřikl Marek a odsedl jako od malomocného.

Bondy přikývl. „Není to slza hanby, co se chvěje na jeho řasách?”

Marek tichounce hvízdal. „Tak už i na tebe... A chudáku!”

„Ne,” zvolal spěšně Bondy a utíral si oči, „nemysli si, že ještě teď... Já jsem to, Rudo, jaksi přechodil, já... já jsem to překousal, ale, víš – když to na mne přišlo, byla to nejšťastnější chvíle mého života. Nemáš ponětí, Rudo, jakou strašnou vůli to stojí, aby se člověk z toho vylízal.”

„Věřím,” řekl Marek vážně. „A prosím tě, jakés měl... symptomy?”

„Lásku k bližnímu,” šeptal Bondy. „Člověče, já jsem bláznil láskou. Nikdy bych nevěřil, že je možno něco takového cítit.”

Nastala chvíle ticha. „Tak tys to tedy...,” začal pak Marek.

„Já jsem to překonal. Víš, jako si liška uhryže nohu, když jí uvázne v pasti. Ale jsem po tom sakramentsky slabý. Zrovna ruina, Rudo. Jako po tyfu. Proto sem jedu, víš, abych se zase sebral... Je tady čisto?”

„Docela čisto. Dosud ani památky... po Něm. Je Ho jen cítit... z přírody a ze všeho, ale to bývalo už dřív... na horách odjakživa.”

Bondy zasmušile mlčel. „Nu a co,” ozval se po chvíli roztržitě, „co tomu vlastně říkáš? Víš ty tady vůbec, co se tam dole děje?”

„Dostávám noviny. Do jisté míry... i z novin si může člověk vykonstruovat, co se děje. Spletou tam sice všechno, ale... kdo umí číst... Poslyš, Bondy, je to skutečně tak hrozné?”

G. H. Bondy potřásl hlavou. „Horší, než se myslíš. Jednoduše zoufalé. Poslyš,” šeptal zdrceně, „On už je všude. Já myslím, že... že má určitý plán.”

„Plán?” vykřikl Marek a vyskočil.

„Nekřič tak. Má nějaký plán, člověče. Jde na to ďábelsky chytře. Řekni, Marku, co je největší mocnost světa?”

„Anglie,” řekl Marek bez váhání.

„Kdepak. Průmysl je největší mocnost světa. A takzvané ‚lidové masy‘ jsou také největší mocnost světa. Chápeš už jeho plán?”

„Nechápu.”

„Zmocnil se obojího. Uchvátil průmysl i masy. Tím má v rukou všechno. Podle všeho myslí na světovládu. Tak je to, Marku.”

Marek si sedl. „Počkej, Bondy,” řekl. „Já jsem o tom tady na horách mnoho přemýšlel. Sleduji všechno a srovnávám úkazy. Já, Bondy, o jiném ani nemyslím. Nevím sic, kam to spěje, ale to vím, Bondy, že On nemá žádného plánu. Nevím sám ještě, co a jak. Možná že chce něco velkého, ale neví, jak do toho. Já ti něco povím, Bondy: On je doposud ještě jen přírodní síla. Je politicky úžasně neinformovaný. Je to národohospodářský barbar. Měl se přece jen podříditi církvi; ta má své zkušenosti... Víš, mně připadá někdy tak dětinský...”

„Nevěř, Rudo,” řekl G. H. Bondy těžce. „On ví, co chce. Proto se vrhl na velkopřůmysl. Je modernější, než jsme si předem mysleli.”

„Pouhá hračka,” namítal Marek. „Chce se jen něčím zaměstnat. Víš, je to jakési božské mládí. Počkej, já vím, co chceš říci. Je ohromný v práci. Je to prostě imponující, co dovede. Ale je to, Bondy, tak nesmyslné, že v tom nemůže být žádného plánu.”

„Ty nejnesmyslnější věci v dějinách, to byly důsledně prováděné plány,” prohlásil G. H. Bondy.

„Ty, Bondy,” mluvil rychle Marek. „Podívej se, co tu mám novin. Sleduji každý Jeho krok. Říkám ti, že v tom není kusa souvislosti. To všechno jsou jen improvizace všemohoucnosti. On dělá ohromné triky, ale jaksi naslepo, nesouvisle, zmateně. Víš, Jeho činnost není ani drobet organizovaná. Přišel na svět příliš nepřipraven. V tom je Jeho slabost. On mně jinak

imponuje, ale vidím Jeho slabiny. Není dobrým organizátorem, a snad jím nikdy nebyl. Má geniální nápady, ale je nesoustavný. Já se ti, Bondy, divím, žes na Něj dosud nevyzrál. Ty, tak mazaný člověk!”

„S Ním se nedá nic dělat,” mínil Bondy. „Přepadne tě v tvé vlastní duši, a jsi hotov. Když tě nepřesvědčí rozumnou cestou, pošle na tebe zázračné osvětlení. Víš, co provedl Šavlovi.”

„Ty před Ním utíkáš,” řekl Marek, „ale já Ho stíhám a jsem Mu v patách. Znáš Ho už trochu, a mohl bych na Něho vyhotovit zatykač. Podoba: nekonečný, neviditelný, beztvary. Místo pobytu: všude v blízkosti atomových motorů. Zaměstnání: mystický komunismus. Zločiny, pro něž je stíhán: zcizení soukromého majetku, nezákonné provozování lékařské živnosti, překročení shromažďovacího zákona, rušení úřední činnosti a tak dále. Zvláštní známka: všemohoucnost. Dejte Ho zkrátka zavřít.”

„Ty se směješ,” povzdychl G. H. Bondy. „Nesměj se. On nás přemohl.”

„Ještě ne!” zvolal Marek. „Hleď, Bondy, On neumí dosud vládnout. Nadělal plno zmatků se svým novotářstvím. Například pustil se do nadvýroby, místo aby nejdříve vybudoval zázračný železniční provoz. Teď je sám ve šlamastice, teď není k ničemu, co vyrobil. Bylo to ohromné plácnutí do vody s tou Jeho zázračnou hojností. Za druhé, zvrtačil úřady svou mystikou a porouchal celý správní aparát, který by zrovna teď mohl potřebovat, aby udržel pořádek. Revoluci můžeš dělat kde chceš, jenom ne v úřadech; i kdyby měl být konec světa, musí se nejdříve zničit vesmír a teprve potom úřady. Tak je to, Bondy. A za třetí, odstranil jako nejnaivnější teoretický komunista peněžní směnu, a tím rázem ochromil cirkulaci produktů. Nevěděl, že zákony trhu jsou silnější než zákony boží. Nevěděl, že výroba bez obchodu je naprosto nesmyslná. Nevěděl nic. Počínal si jako... jako... Zkrátka je to, jako by jednou rukou rušil to, co druhou rukou udělá. Máme zázračnou hojnost, a přitom katastrofální nouzi. Je všemohoucí, a udělal jen chaos. Víš, já věřím, že opravdu kdysi stvořil přírodní zákony a praještěry a hory a všechno, co chceš; ale obchod, Bondy, náš moderní obchod a průmysl zaručeně nestvořil, protože se v něm naprosto nevyzná. Ne, Bondy, obchod a průmysl nejsou od Boha.”

„Počkej,” ozval se G. H. Bondy, „já vím, že... že Jeho následky jsou katastrofální... nedozírné... Ale co s Ním můžeme dělat?”

„Zatím nic. Já, milý Bondy, se jenom dívám a srovnávám. Je to nový Babylón. Tuhle, jak vidíš, klerikální listy vyslovují podezření, že ‚zmatky v naší nábožensky vzrušené době jsou s ďábelskou rafinovaností připraveny od svobodných zednářů‘. Nacionální listy obviňují židy, praví socialisté levé, agrárníci se vrhají na liberály; je to k puknutí. A poslyš, tohle není ještě ta pravá mela; celá věc se myslím teprve začíná zamotávat. Pojď sem, Bondy, něco ti řeknu.”

„Nu?“

„Myslíš, že On... rozumíš, On... je jen jeden?“

„Nevím,“ řekl Bondy. „A záleží na tom něco?“

„Všechno,“ odpověděl Marek. „Pojď blíž, Bondy, a natáhni uši.“

KAPITOLA XVII. - KLADIVO A HVĚZDA

„Bratře První Strážce, co vidíš na Východě?“ tázal se Ctihodný, celý černý, s bílou koženou zástěrou a stříbrným kladívkem v ruce.

„Vidím Mistry shromážděné v Dílně a připravené k Práci,“ řekl Prvý Strážce.

Ctihodný udeřil kladivem. „Bratře Druhý Strážce, co vidíš na Západě?“

„Vidím Mistry shromážděné v Dílně a připravené k Práci.“

Ctihodný třikrát zaklepal kladivem: „Práce se počíná.“

Bratři Svobodné Francouzské Zednářské Lóže „Kladivo a Hvězda“ usedli, nespouštějíce očí ze Ctihodného G. H. Bondyho, který je tak nezvykle svolal. Bylo kostelní ticho v Dílně, mezi černě ověšenými stěnami, v jichž závěsech byly vetkány Základní Maximy. Bondy, Ctihodný, byl bled a zamyšlen.

„Bratři,“ ozval se Ctihodný po chvíli, „svolal jsem vás výjimečně... výjimečně k této Práci, jež... výjimečně... proti tajným předpisům našeho Řádu... není pouhou formalitou. Víím... že porušuji slavnostní... a posvátný ráz naší Práce... tím, že vám ukládám... usnésti se... o věci skutečně vážné... a veřejné... největšího dosahu.“

„Ctihodný má právo ustanoviti Práci,“ prohlásil Judex Formidabilis za obecného pohnutí.

„Nuže,“ počal G. H. Bondy, „jde o to, že na náš Řád... se podniká soustavný útok... ze strany klerikální. Praví se, že naše staletá... skrytá činnost... je v souvislosti se zvláštními... a politováníhodnými událostmi... na poli průmyslovém a duchovním. Klerikální listy tvrdí, že svobodomyšlné Lóže... úmyslně vyvolaly... toto rozpoutání démonických sil. Táži se vás... co v přítomné katastrofě učiníme... ve Prospěch Lidstva... a ke cti Nejvyššího. Tím... zahajují... diskusi.“

Po chvíli slavnostního mlčení povstal Druhý Strážce.

„Bratři, v tomto historickém okamžiku vítám tak říkajíc hluboká slova, která řekl náš velevážený Ctihodný. Řekl, abych tak řekl, ‚politováníhodné události‘. Ano, my, kdo hledíme

tak říkajíc jenom k Prospěchu Lidstva, musíme prohlásit všechny ty politováníhodné zázraky, osvícení, záchvaty lásky k bližnímu a jiné poruchy za události, abych tak řekl, svrchovaně politováníhodné. Musíme s veškerou tajností, jež přísluší našemu Řádu, odmítnout tak říkajíc jakoukoliv souvislost s politováníhodnými fakty, jež, abych tak řekl, nesouhlasí s tradičními a pokrokovými zásadami našeho Velikého Řádu. Bratři, tyto politováníhodné zásady jsou, abych tak řekl, v zásadním rozporu s tím, aby se, jak řekl správně Ctihodný, poněvadž klerikálové tak říkajíc proti nám zbrojí, máme-li na zřeteli, abych tak řekl, Nejvyšší Zájmy Lidstva, pročez tedy navrhuji, abychom v plném slova smyslu projevíli souhlas s politováníhodnými událostmi, jak správně řekl Ctihodný.”

Judex Formidabilis povstal.

„Bratře Ctihodný, žádám o slovo. Konstatuji, že se zde politováníhodným způsobem mluvilo o jistých událostech. Myslím, že ty události nejsou tak politováníhodné, jak myslí bratr Druhý Strážce. Nevím sice, na které události bratr Druhý Strážce naráží, ale má-li na mysli náboženská shromáždění, do kterých chodím já, mám za to, že se mýlí, ba dokonce, řeknu to rovnou, že je na omylu.”

„Navrhuji,” řekl jiný bratr, „abychom hlasovali o tom, jsou-li řečené události politováníhodné nebo ne.”

„A já,” hlásil se o slovo jiný, „navrhuji, abychom zvolili užší komitét pro prozkoumání politováníhodných událostí, dejme tomu tříčlenný.”

„Pětičlenný!”

„Dvanáctičlenný!”

„Dovolte, bratři,” ozval se Judex Formidabilis, „ještě jsem nedomluvil.”

Ctihodný zaklepal kladívkem. „Slovo má bratr Judex Formidabilis.”

„Bratři,” začal Judex měkce, „nebudeme se přítí o slovo. Události, o kterých tu padly politováníhodné názory, jsou toho druhu, že zasluhují pozornosti, zájmu, ano i povšimnutí. Já nezapírám, že jsem se zúčastnil několika zbožných kroužků, kterým se dostalo zvláštní milosti boží. Doufám, že to není neslučitelné s kázní Svobodného Zednáře.”

„Nikterak,” řeklo několik hlasů.

„Dále, přiznávám se, že mně samotnému se dostalo té cti provést několik menších zázraků. Myslím, že se to neprotiví mému Stupni a mé Hodnosti.”

„Zajisté ne.”

„Mohu vám tedy – podle vlastních zkušeností – prohlásit, že řečené události jsou naopak důstojné, povznášející a ctnostné, že přispívají k Blahu Lidstva a k Slávě Nejvyššího, pročez –

z hlediska zednářského – nemůže být proti nim námitek. Navrhuji, aby Lóže ohlásila svou neutralitu vůči všem těmto projevům božské přítomnosti.”

Tu povstal Prvý Strážce a řekl:

„Bratři, já sic tomu všemu nevěřím, nic jsem neviděl, nic nevím, ale myslím, abychom raději byli pro to náboženství. Já myslím, že na tom docela nic není, ale pročpak bychom to říkali? Já teda navrhuju, abychom dali tajně vědět, že o tom máme nejlepší informace a že dáváme svůj souhlas, aby všechno bylo tak, jak to je.”

Ctihodný zvedl oči a řekl: „Upozorňuji bratry, že Svaz průmyslníků zvolil Absolutno svým čestným předsedou. Dále, že akcie MEAS, takřčené Akcie Absolutna, mohou ještě stoupati. Mimochodem, kdosi, kdo nechce být jmenován, věnoval Vdoví Mošně naší Lóže tisíc kusů těchto akcií. Prosím, jednejte dále.”

„Já tedy,” hlásil se Druhý Strážce, „beru nazpátek, abych tak řekl, ty politováníhodné události. Z vyššího hlediska docela souhlasím. Já navrhuju, abychom o věci promluvili z vyššího hlediska.”

Ctihodný zvedl oči a řekl: „Mám vás upozornit, že Velelóže hodlá vydat instrukce o posledních událostech. Velelóže doporučuje Mistrům, aby vstupovali do náboženských kroužků a organizovali je v zednářském smyslu jako Dílny Učňů. Nové dílny buďtež vedeny v duchu osvíceném a proticírkevním. Doporučuje se přihlížeti k různým věroukám: monistické, abstinentské, fletscheroenské, vegetariánské a podobně. Každý kroužek buď vyučován v jiné víře, aby se prakticky vyzkoušelo, která je nejlepší pro Blaho Lidstva a pro Slávu Nejvyššího. Tato činnost na rozkaz Velelóže je závazná pro všechny Mistry. Prosím, můžete rokovat dále.”

KAPITOLA XVIII. - V NOČNÍ REDAKCI

Největší katolický čili lidový žurnál Přítel lidu neměl redakci tuze početnou; a tak o půl desáté večer seděl tam jen noční redaktor Košťál (bůhví proč nočním redaktorům tak nápadně smrdí fajfky) a páter Jošt, který hvízdaje mezi zuby psal na zítřek úvodník.

V tu chvíli přišel pan metér Novotný a nesl mokré obtahy. „No tak úvodník, pánové, úvodník,” zavrčel. „Kdypak to máme vysázet!”

Páter Jošt přestal bzučet. „Hned to bude, pane Novotný,” řekl honem. „Nenapadá mě jedno slovo. Měli jsme už ‚d‘ábelské machinace‘?”

„Předevčím.”

„Aha. A ‚zákeřný úklad‘ už taky byl?”

„Taky.”

„Padoušský podvod?”

„Ten byl dnes.”

„Bezbožný vynález?”

„Aspoň šestkrát,” řekl redaktor Košťál.

„A to je škoda,” vzdychl páter Jošt. „Myslím, že jsme příliš mrhali myšlenkami. Jak se vám líbil dnešní úvodník, pane Novotný?”

„Silnej,” řekl pan metér. „Ale radši abysme sázeli.”

„Hned to bude,” mýnil páter Jošt. „Myslím, že nahoře byli spokojeni s ranním číslem. Uvidíte, že přijde Jeho biskupská Milost. Jošte, řekne, dobře jsi řval. Měli jsme už ‚zběsilé řádění‘?”

„Měli.”

„Škoda. Musíme postavit nové baterie a pálit. Jošte, řekla mně tuhle Jeho Milost, jen do nich! Všeho do času, ale my navěky. – Pane Novotný, vás nenapadá žádné pořádné slovo?”

„No tak třeba ‚zločinná omezenost‘. Nebo ‚perverzní zloba‘.”

„To by šlo,” oddechl si páter Jošt. „Pane Novotný, kde si naberete tak dobrých nápadů?”

„Ve starých ročnících Přítele lidu. Ale ten úvodník, Velebnosti.”

„Hned to bude. Počkejte: Zločinná omezenost a perverzní zloba jistých kruhů, které Baalovými modlami kalí čistou vodu Petrovy skály, aha, hned to bude: Petrovy skály, kalí čistou vodu, tak, a staví na ni zlaté tele, které sluje Ďábel čili Absolutno –”

„Máte úvodník?” ozvalo se ve dveřích noční redakce.

„Laudetur Jesus Christus, biskupská Milosti,” vyhrkl páter Jošt.

„Máte úvodník?” opakoval světící biskup Linda, rychle vstupuje. „Kdopak napsal ranní úvodník? Pro Krista Ježíše, vy jste to vyvedli! Který pitomec to napsal?”

„Já,” koktal páter Jošt couvaje. „Bisk... Milosti... já myslel...”

„Nemáš myslet,” zařval biskup Linda, příšerně blýskaje brejličkami. „Tumáš,” a mačkaje v rukou ranní číslo Přítele lidu, hodil je Joštovi pod nohy. „Já jsem myslel! Koukejme, on myslí! Proč netelefonoval? Proč ses nezeptal, co máš psát? A vy, Košťále, jak to můžete dát do listu? Vy jste taky myslel, ne? Novotný?”

„Prosím,” vydechl pan metér třesa se.

„Proč jste to dal vysázet? Myslel jste taky?“

„Ne, prosím,“ protestoval metér. „Já prosím musím sázet, co mně pošlou...“

„Nikdo nemusí nic, než co já chci,“ prohlásil rozhodně biskup Linda. „Jošte, sedni a čti, cos ráno našvanil. Povídám, čti!“

„Již dlouho,“ četl páter Jošt třesoucím se hlasem svůj vlastní ranní úvodník, „již dlouho... znepokojuje naši veřejnost... padoušský podvod...“

„Co?“

„Padoušský podvod. Biskupská Milosti,“ zaúpěl páter Jošt, „já myslel – – já – – já teď vidím...“

„Co?“

„Že to je trochu moc silné, ten padoušský podvod.“

„To si myslím. Čti dál!“

„... padoušský podvod s takzvaným Absolutnem... kterým zednáři, židé a jiní pokrokáři... balamutí svět. Je vědecky dokázáno...“

„Koukejte Jošta!“ křikl biskup Linda. „On něco vědecky dokázal! Čti dál!“

„... je vědecky dokázáno,“ koktal ubohý Jošt, „že takzvané Absolutno... je stejně nevěrecký švindl... jako mediální kousky...“

„Počkej,“ řekl s náhlou laskavostí světicí biskup. „Napiš tenhle úvodník: Je vědecky dokázáno... máš to?... dokázáno, že já, páter Jošt, jsem osel, trulant, nešika... máš to?“

„Prosím,“ zašeptal zdrcený Jošt. „Račte dál, bisk... Milosti.“

„Hod' to do koše, synu,“ řekl pan biskup, „a natáhni své hloupé uši. Četls dnešní noviny?“

„Četl, bisk...“

„No, já nevím. Dnes ráno, páteříčku, vyšlo především Zasláno monistického svazu: že Absolutno je ona Jednota, kterou odevždy monisté prohlašovali za Boha, a že tedy kult Absolutna plně odpovídá monistické nauce. Četls to?“

„Četl.“

„Dále sdělení, že zednářské lóže doporučují svým členům pěstění Absolutna. Četls?“

„Četl.“

„Dále, že na synodálním sjezdu luteránů měl superintendent Maartens pětihodinnou přednášku, ve které dokazoval shodu Absolutna se zjeveným Hospodinem. Četls to?“

„Četl.“

„Dále, že na sjezdu Sedmé internacionály ruský delegát Paruskin-Rebenfeld navrhl uctívání Soudruha Boha, který projevil své sympatie k dělnému lidu tím, že vstoupil do továren. Vzato s povděkem na vědomost, že Nejvyšší Soudruh se rozhodl pracovat místo

vykořisťovaných. Vysloven návrh, aby na další důkaz solidarity zahájil generální stávkou ve všech Svých závodech. Po tajné poradě prezidia návrh odvolán jakožto předčasný. Četls to?”

„Četl.”

„Konečně přijata rezoluce, že Absolutno je výhradním majetkem proletářských vrstev lidových a že buržoazie nemá práva uctívati Je nebo přijímat od Něho zázraky. Nařízeno vypracovat dělnický kult Absolutna a vykonati tajné zbrojení pro případ, že by se kapitál pokusil vykořisťovat nebo přisvojit si Absolutno – Četls to?”

„Četl.”

„Dále projev Volné myšlenky, Zasláno Armády spásy, komuniké Teozofického ústředí Adyar, veřejný list adresovaný Absolutnu a podepsaný od Podpůrné obce baráčníků, projev Svazu majitelů kolotočů, signovaný předsedou J. Binderem, dále Hlas Jednoty kostnické, zvláštní číslo Hlasů ze zásvětí, Anabaptistického čtenáře a Abstinenta – človíčku, četls to všechno?”

„Četl.”

„Tak vidíš, milý synu: tam všude reklamují s velikou slávou Absolutno pro sebe, dělají Mu honéry a skvělé nabídky, jmenují Je čestným členem, mecenášem, protektorem, Bohem a já nevím čím ještě, a zatím u nás nějaký bláznivý páter Jošt, Jošt prosím, takový maličký Joštíček se rozkřikne, že to všechno je padoušský podvod a vědecky dokázaný švindl! Ježíšmarjá, tys nám dal!”

„Ale, biskupská Milosti, vždyť jsem měl nařízeno... psát proti... těm úkazům...”

„Měls,” přerušil ho pan světící biskup přísně. „Ale copak nevidíš, že se situace změnila? Jošte,” zvolal biskup vstávaje, „naše svatostánky jsou prázdné a ovečky se rozběhly za Absolutnem; Jošte, člověče hloupý, chceme-li přivést ovečky k sobě, musíme získat Absolutno. Ve všech kostelích postavíme Atomové Karburátory – ale tomu ty, velebníčku, nerozumíš. Pamatuj si jen: Absolutno musí pracovat pro nás; musí být naše, id est, musí být jenom naše. Capiscis, mi fili?”

„Capisco,” zašeptal páter Jošt.

„Deo gratias! Joštíčku, teď otočíš na čtyráku jako Šavel. Napíšeš pěkný úvodníček, kde sdělíš, že svatá kongregace vzala zřetel na prosby věřících a přijala Absolutno do lůna církve. Pane Novotný, tady je o tom apoštolský list; vysázejte to tučným trojčicerem na první stránku. Košťále, napište do lokále, že prezident G. H. Bondy přijme v neděli z ruky arcipastýře svátost křtu, a k tomu radostné uvítání, rozumíte? A ty, Jošte, sedni a piš... Počkej, nějaké silnější slovo pro začátek.”

„Biskupská Milosti, třeba: zločinná omezenost a perverzní zloba jistých kruhů...”

„Dobrá, tedy piš: Zločinná omezenost a perverzní zloba jistých kruhů již po měsíce snaží se svéstí náš lid na bludné cesty. Veřejně se hlásá kacířský blud, že Absolutno je něco jiného než onen Bůh, ke kterému jsme od kolébky spínali ruce... máš to?... spínali ruce v dětinské víře... a lásce... Máš to? Tak dál...”

KAPITOLA XIX. - KANONIZAČNÍ PROCES

Nuže, chápete, že přijetí Absolutna do lůna církve bylo za daných poměrů velikým překvapením. Bylo provedeno vlastně jen papežským breve, a sbor kardinálů, postaven před hotovou věc, pouze rokoval o tom, lze-li Absolutnu udělit svátost křtu. Usneseno od toho upustiti; pokřtít Boha je sice zřejmou církevní tradicí (viz Jana Křtitele), ale i v takovém případě musí býti křtěnec osobně přítomen; krom toho bylo příliš choulostivou politickou otázkou, která panovnická osoba by byla Absolutnu kmotrem. Proto svatá kongregace doporučila, aby při nejbližší pontifikální mši se pomodlil Svatý otec za nový úd církve; což se stalo ve formě velmi slavnostní. Dále pojato do církevní nauky, že vedle křtu svátostí a křtu krví uznává církev křest svatými, záslužnými a ctnostnými skutky.

Mimochodem řečeno, tři dny před vydáním breve přijal papež v delší audienci pana G. H. Bondyho, který předtím čtyřicet hodin rokoval s papežovým tajemníkem monsignorem Culattim.

Skoro zároveň provedena jednoduchá beatifikace Absolutna formou „super cultu immemorabili” v uznání ctnostného života Absolutna, nyní Blahoslaveného, a nařízen řádný, ale urychlený proces kanonizační, ovšem s veledůsažnou změnou: nešloť o prohlášení Absolutna za svatého, nýbrž za Boha. Ihned jmenována deifikační komise z nejlepších církevních učenců a pastýřů; jako Procurator Dei byl jmenován benátský arcibiskup kardinál dr. Varesi, jako Advocatus Diaboli fungoval monsignore Culatti.

Kardinál Varesi předložil sedmnáct tisíc vysvědčení o vykonaných zázracích, jež podepsali skoro všichni kardinálové, patriarchové, primasové, metropolití, církevní knížata, arcibiskupové, představení řádů a opatové; ke každému vysvědčení přiloženo šetření lékařských kapacit, dobrozdání fakult, posudek profesorů přírodních věd, techniků a národohospodářů a konečně podpisy očitých svědků notářsky legalizované. Těchto sedmnáct

tisíc dokumentů, jak pravil monsignore Varesi, jest jen nepatrným zlomkem skutečně vykonaných zázraků Absolutna, jichž počet dle opatrného odhadu již překročil třicet miliónů.

Mimoto opatřil Procurator Dei obšírná dobrozdání od nejlepších vědeckých odborníků světa. Tak rektor lékařské fakulty v Paříži, profesor Gardien, napsal po důkladném rozboru toto:

„... poněvadž tedy četné případy, nám k prozkoumání předložené, byly z lékařského hlediska absolutně beznadějně a vědecky nevyléčitelné (paralysis, rakovina hrtanu, slepota po chirurgickém vyjmutí obou očí, chromost následkem operativního odnětí obou dolních končetin, smrt následkem úplného oddělení hlavy od trupu, strangulace u oběšence dva dny visícího atd.), soudí lékařská fakulta Sorbonny, že tzv. zázračné vyléčení těchto případů lze přičísti buď naprosté neznalosti anatomických a patologických podmínek, klinické nezkušenosti a úplnému nedostatku medicínské praxe, nebo – čehož nechceme vylučovati – zasažení vyšší síly, jež není omezena přírodními zákony ani jich znalostí.”

Psycholog profesor Meadow (Glasgow) napsal:

„... jelikož v těchto činech se projevuje zřejmě bytost myslící, schopná asociací, paměti, ano i logických soudů, bytost, jež tyto psychické operace vykonává bez prostřednictví mozku a nervové soustavy, je to skvělým potvrzením mé zdrcující kritiky psychofyzického paralelismu, zastávaného profesorem Mayerem. Potvrzují, že tzv. Absolutno je bytost psychická, vědomá a inteligentní, třebaže vědecky doposud málo prozkoumaná.”

Profesor Lupen z brněnské techniky napsal:

„Měřeno pracovním efektem, jest Absolutno síla zasluhující svrchované úcty.”

Slavný chemik Wilibald (Tübingen) napsal:

„Absolutno má veškeré podmínky existence a vědeckého rozvoje, neboť vzorně vyhovuje Einsteinově teorii relativity.”

Kronikář nebude vás dále zdržovat dobrozdáními světových autorit vědeckých; vše to bylo ostatně publikováno v Aktech Sanctae Sedis.

Kanonizační proces pokračoval rychlým tempem; zatím sbor vynikajících dogmatiků a exegetů vypracovával spis, ve kterém se na základě Písem a spisů církevních Učitelů dokazovala totožnost Absolutna s Třetí Božskou Osobou.

Ale než došlo k slavnostní deifikaci, prohlásil cařihradský patriarcha, jakožto hlava církve východní, totožnost Absolutna s První Božskou Osobou, se Stvořitelem. K tomuto zajisté kacířskému názoru se připojili starokatolíci, obřezaní křesťané habešští, evangelíci vyznání helvetského, nonkonformisté a několik větších sekt amerických. Z toho vzplanul živý boj

teologický. Co se týče židů, šířilo se mezi nimi tajné učení, že Absolutno je starý Baal; liberální židé se otevřeně přiznávali, že v tomto případě vyznávají Baala.

Volná myš se sjela v Basileji; u přítomnosti dvou tisíc delegátů prohlášeno bylo Absolutno za Boha Volných myslitelů, načež se s neuvěřitelnou prudkostí útočilo na kutňáky všech vyznání, kteří, jak pravila rezoluce, „chtějí těžiti z jediného vědeckého Boha a strhnouti jej do nečisté klece církevních dogmat a kněžského mamičství, aby v ní zakrněl“. Avšak Bůh, zjevený zrakům každého pokrokového, moderního myslitele, „nemá co činiti se středověkými krámy těchto farizeů; jedině Volná myšlenka jest jeho obcí, jediný Basilejský kongres je oprávněn stanovit věrouku a rituál Volného Náboženství.“

Přibližně v týchž dnech položil německý Monistenbund za velikých slavností základní kámen pro budoucí velechrám Atomového Boha v Lipsku. Při tom došlo k jakési srážce, šestnáct osob zraněno a slavnému fyzikovi Lüttgenovi rozbity brýle.

Mimochodem, téhož podzimu došlo k nějakým náboženským úkazům v belgickém Kongu a francouzské Senegambii. Černoši docela neočekávaně potloukli a snědli misionáře a klaněli se jakýmsi novým modlám, jimž říkali Ato nebo Alolto; později se ukázalo, že to byly atomové motory a že na věci byli nějak účastni němečtí oficiři a agenti. Proti tomu při islámském vzplanutí, jež propuklo v Mekce v prosinci téhož roku, byla dokázána přítomnost několika francouzských emisarů, kteří ukryli v blízkosti Kaaby dvanáct atomových lehkých motorů Aero. Následující vzpoura mohamedánů v Egyptě a Tripolsku a masakry v Arábii stály život asi třicet tisíc Evropanů.

Dvanáctého prosince byla konečně v Římě provedena deifikace Absolutna. Sedm tisíc duchovních s hořícími svícemi provázelo Svatého otce do velechrámu svatého Petra, kde za hlavním oltářem byl postaven největší dvanáctitunový Karburátor, dar to koncernu MEAS Svaté stolici. Obřad trval pět hodin a umačkáno bylo dvanáct set věřících a diváků. Přesně v poledne zapěl papež „In nomine Dei Deus“ a v téže chvíli se rozhlaholily zvony všech katolických chrámů světa, všichni biskupové a kněží se obrátili od oltářů a zvěštovali věřícímu lidu: „Habemus Deum.“

KAPITOLA XX. - ST KILDA

St Kilda je ostrůvek, skoro jen skalisko pliocenního tufu daleko na západ od Hebrid; několik nízkých břízek, hrst vřesu a křemičité trávy, houf hnízdících racků a poloarktický motýlek rodu *Polyommatus*, toť celý život této ztracené přední stráže našeho zemědělu, utkvělé mezi nekonečným vlnobitím moře a stejně nekonečným během věčně vlhkých mračen. Ostatně St Kilda byla vždy a jest a bude neobydlena.

Avšak v posledních dnech prosincových spustila před ním kotvy Jeho Veličenstva loď *Dragon*; z lodi připluli tesaři, vezli s sebou trámy a prkna a do večera postavili veliký, nízký dřevěný barák. Druhého dne přišli čalouníci a vezli s sebou ten nejpěknější a nejpohodlnější nábytek. Třetího dne vystoupili z útroh lodi stevardové, kuchaři a sklepníci a dopravili dovnitř baráku nádobí, víno a konzervy a všechno, co vynašla kultura pro vznešené, mlsné a mocné muže.

Čtvrtého dne zrána přijel na H. M. S. *Edwin R. H. Sir O'Patterney*, anglický premiér; půl hodiny po něm americký vyslanec *Horatio Bumm*; následovali – každý na válečné lodi – čínský plnomocník *Mr Kei*, francouzský premiér *Dudieu*, carský ruský generál *Buchtin*, císařský německý kancléř *dr. Wurm*, italský ministr kníže *Trivellino* a japonský velvyslanec *Jânato*. Šestnáct anglických torpédovek křižovalo kolem *St Kildy*, aby zabránilo přístup zpravodajům novin; neboť tato schůzka Nejvyšší Velmocenské Rady, kterou narychlo svolal všemohoucí *Sir O'Patterney*, měla se konat s nejpřísnějším vyloučením veřejnosti. Vskutku také byl torpédem ponořen dánský velrybářský škuner *Nyls Hans*, který se pokusil v noci proklouznout řetězem torpédovek; kromě dvanácti mužů posádky zahynul přitom politický zpravodaj listu *Chicago Tribune* *Mr Joe Hashek*. Nicméně zpravodaj *New York Herald* pan *Bill Prittom* dlel po celou dobu, převlečen za sklepníka, na *St Kildě*, a jeho péru děkujeme za těch několik zpráv, které se i po dalších dějinných katastrofách zachovaly o této památné schůzce.

Pan *Bill Prittom* míní, že tato vysoce politická konference se konala proto na místě tak opuštěném, aby byla vyloučena přímá ingerence Absolutna na její úrady. Všude jinde by se mohlo státi, že by se do shromáždění mužů tak vážných vloudilo Absolutno ve formě vnuknutí, osvícení, nebo dokonce zázraku, což by ve vyšší politice bylo samozřejmě něčím neslýchaným. Prvým účelem konference, zdá se, byla dohoda v koloniální politice; státy měly se shodnouti o tom, aby nepodporovaly náboženská hnutí na teritoriích jiných států. Podnětem k tomu byla německá agitace v Kongu a Senegambii, dále tajné vlivy francouzské při vzplanutí mahdismu v anglických oblastech muhamedánských a zejména japonské

karburátorové zásilky do Bengálska, kde vřela strašlivá revolta nejrůznějších sekt. Porady děly se při zavřených dveřích; publikována jen zpráva, že Německu se přiznává zájmová sféra v Kurdistánu a Japonsku na některých řeckých ostrovech. Anglo-japonský a francouzsko-německo-ruský spolek nalezly zde, jak se podobá, obzvláštní srdečnosti.

Odpoledne přijel na zvláštní torpédovce pan G. H. Bondy a byl přijat ve slyšení Nejvyšší Rady.

Teprve kolem páté hodiny (podle anglického času) sešli se slavní diplomati k obědu a zde měl Bill Prittom poprvé příležitost slyšet zástupce Vysokých Smluvních Stran na vlastní uši. Po obědě mluvili o sportu a o herečkách. Sir O'Patterney, s bělohřívou hlavou básníka a duchaplnýma očima, hovoří živě o lovu lososů s Jeho Excelencí premier ministrem Dudieu, jehož živé pohyby, hlasitá řeč a jisté „je ne sais quoi“ prozrazují starého advokáta. Baron Jânato, odmítaje každý nápoj, mlčky poslouchá a usmívá se, jako by měl plná ústa vody; dr. Wurm listuje v aktech, generál Buchtin se prochází po sále s knížetem Trivellinem, Horatio Bumm zcela sám sehrává na kulečnicku série karambolů (viděl jsem jeho krásný triple-buzar přes ruku, jež by ocenil každý znalec), zatímco Mr Kei, podobný velmi žluté a velmi seschlé stařence, louská jakýsi buddhistický růženec; jeť mandarinem ve své Říši slunce.

Náhle se všichni diplomati seskupí kolem pana Dudieu, který vykládá: „Ano, pánové, c'est ça. My nemůžeme k Němu zůstat lhostejni. Buď Ho uznat, nebo Ho popřít. My Francouzové jsme spíše pro to druhé.”

„Protože On u vás působí jako antimilitarista,” řekl s jistou škodolibostí kníže Trivellino.

„Ne, pánové,” zvolal Dudieu, „s tím nepočítejte. Francouzská armáda je nedotčena. Jako antimilitarista, bah! U nás už bylo tolik antimilitaristů! Pánové, dejte si na Něj pozor: On je demagog, komunista, un bigote, čertví co všechno – ale vždycky radikál. Oui, un rabouliste, c'est ça. Jde za nejdivočejšími populárními hesly. Táhne s davem. U vás, Jasnosti,” obrátil se náhle ke knížeti Trivellinovi, „dělá nacionalistu a opíjí se iluzemi o Římské říši; ale pozor, Jasnosti, to dělá ve městech, zatímco na venkově drží s kutnami a páše mariánské zázraky. Jednou rukou pracuje pro Vatikán a druhou pro Kvirinál. Buď je v tom nějaký úmysl, nebo... já nevím co. Pánové, můžeme si to říci upřímně; máme s Ním všichni své těžkosti.”

„U nás,” řekl zamyšleně Horatio Bumm, opíraje se o tágo, „se zajímá taky o sport. Indeed, a big sportsman. Favorizuje všechny druhy her. Docílil báječných rekordů ve sportu i v sektách. Je socialista. Drží s Vlhkými. Mění vodu v drinks. Onehdy se na banketu v Bílém domě všichni, eh, všichni strašně namazali; víte, pili jen vodu, ale On jim ji v žaludku obrátil v drinks.”

„To je divné,” povídá Sir O’Patterney, „u nás vypadá spíše jako konzervatívec. Chová se jako všemohoucí clergyman. Meetings, průvody, kázání na ulicích a such things. Myslím, že stojí proti nám liberálům.”

Tu ozval se s úsměvem baron Jânato: „U nás je jako doma. Velmi, velmi milý Bůh. Velmi se přizpůsobil. Velmi veliký Japonec.”

„Jakýpak Japonec,” zachrchlal generál Buchtin, „co to mluvíte, báťuško? Je to Rus, pravý Rusák, Slovan. Široká ruská duše, Excelenci. Drží s námi mužiky. Tuhle náš archimandrit mu uspořádal procesí, deset tisíc svíček, a lidu, gaspadá, jako máku. Sjely se křesťanské duše z celé mátušky Rusi. I zázraky nám dělá, Otec náš,” dodával generál, křížuje se a klaně se po pás.

Císařský kancléř německý se přiblížil, a když chvíli mlčky naslouchal, řekl: „Ano, umí vyhovět lidu. Všude přijímá mentalitu kraje. Na svůj věk je, hm, kupodivu pružný. My to pozorujeme v sousedství. V Čechách například se chová jako kolosální individualista. Každý tam má své Absolutno na vlastní pěst. U nás máme státní Absolutno. U nás Absolutno ihned vyspělo k vyššímu státnímu vědomí. V Polsku působí jako nějaký alkohol; u nás působí jako... jako... höhere Verordnung, verstehen Sie mich?”

„I ve vašich katolických zemích?” tázal se s úsměvem kníže Trivellino.

„To jsou lokální difference,” mínil dr. Wurm. „Pánové, tomu nepřikládejte váhy. Německo je tak jednotné jako nikdy dosud. Ale děkuji vám, kníže, za katolické Karburátory, které k nám pašujete. Jsou naštěstí špatné, jako všechny italské výrobky.”

„Ticho, ticho, pánové,” skočil do toho Sir O’Patterney. „Neutralita v náboženských otázkách. Já, co se mne týče, chytám lososy na dvojitou udičku. Onehdy jsem chytil takhle dlouhého, vidíte? Čtrnáct liber.”

„A papežský nuncius...?” tázal se tiše dr. Wurm.

„Svatá stolice žádá, abychom udrželi klid stůj co stůj. Chce, aby byl mysticismus policejně zakázán. V Anglii to nejde, a vůbec... Říkám vám, že vážil čtrnáct liber. Heaven, měl jsem se co držet, abych nepadl do vody!”

Baron Jânato se usmíval ještě zdvořileji: „Ale my nechceme neutralitu. On je veliký Japonec. Celý svět může přijmout japonskou víru. My chceme také jednou posílat misionáře a učit víře.”

„Pane barone,” řekl Sir O’Patterney vážně, „víte, že výtečný poměr našich států...”

„Anglie může přijmout japonskou víru,” usmíval se baron Jânato, „a bude ještě lepší poměr.”

„Počkej, báťuško,” zvolal generál Buchtin, „žádnou japonskou víru. Když už nějaká víra, tak ať je pravoslavná. A víš proč? Předně proto, že je pravoslavná, a za druhé, že je ruská, a za třetí, že to chce Gosudar, a za čtvrté, že my máme, holenku, největší vojsko. Já, pánové, po vojensku: přímo a podle pravdy. Když tedy víra, tak tedy naše pravoslavná.”

„Ale o to nejde, pánové,” řekl rozčilen Sir O’Patterney. „Proto tu nejsme!”

„Zcela správně,” řekl dr. Wurm. „Musíme se shodnout na společném postupu vůči Bohu.”

„Kterému?” řekl náhle čínský plnomocník Mr Kei, zvedaje konečně scvrklá víčka.

„Kterému?” opakoval zaražen dr. Wurm. „Vždyť je snad jenom jeden.”

„Náš japonský,” usmál se líbezně baron Jánato.

„Pravoslavný, báťuško, a žádný jiný,” hlaholil generál, zrudlý jako krocan.

„Buddha,” řekl Mr Kei a sklopil opět víčka, nyní zcela podoben vyschlé mumii.

Sir O’Patterney prudce povstal. „Gentlemen,” řekl, „prosím, pojd’te za mnou.”

Načež se páni diplomati odebrali opět do poradního sálu.

V osm hodin večer vyběhla Jeho Excelence generál Buchtin, fialová v obličejí, se zaťatými pěstmi. Za ním dr. Wurm, rozčileně rovnaje svá akta. Sir O’Patterney bez ohledů na zdvořilost odcházel s kloboukem na hlavě, velmi rudý, následován zamklým M. Dudieu. Kníže Trivellino odcházel bled, za ním baron Jánato, ustavičně se usmívaje. Poslední vyšel Mr Kei, s očima sklopenýma, přemílaje v prstech předlouhý černý růženec.

Tím končí se zpráva, kterou pan Bill Prittom uveřejnil v Herald. Oficiální komuniké o této konferenci vydáno nebylo – krom výše řečeného o zájmových sférách –, a stalo-li se nějaké usnesení, nebylo asi mnoho platno. Neboť již se, jak se gynekologicky říká, „v lůně dějin” chystaly nečekané události.

KAPITOLA XXI. - DEPEŠE

Na horách padá sníh. Chumelí se velkými, tichými vločkami už celou noc, napadlo čerstvého sněhu na půl metru, a sníh se snáší bez ustání. Mlčení padá na lesy. Jen časem praskne větev přetížená sněhem a její zapraskání si razí krátkou cestu sněhově zhustlým tichem.

Potom přituhlo a z pruské strany přiletěl ledový vítr. Něžné vločky se změnilly v bodavou krupici letící přímo do tváří. Napadlý sníh se zvedá ostrými jehličkami a víří ve vzduchu. Ze

stromů se práší bílými oblaky, jež prudce letí nad zemí, krouží a stoupají k temné obloze. Chumelí se od země k nebi.

Větve hlubokých lesů vrzají a skřípají; s těžkým praskáním láme se strom a tříští podrost; ale tyto ostré zvuky jsou jako rozmeteny a rozevláty hvízdavým, dunivým, skučícím, řezavým, přerývaným hukotem větru. Když to na chvíli ustane, slyšíš pištivě vrzat zmrzlý sníh pod nohou, jako by to byl skelný prášek.

Nad Špindlmühlem si razí cestu telegrafní posel. Jde se to zatraceně těžko vysokým sněhem. Posel má přes uši čepici zavázanou červeným šátkem, vlněné rukavice a na krku strakatý šál, a ještě je mu zima. No, myslí si, za půldruhé hodiny přece vylezu na Medvědí důl, a dolů si vypůjčím sáňky. Co si ksakru lidé umanou poslat telegram v takový nečas!

U Dívčí lávky popadla posla vichřice a docela jím zatočila dokolečka. Chytil se zkřehlýma rukama kůlu turistické tabulky. Ježíšmarjá, řekl si, ale tohle přece musí přestat! – Proti němu na volném prostranství se točila celá oblačná masa sněhu; letí blíž, už je tu, teď jen zatajit dech... Tisíce jehliček bodají do tváří, lezou za krk, někde v kalhotách je štěrbina, kudy to zalézá až na tělo; člověk je mokrá pod zmrzlými šaty. Oblak se přehnal, a posel má chuť vrátit se na poštu. Inženýr Marek, opakuje si adresu, ten ani není zdejší; ale telegram je expres, kdopak ví, oč jde, třeba rodina nebo co...

Teď se trochu utišilo, a posel se dal přes Dívčí lávku a podle potoka nahoru. Sníh mu skřípal pod těžkými botami a záblo ho zoufale. Vítr znovu zavyl, celé masy sněhu padají ze stromů, teď dostal posel celý náklad na hlavu a za krk; po zádech mu běží potůček ledové vody. Ale nejhorší je, že to zatraceně klouže po sypkém sněhu, a cesta se obrací prudce nahoru. V tu chvíli se rozpoutal sněhový orkán.

Letělo to shora jako praskání a jako bílá zeď. Nežli měl čas se obrátit, dostal posel celý úder do tváře, i sehnul se, stěží lapaje po dechu. Pokročil vpřed a padl; sedl si zády k větru, ale přišla na něho úzkost, že bude zasypan sněhem. Vstal a pokusil se vystoupit výše; ale opět sklouzl a padl na obě ruce, vstal a sjel několik metrů dolů. Chytil se stromu a těžce oddychoval. Zatraceně, řekl si, musím se přece dostat nahoru! Podařilo se mu udělat několik kroků, ale padl znovu a sjel po břicho dolů. Nyní lezl po čtyřech; rukavice mu zvlhly, za kamaše se mu vedral sníh, ale jen nahoru! jenom ne tady zůstat! Po tváři mu tekl tající sníh a pot; neviděl pro sníh, zdálo se mu, že ztratil cestu, i plakal hlasitě a drápal se nahoru. Ale těžko se leze po čtyřech v dlouhém kabátě; postavil se a zápase s vichřicí vykročil. Na půl kroku vpřed sjel dva kroky dolů; postoupil trochu, ale uklouzly mu nohy a s tváří zarytou v bodajícím sněhu jel dolů. Když povstal, viděl, že ztratil hůl.

A zatím přes hory letí oblaka sněhu, zachycují se na skalách, sviští, hýkají, víří. Posel škytavě vzlyká strachem a námahou a stoupá, zastaví se, zase krok, stát, obrátit se, nadýchat se uřícenými ústy, a zase krok, Ježíši Kriste! Nyní se chytil stromu. Kolik je asi hodin? Vydobyl z vesty své cibulky ve žlutém průsvitném pouzdře; jsou zalepeny sněhem. Snad se už stmívá. Vrátit se? Ale vždyť už musím být nahoře!

Nárazový víchř se změnil v nepřerušenu vánici. Mraky se valí přímo po úbočí, špinavě temná mlha plná letících vloček. Sníh se řítí vodorovně, přímo do tváře, a zalepuje oči, nos, ústa; mokřými, zkřehlými prsty se musí, poloroztálý, vybírat z uší a očních důlků. Posel je zřepředu pokryt půldecimetrovou vrstvou sněhu; plášť se stěží ohýbá, je tuhý a těžký jako prkno; nášlapky na podešvích rostou každým krokem a tíží. A v lese se dělá tma. Vždyť proboha jsou stěží dvě odpoledne!

Náhle se udělalo žlutozelené temno a sníh se vysypal průtrží. Vločky veliké jako dlaň, vlhké a těžké, letí a víří tak hustě, že mizí hranice země a vzduchu. Nevidíš na krok; vdechuješ vločky, brodíš se vířící závějí, která ti sahá vysoko nad hlavu, postupuješ naslepo, jako by sis vyrýval chodbičku pod sněhem. Jediný pud: jít kupředu. Jediná touha: dýchat něco jiného než sníh. Už nemůžeš vytahovat nohy ze sněhu; ploužíš se závějí, která ti sahá do půl stehů; vyrýváš stopu, jež se za tebou ihned zavírá.

Zatím někde ve městech, tam dole, padají řídké vločky tající v černé bláto. V krámech rozsvěcují, kavárny svítí, lidé sedí pod žárovkami a bručí, jaký je dnes šeredný tmavý den. Bezpočet světel se rozstříkne širým městem a jiskří ve vodnatém blátě.

Jediné světélko svítí na zaváté horské louce. Stěží se prodírá padajícím sněhem, vrtí se, pohasíná, ale je tu a žije. Bouda v Medvědí důle svítí.

Bylo pět hodin, a tedy už docela tma, když se před Medvědí boudou zastavilo něco beztvareho. To „něco“ roztáhlo bílá tlustá křídla a začalo do sebe bušit a slupovat se sebe decimetrové pláty sněhu. Pod sněhem se objevil kabát, pod kabátem dvě nohy, a ty nohy kopaly do kamenného prahu, a s ním padaly velké hromady sněhu. Byl to pošťák ze Špindlmühle.

Vešel do boudy a viděl u stolu sedět hubeného pána. Chtěl pozdravit, ale hlas mu nadobro selhal. Jen to tak drobet zasípělo, jako když se pustí pára.

Pán vstal: „Ale človíčku, kampak vás čerti nesli v takové metelici? Vždyť jste v tom mohl zatraceně zůstat!“

Pošťák kývl a zasípěl.

„Je to nerozum,“ huboval pán. „Slečno, přineste mu čaj! No, fotr, kampak jste se hrabal? Na Martinovu boudu?“

Posel zavrtěl hlavou a otevřel koženou brašnu; byla plna sněhu, a vyndal z ní telegram tak zmrzlý, že chrastil.

„Chchíchcharek?“ zasípěl.

„Cože?“ ptal se pán.

„Je-li... tady... inženýr... Marek,“ slabikoval posel s vyčítavým pohledem.

„To jsem já,“ vykřikl hubený pán. „Vy máte něco pro mne? Ukažte honem!“

Inženýr Marek rozevřel depeši. Stálo tam:

„TVE PREDPOKLADY POTVRZENY. BONDY.“

Nic víc.

KAPITOLA XXII. - STARÝ VLASTENEC

V pražské redakci Lidových novin se pracovalo plnou parou. Telefonista křičel do telefonu zuřivě se hádaje se slečinkou z centrály. Cvakaly nůžky, klepal psací stroj, a pan Cyril Kéval seděl na stole a klátil nohama.

„Tak vám je kázání na Václaváku,“ povídá polohlasem. „Nějaký komunista tam hlásá dobrovolnou chudobu. Štve lidi, aby byli jako lilie polní. Má fúsa až tutok, po pás. To je vám hrůza, co je teď fúsatých chlapů. Každý jako apoštol.“

„Mhm,“ odpověděl starý pan Rejzek, probíraje se v arších ČTK.

„Od čeho ty fúsy tak rostou?“ přemýšlel pan Kéval. „Poslyšte, Rejzku, já bych myslel, že i na tohle má vliv Absolutno. Jej, Rejzku, já se bojím, že mně to naroste taky. Představte si, až po pás!“

„Mhm,“ řekl rozvázně pan Rejzek.

„Dnes je na Havlíčkovom náměstí pobožnost Volné myši. A na Tylovém dělá zázraky farář Nováček. Počkejte, že se to zase sepere. Včera ten Nováček uzdravil chromého od narození. Pak byl průvod, a ten chromý vám potloukl jednoho žida. Zlomil mu tři žebra nebo kolik. Víte, on to byl sionista.“

„Mhm,“ poznamenal pan Rejzek, proškrtávaje nějaké zprávy.

„Dnes bude jistě mela, Rejzku,“ přemítal Cyril Kéval. „Pokrokáři dělají mítink na Staroměstském. Zase vytáhli ‚Pryč od Říma‘. A páter Nováček zakládá Makabejské, víte,

takovou ozbrojenou katolickou gardu. Počkejte, to bude legrace. Arcibiskup zakázal Nováčkovi dělat zázraky, ale ten velebníček je jako posedlý; už i mrtvé křísí.”

„Mhm,” mýnil pan Rejzek a škrtal dál.

„Psala mně maminka,” vykládal Cyril Kéval tlumeně. „U nás, jako na Moravě, víte, u Hustopeče a tak kolem, mají hrozný dožer na Čechy; že jsou neznabozi a berani a modláři a že zakládají nové bohy a kdesi cosi. Zastřelili tam hajného, že je z Čech. Povídám, Rejzku, ono to vše všude.”

„Mhm,” souhlasil pan Rejzek.

„I v synagóze se poprali,” dodával pan Kéval. „Sionisti strašně nařezali těm, co věří v Baala. Byli tam docela i tři mrtví, člověče. A víte, že se komunisti rozpadli? Koukejte, na to bych byl zapomněl, to vám je mela. Tak vám teď budou mystičtí komunisti, to je jako levice; pak christiani, mariani, scientisti, resurrekcionáři, textilní johanité, železářští johanité, bářští johanité a ještě asi sedm stran. Teď se perou o nemocenské pokladny a dělnické domy. Počkejte, já dnes poletím do Hyberské. Člověče, odpoledne konsignovali posádku; ale zatím vršovické kasárny poslaly ultimátum do černínských kasáren, aby tam uznali vršovické dogma o Třech Stupních Vykoupení. Když prý na to nepřistoupí, ať se dostaví k bitvě na Sandberku. Tak dejvičtí kanonýři šli odzbrojit černínské kasárny. Vršovické kasárny se zabarikádovaly, vojáci vytáhli strojní pušky do oken a vyhlásili válku. Obléhá je sedmý dragounský, hradní stráž a čtyři lehké baterie. Prý se bude po uplynutí šesti hodin střílet. Rejzku, Rejzku, jaká je to radost být teď na světě!”

„Mhm,” řekl pan Rejzek.

„Jo, a na univerzitě,” pokračoval potichu pan Kéval, „tam se vám dnes seprala přírodovědecká fakulta s historickou. Víte, přírodovědecká popírá Zjevení, je jaksi panteistická. Profesori to vedou a děkan Rádl sám nesl prapor. Historikové obsadili univerzitní knihovnu v Klementinu a bránili se zoufale, hlavně knihami. Děkan Rádl dostal do hlavy vázaným Velenovským a byl na místě mrtev. Patrně otřesení mozku. Magnificus Arne Novák byl vážně poraněn jedním svazkem Vynálezů a pokroků. Nakonec historikové zasypali útočníky Sebranými spisy Jana Vrby. Teď tam pracují zákopníci, vyhrabali doposud sedm mrtvol, mezi nimi tři docenty. Myslím, že zasypaných není víc než třicet.”

„Mhm,” mýnil pan Rejzek.

„A Sparta, člověče,” drmolil Kéval v tichém nadšení, „Sparta prohlásila za jediného boha starořeckého Dia, kdežto Slávie je pro Svantovíta. V neděli bude mač na Letné mezi oběma bohy, oba kluby se ozbrojí krom kopaček také ručními granáty, Slávie má prý mimoto

kulometry a Sparta jedno dvanácticentimetrové dělo. Ohromný nával na lístky, stoupenci obou klubů se ozbrojují. Rejzku, to bude kravál! Já myslím, že vyhraje Zeus.”

„Mhm,” řekl pan Rejzek, „ale teď byste se moh podívat na redakci došlé.”

„No třeba,” svoloval Cyril Kéval. „Vidíte, člověk si zvykne i na Boha. Co je nového v ČTK?”

„Nic zvláštního,” bručel pan Rejzek. „Krvavé demonstrace v Římě. V Ulsteru se to maže, víte, irští katolíci. St Kilda se vůbec dementuje. V Pešti pogromy. Schizma ve Francii, objevili se tam zase valdenští a v Münsteru novokřtenci. V Bologni zvolen vzdoropapež, nějaký páter Martin, z bosých bratří. A tak dále. Nic lokálního. Koukněte se na dopisy, jo?”

Cyrl Kéval se utišil a otevíral došlou poštu; bylo jí pár set kusů. Přečetl jich sotva šest, a už mu to nedalo. „Koukněte se, Rejzku,” začal, „to máte všechno na jedno brdo. Tak třeba tohle: ‚Z Chrudimi. Vážená redakce! Jakožto starý odběratel Vašeho ctěného listu, bude zajisté Vaše čtenáře a celou veřejnost, kterou zvířují neplodné spory,‘ – tady,” dodával pan Kéval, „zapomněl napsat ‚zajímat‘ –, veliký zázrak, který učinil místní pan farář Zakoupil.“ A tak dále. V Jičíně to byl skladník konzumu a v Benešově řídící učitel. V Chotěboři dokonce trafikantka, vdova Jiráková. Copak to mám všechno číst?”

Bylo opět chvíli pracovní ticho. „Sakra, Rejzku,” ozval se zase Kéval, „poslyšte, víte, co by byla senzace? sólokapr? indiánská kachna? Že se někde něco stalo přirozeným způsobem, bez zázraku. Ale já myslím, že by nám to nikdo nevěřil. Počkete, já vymyslím něco přirozeného.”

Opět chvíle ticha.

„Rejzku,” ozval se Kéval žalostně. „Já neumím vymyslet nic přirozeného. Když o tom uvažuju, je vlastně všechno zázračné. Všechno, co je, je nějaká magie.”

Vtom vešel šéfredaktor. „Kdopak excerpoval Tribunu? Tadyhle má zprávu a my jsme ji neměli!”

„Jakou zprávu?” ptal se pan Rejzek.

„V Hospodáři. Americké konzorcium skoupilo tichomořské ostrovy a pronajímá je. Takový maličký korálový atol za padesát tisíc dolarů ročně. Veliká poptávka i z evropského kontinentu. Akcie už dva tisíce sedm set. G. H. Bondy účasten sto dvaceti milióny. A my to nemáme v listě,” huboval šéfredaktor a práskl za sebou dveřmi.

„Rejzku,” ozval se Kéval, „tohle je zajímavý dopis: ‚Vážená redakce! Promiňte, že já starý vlastenec, pamětník zlých dob útlaku a pochmurných dnů poroby, zvedám hlasu svého žalujícího, prose Vás, abyste bystrým perem svým národu českému tlumočiti ráčili starost a úzkostiplný stesk nás starých vlastenců‘ a tak dále. Tuhle: ‚Vidím národ náš staroslavný

rozeštvaný brat proti bratu; nesčetné strany, sekty i církve jako vlci potírají se, nenávisť se navzájem dávíce,‘ asi nějaký stařeček, má hrozně třesavé písmo, ‚zatímco odvěký nepřítel náš obchází jako lev řvoucí, volaje do lidu našeho germánské heslo Pryč od Říma, v tomtěž podporován jsa špatnými vlastenci, jimž stranický zájem nad kýženou jednotu národní sahá. I vidíme s úzkostí a zármutkem snažným blížiti se nové Lipany, na nichž Čech proti Čechu, pod rouškou náboženských hesel jakýchsi, polem vražedlným ležeti bude. A aj, splní se slova Písma o království v sobě rozděleném. I bude klání, bude porubání, jak praví naše slavné, pravé, bohatýrské Rukopisy.‘”

„Přestaňte,” povídal pan Rejzek.

„Počkejte, tady vykládá o hypertrofii stran a církví. To prý je dědičná choroba česká. ‚O tom nemůže býti nejmenší pochybnosti, jak říkával doktor Kramář. Pročež zapřísaháme Vás, abyste v této hodině dvanácté, kdy ze všech stran hrozí nebezpečství veliké a děsné, vyzvali národ náš, aby se semkl v celonárodní jednotu na obranu vlasti. Je-li pak této jednotě třeba pojítka církevního, nebuďmež protestanty ani katolíky, ani monisty, aniž snad abstinenty, alebrž přijmeme jedinou slovanskou, mocnou a bratrskou víru pravoslavnou, která nás stmelí v jednu velikou rodinu slovanskou a získá nám v bouřlivých dobách těchto ochranu mocného monarchy slovanského. Ti pak, kdo by se nepřidružili svorně a dobrovolně k této slavné myšlence všeslovanské, buďtež státní mocí, ano i každým mimořádnými okolnostmi dovoleným nátlakem přinuceni odložiti své stranické a sektářské zájmy ve prospěch jednoty celonárodní.‘ A tak dále, a podepsán ‚Starý vlastenec‘. Co tomu říkáte?”

„Nic,” řekl pan Rejzek.

„Já myslím, že na tom něco je,” začal pan Kéval, ale vtom vešel telefonista a řekl: „Telefonujou z Mnichova. Včera vypukla v Německu nějaká občanská nebo náboženská válka. Stojí to za to dát to do listu?”

KAPITOLA XXIII. - AUGSBURSKÁ ZÁPLETKA

Do jedenácti hodin večer došly do redakce Lidových novin tyto telefonické zprávy:

„ČTK. Z Mnichova, 12. t. m. Dle WTB došlo včera v Augsburgu ke krvavým demonstracím. Sedmdesát protestantů zabito. Demonstrace pokračují.”

„ČTK. Z Berlína, 12. t. m. Úředně se sděluje, že počet zabitých a raněných v Augsburgu nepřesahuje dvanáct. Policie udržuje klid.“

„Zvl. zpr. Z Lugana, 12. t. m. Podle bezpečných informací počet obětí v Augsburgu překročil už pět tisíc. Železniční doprava na sever zastavena. Bavorské ministerstvo zasedá v permanenci. Německý císař přerušil hony a vrací se do Berlína.“

„ČTK. Reuter, 12. t. m. Dnes o 3. hod. ráno vyhlásila bavorská vláda Prusku svatou válku.“

Den nato byl pan Cyril Kéval už v Bavorech, a z jeho poměrně spolehlivého líčení vyjímáme tyto řádky:

„V augsburské Schöllerově továrně na tužky už 10. t. m. o 18. hod. večer natloukli katoličtí dělníci protestantskému mistrovi pro jakýsi spor týkající se mariánského kultu. V noci byl klid, ale den nato o 10. hod. ráno opustili katoličtí dělníci všechny továrny a bouřlivě žádali propuštění protestantských zaměstnanců. Továrník Schöller ubit, dva ředitelé zastřeleni. Klérus násilím donucen, aby nesl monstrance v čele průvodu. Arcibiskup dr. Lenz, který vyšel, aby uchlácholil manifestanty, hozen do řeky Lechu. Sociálně demokratičtí vůdcové pokusili se promluvit, ale museli utéci do synagogy. O 15. hod. synagoga rozmetána dynamitem. Zatímco byly pleněny židovské a protestantské krámy, přičemž došlo k stělbě a četným požárům, usnesla se městská rada naprostou většinou hlasů na neposkvrněném početi Panny Marie a vydala ohnivou výzvu ke katolickým národům světa, aby se chopily meče na obranu svaté víry katolické. Na tyto zprávy došlo k různým projevům v jiných městech bavorských. V Mnichově o 19. hod. tábor lidu, za ohromného nadšení přijata rezoluce o odluce Jižních Zemí od německé spolkové říše. Mnichovská vláda depešovala do Berlína, že přejímá odpovědnost. Říšský kancléř dr. Wurm navštívil ihned ministra vojenství, který dirigoval do Bavor 10 000 bodáků ze saských a porýnských posádek. O 1. hod. po půlnoci vyhozeny tyto vojenské transporty na bavorské hranici z kolejí, do raněných se střílelo z kulometů. O 3. hod. zrána se mnichovská vláda v souhlasu s alpskými zeměmi usnesla vyhlásit luteránům svatou válku.“

„Zdá se, že v Berlíně se nevzdávají naděje na smírnou likvidaci celého nedorozumění. Do této chvíle trvá řeč císařova ve sněmovně, v níž praví, že nezná katolíků ani protestantů, nýbrž jen Němce. Severoněmecká vojska jsou prý soustředována na čáře Erfurt – Gotha – Kassel; katolické vojsko postupuje povšechným směrem na Cvikov a Rudolstadt, potkávajíc se jen s odporem civilního obyvatelstva. Město Greiz bylo spáleno, měšťané dílem pobiti, dílem odvedeni do otroctví. Pověsti o veliké bitvě dosud nepotvrzeny. Uprchlíci z Bayreuthu

vypravují, že od severu slyšet hřímání těžkých děl. Nádraží v Magdeburku prý rozmetáno pumami bavorských letců. Výmar hoří.”

„Zde v Mnichově panuje nepopsatelné nadšení. Ve všech školách pracují odvodní komise, zástupy dobrovolníků čekají až dvacet hodin na ulici. Na radnici vyvěšeny hlavy dvanácti pastorů. Katolický klérus musí ve dne v noci sloužiti mše v přeplněných chrámech; poslanec farář Grosshuber zemřel únavou před oltářem. Židé, monisté, abstinenti a jiní jinověrci se zabarikádovali ve svých bytech. Bankéř Rosenheim, stařešina náboženské obce židovské, byl tohoto rána veřejně upálen.”

„Holandský a dánský vyslanec požádali o své pasy. Americký zástupce podal protest proti porušení míru, zatímco italská vláda ujistila Bavorsy neutralitou zvláště blahovolnou.”

„Po ulici táhnou zástupy branců, nesouce prapory s bílým křížem na červeném poli, a provolávají ‚Bůh tomu chce‘. Dámy šmahem vstupují do samaritské služby a připravují lazarety. Obchody jsou většinou zavřeny. Burza rovněž.”

– To bylo 14. února. Patnáctého došlo k větší bitvě na obou březích Werry, protestantská vojska poněkud ustoupila. Téhož dne padly také první výstřely na hranici belgicko-holandské. Anglie nařídila mobilizaci loďstva.

16. února povolila Itálie volný průchod španělskému vojsku, jež vysláno Bavorům na pomoc. Tyrolští sedláci, ozbrojeni kosami, vrhli se na helvítské Švýcary.

18. února: Vzdoropapež Martin telegraficky požehnal bavorské armádě. Nerozhodná bitva u Meiningen. Rusko vyhlásilo válku polským katolíkům.

19. února: Irsko vyhlásilo válku Anglii. V Brusse se objevil vzdorokalif a rozvinul zelený prapor Prorokův. Mobilizace balkánských států, masakry v Makedonii.

23. února: Prolomena fronta severoněmecká. Obecné povstání v Indii. Vyhlášena svatá válka moslimská proti křesťanům.

27. února: Válka řecko-italská a její první srážky na albánské půdě.

3. března: Japonská flotila vyplula na východ proti USA.

15. března: Křižáci (katolíci) obsadili Berlín. Zatím ve Štětíně ujednána Unie protestantských států. Německý císař Kašpar I. se ujímá osobně velení.

16. března: Dvoumilionová armáda čínská hrne se přes hranice sibiřské a mandžuské. Vojsko vzdoropapeže Martina dobývá Říma, papež Urban prchá do Portugalska.

18. března: Španělsko žádá vydání papeže Urbana od lisabonské vlády; po odepření nastává ipso facto válka španělsko-portugalská.

26. března: Jihoamerické státy podávají ultimátum severoamerické Unii; žádají zrušení prohibice a zákaz náboženské svobody.

27. března: Japonské vojsko se vylodilo v Kalifornii a Britské Kolumbii.

1. apríle byla světová situace zhruba tato: Ve střední Evropě odehrával se veliký konflikt světa katolického a protestantského. Protestantská Unie vytlačila křižáky z Berlína, držela Sasko a měla obsazeny i neutrální Čechy; komando v Praze měl zvláštní náhodou švédský generálmajor Wrangel, snad potomek onoho generála z třicetileté války. Proti tomu křižáci se zmocnili Nizozemí, jež zaplavili mořem prokopavše hráze, dále celého Hannoverska a Holštýnska až po Lubek, odkudž pronikali do Dánska. Válčilo se bez pardonu. Města srovnána se zemí, mužové pobiti, ženy do padesáti let znásilněny; ale nejdříve rozbíjeny nepřátelské Karburátory. Pamětníci těchto nadmíru krvavých bojů ujišťují, že na obou stranách bojovaly nadpřirozené síly; někdy jako by neviditelná ruka popadla nepřátelské letadlo a mrštila jím o zem; nebo jako by zachytila letící tunový čtyřiapadesáticentimetrový projektil a vrhla jej zpět do vlastních řad. Zvláště hrozné byly úkazy při ničení Karburátorů; jakmile bylo obsazeno nepřátelské místo, nastala neviditelná, ale zoufalá bitva kolem místních Karburátorů; časem bylo to jako smršť, jež rozdrtila a rozmetala celou budovu, kde stál atomový kotel, asi jako když se foukne do hromady peří; cihly, trámy a tašky vířily v divokém kotouči, a končilo to obyčejně strašlivou explozí, jež položila všechny stromy a stavby v okruhu až dvanácti kilometrů a vyryla jámu přes dvě stě metrů hlubokou; síla detonace ovšem kolísala podle velikosti explodujícího Karburátoru.

Byly vypouštěny dusivé plyny v šířce tři sta kilometrů, jež spálily i vegetaci úplně do rezava; ale poněvadž se tato plazivá mračna několikrát – opět strategickým zasažením nadpřirozené síly – vrátila do vlastních řad, upustilo se od prostředku tak nespolehlivého. Ukázalo se, že Absolutno útočí, ale že se na druhé straně také brání; v boji pak užívalo neslýchaných zbraní (zemětřesení, cyklónů, sirných dešťů, potop, andělů, morů, kobylek atd.), že nezbylo než zcela změnit způsob strategie. Odpadly hromadné útoky, stálé zákopy, linie, opevněné body a podobné nesmysly; každý voják dostal nůž, patrony a několik pum a s těmi šel na svou pěst zabít vojáčka, který měl na prsou kříž jiné barvy. Nebylo dvou armád stojících proti sobě; prostě určitá země byla bojištěm, a tam se obě vojska prostoupila a kus po kuse pobíjela, až se nakonec ukázalo, komu ta země teď patří. Je to ovšem náramně krvavá metoda, ale koneckonců měla svou průkaznou sílu.

To byla situace ve střední Evropě; začátkem dubna vnikla protestantská vojska přes Čechy do Rakous a do Bavor, zatímco katoličtí zaplavili Dánsko a Pomořany. Holandsko, jak už řečeno, zmizelo z evropské mapy vůbec.

V Itálii zuřil vnitřní boj urbanovců a martinovců; zatím Sicílie octla se v rukou řeckých evzonů. Portugalci obsadili Asturii a Kastilii, ale ztratili vlastní svou Estremaduru; vůbec tady

na jihu byla vojna docela neobyčejně divoká. Anglie bojovala na půdě irské a potom v koloniích; počátkem dubna držela už jen pobřežní pruh Egypta. Ostatní osady ztraceny a kolonisté vyvražděni od domorodců. Turci s pomocí arabských, súdánských a perských vojsk zaplavili celý Balkán a zmocnili se Uher, když tu vypukl mezi nimi rozpor šíitů a sunnitů pro jakousi patrně velmi důležitou otázku čtvrtého kalifa Alího. Obě sekty se honily od Cařihradu po Tatry s křepkostí a krvavostí náramnou, kterou naneštěstí vypíjeli také křesťané. A tak v této části Evropy bylo zase hůře než kdekoliv jinde.

Polsko zmizelo, smeteno ruskou armádou; nyní jsou ruská vojska dirigována proti žluté invazi, která se valí na sever a na západ. V Severní Americe vyloďeno zatím deset armádních sborů japonských.

Jak vidíte, není tu dosud řeči o Francii. Tu si totiž kronikář rezervoval pro kapitolu XXIV.

KAPITOLA XXIV. - NAPOLEON HORSKÉ BRIGÁDY

Bobinet, prosím, Toni Bobinet, dvaadvacetiletý poručík horského dělostřelectva, posádkou v Annecy (Haute Savoie), ale toho času na šestinedělním cvičení na Jehlách (Les Aiguilles), odkud, když je pěkně, je vidět na západě Annecyské jezero a Ženevu a na východě tupý hřbet Dobráka a špičky Montblanku – jste už doma? –, tedy poručík Toni Bobinet sedí na balvanu a tahá se za maličké knírky, jednak proto, že se nudí, jednak také, že už popáté přečetl čtrnáct dní staré noviny a přemýšlí.

Nyní by kronikář měl sledovat myšlenky příštího Napoleona; ale zatím jeho (totiž kronikářův) pohled klouže ze zasněžených svahů do údolí Arly, kde už taje a kde ho poutají malá městečka, Mégeve, Flumet, Ugines, se špičatými kostely, jako hromádky hraček – ach, vzpomínka na dávno minulé dětství! Ó budovatelské sny nad Kotvovými stavebnicemi!

Zatím poručík Bobinet... Avšak nikoliv. Vzdejme se pokusu psychologizovat veliké muže a vyslovit zárodečný vznik titánských myšlenek. Nedovedeme toho, a kdybychom to dovedli, byli bychom snad zklamáni. Představte si zkrátka, že takový malý poručík Bobinet sedí na Jehlách uprostřed hroučící se Evropy, má za sebou baterii horských děl a pod sebou droboučkový svět, který by se dal odtud shora pohodlně rozstřílet, a že ve starém čísle annecyského Moniteura si právě přečetl úvodník, jímž nějaký pan Babillard volá po silné ruce kormidelníka, jenž by vyvedl loď Francie z šílené bouře k nové slávě a moci, a že tady, ve

výši nad dva tisíce metrů, je čistý, bohaprostý vzduch, ve kterém se myslí jasně a volně; představte si to vše, a pochopíte, že pan poručík Bobinet, jak tu seděl na kameni, se zamyslel a pak napsal své ctihodné, scvrklé, bělovlasé mamince poněkud zmatené psaní, že „brzo uslyší o svém Toni” a že Toni má „nádhernou myšlenku”, načež dělal to a ono, v noci zdravě spal a ráno svolal vojáků své baterie, svrhl starého neschopného setníka, získal četnickou stanici v Sallanches, vyhlásil napoleonsky stručně válku Absolutnu a šel zase spat; den nato rozstřílel Karburátor pekárny v Thônes, obsadil nádraží v Bonneville a zmocnil se velitelství v Annecy, tentokrát už vele třem tisícům mužů. Do týdne rozstřílel přes dvě stě Karburátorů a vedl patnáct tisíc bodáků a šavlí na Grenoble. Provolán velitelem Grenoblu, měl za sebou armádičku čtyřiceti tisíc mužů, načež sestupoval do údolí Rhônu, pečlivě očišťuje krajinu před sebou dalekonosnými děly ode všech atomových motorů. Na silnici k Chambéry zajal v autu ministra vojenství, který mu jel napravit hlavu. Den nato jmenoval jej ministr vojenství generálem, patrně zcela získán pro jeho plány. 1. dubna vyčištěn Lyon od Absolutna.

Bobinetův vítězný postup dál se až dotud bez velkého krveprolití. Teprve za Loirou se stavěli na odpor hlavně horliví katolíci a místy došlo k velikým řežím. Naštěstí pro Bobineta i v obcích zcela zachvácených Absolutnem zůstali mnozí Francouzové skeptiky, ba naopak projevíli divoký fanatism skeptičnosti a osvícenství. Po nastalých masakrech a nových bartolomějských nocích byli „les Bobinets” vítáni jako osvoboditelé, a skutečně všude, kam přišli, docílili postupného uklidnění, když rozbili všechny Karburátory.

A tak už v červenci vyslovil parlament, že „Toni Bobinet se dobře zasloužil o vlast”, a odevzdal mu s titulem maršála hodnost Prvního Konzula. Francie byla konsolidována. Bobinet zavedl státní ateism; jakýkoliv náboženský projev trestán smrtí podle válečného práva.

Nelze přejít mlčením některé scény ze života velkého muže.

Bobinet a jeho matka. Jednoho dne ve Versailles radil se Bobinet s generalitou. Poněvadž bylo horko, postavil se u otevřeného okna; náhle spatřil v parku stařičkou paní, hřející se na slunci. Tu přerušil Bobinet maršála Jolliveta a zvolal: „Hle, pánové, moje matka...!” Všichni přítomní, ano i otužilí generálové zaslzeli nad tímto projevem synovské lásky.

Bobinet a láska k vlasti. Kdysi byl Bobinet za deště přítomen přehlídce vojska na Polích Martových. Když defilovaly těžké agregáty dělostřelecké, najelo vojenské auto do veliké kaluže vody, jež vytryskla a potřísnila plášť Bobinetův. Maršál Jollivet chtěl na místě potrestati velitele nešťastné baterie degradací. Avšak Bobinet jej zadržel: „Nechte, maršálku; vždyť je to bláto francouzské.”

Bobinet a invalida. Jednou zajel Bobinet nepoznán do Chartres. Cestou praskla pneumatika, a zatímco ji řidič vyměňoval, přiblížil se jednonohý invalida a žebal. „Kde přišel ten člověk o nohu?“ tázal se Bobinet. Invalida vypravoval, že ji ztratil jako voják v Indočíně a že má chudičkou matku a často že po celé dny nemají oba co dát do úst. „Maršálku, poznamenejte si toho muže,“ řekl Bobinet dojat. A skutečně za týden zaklepal na dveře chatrče invalidovy osobní kurýr Bobinetův a odevzdal ubohému mrzákovi balíček „od Prvního Konzula“. Kdo vyličí radostný úžas invalidův, když otevřev balíček našel v něm bronzovou medailii!

Při těchto výtečných vlastnostech duševních není divu, že Bobinet konečně se uvolil vyhovět horoucí touze všeho lidu a prohlásil se za obecného nadšení dne 14. srpna císařem francouzským.

Tehdy zajisté nastávaly pro celou zeměkouli doby velmi nepokojné, ale také dějinně velkolepé. Všechny zemědily se doslovně skvěly hrdinnými činy válečnými. Pozorována z Martu, rozzářila se jistě naše Země jako hvězda první velikosti, z čehož asi martští hvězdáři soudili, že se nalézáme ještě ve stavu žhavém. I pochopíte, že rytířská Francie a její představitel, císař Toni Bobinet, nezůstali pozadu. Snad také tu působily zbytky Absolutna, pokud nevyprchaly do světového prostoru, vzbouzejíce povznesenou a ohnivou náladu. Krátce, když dva dny po své korunovaci prohlásil Veliký Císař, že přišla hodina, aby Francie pokryla zeměkouli svými korouhvemi, odpověděl mu jednomyslný výkřik nadšení.

Plán Bobinetův byl tento:

1. obsadit Španělsko a dobytím Gibraltaru získati klíč k Středozevnímu moři;
2. obsadit dunajské údolí až po Pešť jakožto klíč evropského vnitrozemí;
3. obsadit Dánsko jakožto klíč k severnímu pomoří.

A protože územní klíče se obyčejně musejí namazat krví, vypravila Francie tři armády, jež jí získaly vesměs ohromné slávy.

Čtvrtá armáda obsadila Malou Asii jakožto klíč k Východu.

Pátá se zmocnila ústí řeky sv. Vavřince jakožto klíče k Americe.

Šestá se potopila v námořní bitvě u břehů anglických.

Sedmá oblehla Sevastopol.

Na Silvestra roku 1944 měl císař Bobinet všechny klíče v kapse svých dělostřeleckých kalhot.

KAPITOLA XXV. - TAKZVANÁ NEJVĚTŠÍ VÁLKA

Je v povaze nás lidí, že když zažijeme něco tuze špatného, najdeme zvláštní uspokojení v tom, je-li to „to největší“ v řečeném nepříjemném oboru, co svět světem stojí. Tak například uhodí-li vedro náramné, zavděčí se nám noviny, sdělí-li, že to je „nejvyšší teplota dosažená od roku 1881“, a přitom ještě máme trochu vztek na ten rok 1881, že nás přetrumfl. Nebo namrznou-li nám uši, až se loupají, naplní nás jaksi radostí, dovíme-li se, že to byl „nejkrutější mráz pozorovaný od roku 1786“. Podobně je tomu s válkami. Buď je nynější válka nejspravedlivější, nebo nejkrvavější, nebo nejúspěšnější, nebo nejdelší od té a té doby; nějakým superlativem nám vždy poskytne jisté pyšné dostiučinění, že prožíváme něco obzvláštního a rekordního.

Nuže, válka, která trvala od 12. února 1944 do podzimu 1953, byla opravdu a bez přepínání (na mou čest!) Největší Válkou; a neberme prosím jejím pamětníkům tu jedinou zaslouženou radost. Bojovalo v ní 198 miliónů mužů, z nichž padli všichni kromě třinácti. Mohl bych vám uvést čísla, jimiž se počtáři a statistikové pokoušeli znázornit toto veliké množství ztrát; tak například kolik tisíc kilometrů by dělalo, kdyby se položila mrtvola vedle mrtvoly, a kolik hodin by musel jet rychlík, kdyby tito padlí byli položeni místo pražců; nebo kdyby se uřezaly ukazováčky všech padlých a naložily do sardinkových krabic, kolik set vagónů by se naplnilo tímto zbožím, a tak podobně; ale mám špatnou paměť pro čísla a nechci vás ošidit ani o jeden mizerný statistický vagón. Pročež opakují, že to byla největší vojna od stvoření světa, jak co do krvavých ztrát, tak co do rozsáhlosti bojiště.

Ještě jednou se omlouvá kronikář, že nemá dosti smyslu pro velkorysé líčení. Měl by zajisté vypsát, jak se převalovala vojna od Rýna po Eufkrat, od Koreje po Dánsko, od Lugana po Haparandu a tak dále. Místo toho by s větší chutí vykreslil například příjezd beduínů v bílých burnusech do Ženevy s napíchanými hlavami nepřátel na dvoumetrových kopích; nebo milostné příběhy francouzského chlupáče v Tibetě; kavalkády ruských kozáků na Sahaře; rytířské půtky makedonských komitů se senegalskými tirailleury na březích finských jezer. Jak vidíte, látka je velmi rozložitá. Bobinetovy vítězné pluky doletěly, abych tak řekl, jedním élanem po stopách Alexandra Velikého přes obě Indie do Číny; ale zatím žlutá záplava čínská dorazila přes Sibiř a Rusko do Francie a Španělska, čímž odřízla musulmany operující ve Švédsku od jejich mateřských zemí. Ruské pluky, ustupující před drtivou převahou čínskou, octly se v severní Africe, kdež Sergej Nikolajevič Zločin založil své cárství; byl však záhy zabit, protože jeho bavorští generálové se spikli proti jeho pruským atamanům, načež nastoupil na cářský trůn v Timbaktu Sergej Fjodorovič Zlosin.

Naše česká vlast byla postupně v moci Švédů, Francouzů, Turků, Rusů a Číňanů, přičemž každá invaze do poslední duše vyvraždila domorodé obyvatelstvo. U Sv. Víta během těch let kázal nebo sloužil mši pastor, advokát, imám, archimandrit a bonz, ovšem bez trvalého úspěchu. Jediná potěšitelná změna byla, že Stavovské divadlo bylo trvale plné; bylo tam totiž zřízeno vojenské skladiště.

Když v roce 1951 vytlačili Japonci Číňany z východní Evropy, vznikla na nějaký čas nová Říše Středu (tak totiž Číňané jmenují svou vlast), náhodou zrovna ve starých hranicích rakousko-uherské monarchie; v Schönbrunnu opět sídlil staříčkový panovník, stošestiletý mandarín Jaja Wir Weana, „k jehož posvátné hlavě s dětinnou úctou vzhlížejí plesající národové“, jak denně ujišťovala Wiener Mittagszeitung. Úřední řeč byla čínská, což rázem odstranilo národnostní spory, státním bohem byl Buddha; tvrdošíjní katolíci z Čech a Moravy se vystěhovali za hranice, propadnuvše čínským dragonádám a konfiskacím, čímž neobyčejnou měrou rozmnožen počet národních mučedníků. Zato někteří vynikající a rozvážní čeští vlastenci dosáhli Nejvyšším Milostivým Rozhodnutím hodnosti mandarínské; tak zejména To-Bol-Kaj, Gro-Ši a věru i mnozí jiní. Tato čínská vláda zavedla mnohé pokrokové novoty, tak například vydávání lístků místo potravin; avšak Říše Středu se záhy rozpadla, neboť nadobro došlo olovo na náboje, čímž se zhroutila veškerá autorita; pár těch Číňanů, co nebylo pobito, zůstalo tady i v následující době míru, a to převážně jakožto prezidiální úředníci.

Zatím se císař Bobinet, sídlící nyní v indické Simle, doslechl, že v dosud neprozkoumaném horním úvodí řek Iravadu, Seluinu a Mekongu je ženská říše Amazonek, i vytáhl tam se svou starou gardou, ale nevrátil se více. Podle jedné verze se tam oženil, podle jiné mu královna Amazonek Amálie uřízla v boji hlavu a hodila ji do měchu s krví řkouc: „Satia te sanguine, quem tantum sitiisti.“ Tato druhá verze je rozhodně jemnější.

Nakonec se Evropa stala jevištěm pustých bojů mezi černou rasou, valící se z nitra Afriky, a plemenem mongolským; co se dalo v těchto dvou letech, o tom raději pomlčet. Poslední stopy civilizace zmizely. Například na Hradčanech se rozmohli medvědi tak, že poslední obyvatelé Prahy zbořili všechny mosty, i Karlův, aby uchránili pravý břeh Vltavy od těchto krvelačných šelem. Obyvatelstvo se ztenčilo na nepatrný zlomek; vyšehradská kapitula vyhynula po meči i po přeslici; mistrovskému zápasu Sparta – Viktoria Žižkov přihlíželo jen sto deset diváků.

Ani na jiných kontinentech nebylo lépe. Severní Amerika, rozrytá úžasně krvavými boji prohibičníků a mokřých, stala se japonskou kolonií. V Jižní Americe se vystřídalo císařství Uruguayské, Chilské, Peruánské, Braniborské a Patagonské. V Austrálii ihned po zhroucení

Anglie založen Ideální Stát, který tuto nadějnou zemi obrátil v neobydlenou poušť. V Africe snědno přes dva milióny bělochů; černoši z Konžské pánve se vrhli na Evropu, ostatní Afrika se zmítala ve střídavých bojích sto osmdesáti šesti různých císařů, sultánů, králů, pohlavárů a prezidentů.

Hleďte, to jsou dějiny. Každý z těch set miliónů bojujících lidiček měl předtím své dětství, své lásky, své plány; měl někdy strach, někdy se stal hrdinou, ale obyčejně byl k smrti utahán a rád by se natáhl v míru na posteli; umřel-li, udělal to jistě nerad. A z toho všeho je jenom hrst suchých údajů: bitva tam a tam, ztrát tolik a tolik, výsledek ten nebo onen – a ještě ke všemu ten výsledek vlastně o ničem pořádně nerozhodl.

Proto říkám: neberte tehdejší lidem tu jedinou pýchu, že to, co zažili, byla Největší Válka. My ovšem víme, že za pár desítek let se podaří udělat válku ještě větší, vždyť i v tom směru stoupá lidstvo výš a výš.

KAPITOLA XXVI. - BITVA U HRADCE KRÁLOVÉ

Zde dovolává se kronikář Augusta Sedláčka, Josefa Pekaře a jiných autorit historiografických, že důležitým zdrojem pro poznání dějin jsou také místní děje, zrcadlící světové události jaksi v kapce vody.

Nuže, kapka vody zvaná Hradec Králové je kronikáři památná tím, že se v ní proháněl jako maličký nálevník, jako prvok tamního gymnázia, a tehdy ovšem ji považoval za celý svět; než dosti o tom.

Do Největší Války vstoupil Hradec Králové vyzbrojen jediným Karburátorem, a to v pivovaře, co podnes stojí za chrámem sv. Ducha, hned vedle kanovníckých domů. Snad toto posvátné sousedství působilo na Absolutno v tom smyslu, že jalo se vařiti pivo vydatně a horlivě katolické a jím probudilo v hradeckém občanstvu stav, z něhož by nebožtík biskup Brynych měl nelíčenou radost.

Avšak Hradec Králové je jaksi příliš na ráně, a proto se záhy octl v moci Prušáků, kteří v luteránské zuřivosti rozbili pivovarský Karburátor. Nicméně Hradec, věren historické kontinuitě, udržel příjemnou náboženskou temperaturu, zejména když pak tamní diecézi dostal osvícený světlí biskup Linda. A i když přišli bobineti, Turci a Číňané, zachoval si Hradec hrdé vědomí, že: 1. má nejlepší východočeské ochotnické divadlo, 2. nejvyšší

východočeskou zvonici a 3. na stránkách svých lokálních dějin největší východočeskou bitvu. Sílen těmito myšlenkami přečkal Hradec Králové nejstrašnější zkoušky Největší Války.

Když se zhroutila mandarínská říše, stál v čele města obezřetný starosta Skočdopole. Jeho vláda prostřed obecné anarchie byla požehnána poměrným klidem, díky moudrým radám biskupa Lindy a vážených pánů starších. Ale přišel vám do města jakýsi krejčík, no, Hampl se zkrátka jmenoval, takto bohužel hradecký rodák, ale odmalička se toulal po světě a sloužil dokonce v Alžíru v cizinecké legii, takový dobrodruh. S Bobinetem táhl dobývat Indie, ale dezertoval někde u Bagdadu a proklouzl jako jehla skrze bašibozuky, Francouze, Švédy a Číňany zpátky do rodného města.

Tak ten krejčík, ten Hampl, nějak načichl bobinetovštinou, a sotva se vrátil do Hradce, nemyslel na nic jiného, než jak by se zmocnil vlády. Šít šaty, to mu nevonělo; proto začal rýpat a kritizovat, že prý tohle a onohle, a že prý celá radnice patří flandákům, a co prý ty peníze v záložně, a že prý pan Skočdopole je neschopný starý fajfka a kdesi cosi. Bohužel, jak už války s sebou nesou zhovadilost mravů a otřesení každé autority, našel Hampl několik přívrženců a založil s nimi stranu sociálně revolucionářskou.

Jednou v červenci svolal ten dotyčný Hampl na Malé náměstí tábor lidu, a stoje na kašně, volal mimo jiné, že prý lid kategoricky žádá padoucha, zpátečníka a biskupského utřisvíčku Skočdopole, aby složil starostenský úřad.

Na to odpověděl pan Skočdopole vylepenými vyhláškami, že jemu, řádně volenému starostovi, nemá nikdo co poroučet, zejména žádný přivandrovalý dezertér; že v nynější neklidné době nelze vypsati nových voleb a že náš soudný lid je si vědom atd.

Na tohle však Hampl čekal, aby provedl svůj bobinetovský kousek. Vyšel ze svého bytu na Malém náměstí, mávaje rudým praporcem, a za ním dva kluci ze všech sil tlukoucí do bubnu. Takto obešel Velké náměstí, postál chvíli před biskupskou rezidencí, načež odtáhl za víření bubnů na pole u řeky Orlice, řečené Na mlejnkou. Tam zarazil prapor do země a sedě na bubnu napsal vyhlášení války. Potom poslal oba kluky do města, aby bubnovali a na všech místech přečetli jeho vyhlášku, jež zněla:

Jménem Jeho Veličenstva císaře Bobineta

rozkazuji královskému věnnému městu Hradci Králové, aby vložilo klíče od městských bran do mých rukou. Nestane-li se tak do západu slunce, vykonám své vojenské přípravy a napadnu za úsvitu město dělostřelbou, jízdou i bodáky. Ušetřím jen životů a majetku těch, kteří se nejpozději do úsvitu dostaví do mého tábora na Mlejnkou, nesouce všechny své upotřebitelné zbraně, a složí přísahu Jeho Veličenstvu císaři Bobinetovi. Parlamentáři budou zastřeleni. Císař nevyjednává.

Generál Hampl

Toto svolání bylo přečteno a způsobilo jistý zmatek, zejména když kostelník od Sv. Ducha začal na Bílé věži zvonit na poplach. Pan Skočdopole navštívil biskupa Lindu, který se mu však vysmál; pak svolal městskou radu k mimořádnému zasedání, kde navrhl vydati generálu Hamplovi klíče od městských bran. Zjistilo se, že takových klíčů není; několik historických zámků a klíčů, jež bývaly v městském muzeu, odvezli Švédové. V těchto starostech nastala noc. –

Po celé odpoledne a zejména večer trousili se lidé pěknými alejemi k Mlejnkú; „ale to víte,“ říkali si na potkání, „jdu se taky podívat na tábor toho blázna Hampla.“ Když přišli k Mlejnkú, viděli louky už plné lidí, a u dvou bubnů Hamplův pobočník přijímal přísahu poslušnosti císaři Bobinetovi. Sem tam hořely ohně, kolem nich mihaly se lidské stíny, zkrátka vypadalo to náramně malebně. Někteří se vraceli k Hradci zřejmě sklíčení.

V noci byla podívaná ještě skvělejší. Starosta Skočdopole vylezl po půlnoci na Bílou věž; a hle, k východu podle Orlice hořelo sta hranic, tisíce postav pobíhalo kolem ohňů, jež vrhaly široko daleko krvavou záplavu. Patrně tam kopají zákopy. Starosta slezl z věže nápadně ustarán. Bylo zřejmo, že generál Hampl nelhal o svých branných silách.

Za úsvitu vykročil generál Hampl z dřevěného Mlejnkú, kde celou noc probděl nad plány města. Několik tisíc mužů, vesměs sice v civilu, ale aspoň čtvrtina ozbrojena, stálo už ve čtyřstupech; zástupy žen, starců a dětí se tísnily opodál.

„Vpřed!“ zavelel Hampl, a v té chvíli zahlaholily polnice trubačského sboru ze světoznámé továrny pana Červeného na dechové nástroje a za zvuků radostného pochodu (šly panenky silnicí) vykročily Hamplovy síly k městu.

Pod městem zastavil generál Hampl své šiky a poslal napřed trubače a herolda s výzvou: aby nebojující lidé vyšli z domů. Avšak nevyšel nikdo. Domy byly prázdné.

Malé náměstí prázdné.

Velké náměstí prázdné.

Celé město prázdné.

Generál Hampl si zakroutil kníry a zamířil k radnici. Byla otevřena. Vešel do zasedací síně. Usedl na místo starostovo. Před ním na zeleném sukňě ležely připraveny aršky psacího papíru a na každém už předem krasopisně napsáno:

„Ve jménu Jeho Veličenstva císaře Bobineta.“

Generál Hampl přistoupil k oknu a zvolal: „Vojáci, bitva je skončena. Zlomili jste ozbrojenou rukou klerikální vládu radniční kliky. Našemu milovanému městu nastává éra pokroku a volnosti. Drželi jste se skvěle. Nazdar!“

„Nazdar!“ odpovědělo vojsko a rozešlo se. Také do starostova domu se pyšně vracel jeden Hamplův bojovník (později se říkalo hamplman), nesa na rameni pušku po nějakém čínském vojákově.

Tak se stal pan Hampl starostou; dlužno uznati, že také jeho obezřetná vláda byla požehnána poměrným klidem prostřed obecné anarchie, díky moudrým radám biskupa Lindy a vážených pánů starších.

KAPITOLA XXVII. - NA TICHOMOŘSKÉM ATOLU

„Ať mne čert,“ řekl kapitán Trouble, „není-li tamten čahoun jejich vůdcem.“

„To je Jimmy,“ poznamenal G. H. Bondy. „Víte, dřív tady sloužil. Já jsem myslel, že už je docela krotký.“

„A čert mně byl dlužen,“ končil kapitán, „že jsem tady musel přistát. Taková mizerná... Hereheretua!!! Co?“

„Poslyšte,“ řekl G. H. Bondy, odkládaje pušku na stůl verandy. „Je to jinde taky tak?“

„To si myslím,“ hlaholil kapitán Trouble. „Tuhle hned na Rawaiwai snědli kapitána Barkera i s celou posádkou. A na Mangaji slupli tři takové milionáře, jako jste vy.“

„Bratry Sutherlandy?“ tázal se Bondy.

„Myslím. A na ostrově Starbucku si upekli vládního komisaře. Víte, tlustého MacDeona, znáte ho?“

„Neznám.“

„Vy ho neznáte?“ křičel kapitán. „A jak dlouho tu, člověče jste?“

„Už na devátý rok,“ řekl pan Bondy.

„To byste ho mohl znát,“ mýnil kapitán. „Už na devátý rok? Byznys, co? Nebo taky takový maličký útulek, co? Kvůli nervům?“

„Ne,“ řekl pan Bondy. „Víte, já jsem předvídal, že se to tam nahoře semele, a proto jsem šel z cesty. Já jsem myslel, že tady bude větší klid.“

„Aha, klid! Neznáte naše velké černé chlapíky. Holenku, tady je tak trochu vojna pořád.“

„Ó,“ bránil se G. H. Bondy, „tady byl opravdu pokoj. Docela hodní hoši, ti Papuáni nebo jak jim říkáte. Teprve v poslední době tak trochu... začínali... Víte, já jim dobře nerozumím, co chtějí.“

„Nic zvláštního,” mínil kapitán. „Jenom nás sníst.”

„Z hladu?” divil se Bondy.

„Nevím. Spíš z pobožnosti. Takový obřad, rozumíte? Cosi jako přijímání či co. Vždycky to v nich znova propukne.”

„Ach tak,” řekl pan Bondy zamyšlen.

„Každý má svého koníčka,” bručel kapitán. „Zdejší koníček je: sníst cizince a vyudit mu hlavu.”

„Ještě ke všemu udit?” řekl Bondy s odporem.

„Ach, to je až po smrti,” těšil ho kapitán. „Schovají si uzenou hlavu na památku. Viděl jste ty sušené hlavy v Aucklandě v Etnografickém muzeu?”

„Ne,” řekl Bondy. „Myslím, že... že... bych nevypadal moc lákavě, kdybych byl uzený.”

„Jste na to trochu moc tlustý,” poznamenal kapitán kriticky. „Hubeného člověka to tak nápadně nezmění.”

Bondy naprosto nevypadal uspokojen. Seděl schlíple na verandě svého bungalovu na korálovém ostrově Hereheretua, který byl koupil právě před Největší Válkou. Kapitán Trouble se povážlivě chmuřil na houštinu mangrovníků a banánů, která obklopovala bungalov.

„Kolik tu je domorodců?” zeptal se najednou.

„Asi sto dvacet,” řekl G. H. Bondy.

„A nás v bungalovu?”

„Sedm, i s čínským kuchařem.”

Kapitán vzdychl a podíval se k moři. Tam kotvila jeho loď Papeete; ale aby se na ni dostal, musil by projít úzkou uličkou mezi mangrovníky, což se nezdálo zrovna doporučení hodno.

„Poslyšte, mistře,” ozval se po chvíli, „oč se vlastně tam nahoře perou? O nějaké hranice?”

„Míň.”

„O kolonie?”

„Míň.”

„O... obchodní smlouvy?”

„Ne. Jenom o pravdu.”

„O jakou pravdu?”

„O absolutní pravdu. Víte, každý národ chce mít absolutní pravdu.”

„Hm,” řekl kapitán. „Co to vlastně je?”

„Nic. Taková lidská vášeň. Slyšel jste, že tam, v Evropě a vůbec, přišel na svět tento... no, rozumíte, Bůh.”

„Slyšel.”

„Tak proto je to všechno, chápete?”

„Nechápu, staroušku. Já bych řek, že by pravý Bůh, víte, udělal na světě pořádek. Tamto nemůže být pravý a normální Bůh.”

„Ba ne, muži,” povídal G. H. Bondy (zřejmě rád, že jednou si může promluvit s nezávislým a zkušeným člověkem). „Říkám vám, že to je pravý Bůh. Ale něco vám povím: On je příliš veliký.”

„Myslíte?”

„Ano. On je nekonečný. V tom je ta svízele. Víte, každý si na Něm odměří svých pár metrů, a myslí si, že to je celý Bůh. Přisvojí si Ho takovou malou třásničku nebo odřezek, a myslí, že Ho má celého. Eh?”

„Aha,” řekl kapitán. „A má vztek na ty, kteří mají jiný kousek.”

„Právě. Aby sebe sama přesvědčil, že Ho má celého, musí zabít ty ostatní. Víte, právě proto, že mu tak strašně na tom záleží, aby měl celého Boha a celou pravdu. Proto nemůže strpět, aby měl jiný jiného Boha a jinou pravdu. Kdyby to připustil, musel by přiznat, že má jen pár mizerných metrů nebo galonů nebo žoků boží pravdy. Víte, kdyby nějaký Snippers strašně důležitě věřil, že jen Snippersovo trikotové prádlo je nejlepší na světě, musel by upálit Massona i s Massonovým trikotovým prádlem. Ale Snippers není tak hloupý, pokud se týče prádla; je tak hloupý, pokud se týče anglické politiky nebo náboženství. Kdyby věřil, že Bůh je něco tak solidního a potřebného jako trikotové prádlo, nechal by, aby si Ho každý opatřil dobrovolně. Ale víte, nemá v Něj tolik obchodní důvěry; proto vnucuje lidem Snippersova Boha nebo Snippersovu Pravdu nadáváním, válkami a jinou nesolidní reklamou. Já jsem obchodník a rozumím konkurenci, ale tohle –”

„Počkejte,” zadržel ho kapitán Trouble a zamířiv střelil do mangrového houští. „Tak. Myslím, že je o jednoho míň.”

„Zemřel pro víru,” poznamenal Bondy snivě. „Zabránil jste mu násilím, aby mne snědl. Padl pro národní ideál lidožrouta. V Evropě se lidé odjakživa jedli pro samé ideály. Vy jste slušný člověk, kapitáne, ale možná že byste mne sežral pro nějakou zásadní nautickou otázku. Já už nevěřím ani vám.”

„Máte dobře,” zavrčel kapitán. „Když se na vás podívám, myslím, že jsem –”

„– náruživý antisemita, já vím. To nic nedělá, já jsem se dal pokřtít. A víte, kapitáne, co vjelo do těch černých tatrmanů? Předevčírem vylovili z moře japonské atomové torpédo. Postavili to tamhle pod těmi kokosovými palmami a klaní se tomu. Mají teď svého boha. Proto nás musejí sníst.”

Z mangrového háje zazněl válečný řev.

„Slyšíte je?“ bručel kapitán. „Namouduši, raději bych... znovu dělal... zkoušku z geometrie...”

„Poslyšte,” zašeptal Bondy, „nešlo by to, abychom se dali na jejich víru? Co se mne týká...”

Vtom zahřímá z Papeete dělový výstřel.

Kapitán lehce vykřikl radostí.

KAPITOLA XXVIII. - U SEDMI CHALUP

A zatímco se armády světodějně bijí, co se hranice států hýbají jako žížaly a celý svět se hroutí v rumiště, škrabe stará paní Blahoušová v Sedmi Chalupách brambory, děda Blahouš sedí na prahu a kouří bukové listí a sousedka Prouzová, opřena o plot, opakuje zamyšleně:

„Jojo.”

„Ba jo,” přisvědčí po chvíli Blahouš.

„Inu jo,” povídá Blahouška.

„To už tak je,” na to Prouzová.

„Copak je to platný,” míní děda Blahouš.

„Ba tak,” dodává Blahouška a chápe se nového bramboru.

„Prej Talián dostal vejprask,” vzpomíná Blahouš.

„A vod koho?”

„Asi vod Turka.”

„Tak to už bude konec tý vojny?”

„Kdepak. Von zas do toho pude Prajz.”

„A to proti nám?”

„Prej proti Francouzoj.”

„Bože na nebi, to zas bude drahota!”

„Jojo.”

„Ba jo.”

„Copak je to platný!”

„Tuhle prej Švejcar psal, že už by to jako mohlo přestat.”

„Já to taky říkám.”

„Jo, tak sem tuhle platila za svíčku půldruhýho tisíce. Poudám, Blahouši, jen taková smradlavá svíčka pro chlív.”

„A říkáte půldruhýho tisíce?”

„No tot'. Lídi, to vám je dražota!

„Ba jo.”

„Inu jojo.”

„Kdopak by si to bejval myslel! Půldruhýho tisíce!!”

„A za dvě stouky bejvala pěkná svíčka.”

„Jo, teta, tomu už sou taky leta. Dyt' i to vajčko bejvalo za pět stovek.”

„A máslo za tři tisíce libra.”

„A jaký fajnový.”

„A boty za vosum tisíc.”

„Ba jo, Blahouško, to bejvala láce.”

„Ale ted' –”

„Jojo.”

„Dyby už tomu byl konec!!”

Bylo ticho. Starý Blahouš vstal, narovnal se v kříži a šel zvednout na dvorku stébélko slámy.

„A cák je to šecko platný,” řekl a odšrouboval hlavičku své fajfky, aby ji protáhl stéblem.

„Šak už smrd'ala,” podotkla Blahouška se zájmem.

„Smrd'ala,” přisvědčil Blahouš. „Japak by nesmrđ'ala. Dyt' už snad ani žánež ten tabák nejní na světě. Poslední páček mně přines syn, jako pan profesor, počkej, to bylo v devětačtyřicátým, vid'?”

„Na velkonoce tomu byly zrouna čtyry leta.”

„Ba jo,” řekl děda Blahouš, „čloujek už je moc starej. Túze starej.”

„A poudám, sousede,” začala Prouzka, „a proč to šecko jako teda je?”

„Co jako?”

„Jako ta vojna.”

„Jo kdák ví,” mnil Blahouš a profukoval fajfku, až v ní chrčelo. „To nikdo neví, teta. Prej pro víru, poudaj.”

„A pro jakou víru?”

„Pro naši, nebo pro helvítskou, to žánež neví. Aby prej byla jen jedna víra.”

„Dyt' u nás bejvala jenom jedna víra.”

„Ale jinde byla jiná, teta. Prej přišel rozkaz, aby byla jen jedna.”

„A vodkád' rozkaz?”

„To žánej neví. Prej byly takový mašiny na víru. Takový dlouhý kotle.”

„A načpak ty kotle?”

„To taky žánej neví. Takový kotle. A prej se Pámbu zjevovál lidem, aby jako věřili. Vono už bejvalo, teta, túze moc nevíry. Vono se má na něco věřit, cák je to platný. Šak dyby byli lidi věřili, von by se jim Pámbu nezjevil. Tak teda von přišel na svět skrz tu bezbožnost, víte?”

„No jo, ale vod čeho přišla ta hrozitánská vojna?”

„Žánej neví. Poudaj, že začal Čiňan nebo Turek. Prej v tejk kotlich s sebou vezli toho svýho Pánaboha. Voni prej sou strašně pobožný, Turci a ty Čiňani. A tak chtěli, abysme jako věřili s nima, po jejich.”

„A proč zrouna po jejich?”

„Jo to nikdo neví. Já bych řek, že Prajz taky začal. A Švejda nemlich.”

„Bóže, bóže,” posteskla si Prouzka. „A ted' ta drahotá! Půld ruhýho tisice za svíčku!”

„A já bych řek,” tvrdil Blahouš, „že tu vojnu ud'áli židi, aby vydělali. To bych já řek.”

„Mělo by pršet,” podotkla Blahoušová. „Brambory sou takle mrňavý. Jako vořechy.”

„Víte,” pokračoval Blahouš, „a voni si toho Pánaboha jen tak vyštudýrovali, aby to měli na koho svíst. To byla jejich vymejšlenost. Chtěli mít vojnu a vejmluvu. To voni šecker tak nastrojili.

„A kdo voni?”

„To žánej neví. Já bych řek, že se smluvili s papežem a se židama, šecky, šecky! Ty – ty – Kalburáti,” vykřikl děda Blahouš rozčilen. „Šak já bych im to řek do voči! Cák někdo potřeboval novýho Pánaboha? Nám na venkouje stačil ten starej. Zrouna dost ho bylo, a hodnej byl, takovej rozšafnej a spráunej. A nikomu se nezjevovál, a byl aspoň pokoj –”

„A začpak vy, Prouzová, dáváte vajčko?”

„Nyčko za dvě tisícouky.”

„V Trutnouje prej sou po třech.”

„A já říkám,” rozčiloval se starý Blahouš, „že to muselo přít. Lidi už byli túze zlí na sebe. Šak váš nebožtik muž, Prouzko, dej mu Pámbu věčnou slávu, von byl teda jako duchař a spirita, a já mu jednou poudám z legrace: ‚Ty, Prouzo, zavolej mně nazpátek toho zlýho ducha, co mně vyklouz,‘ a von se na to dožere a až do svý smrti na mě nepromluvil. A to byl soused, teta. A tamhle Tonda Vlček zas držel na ty foksfáty, co se s nima jako hnojí, a kdo na ně ndržel, toho porád rejpal a porád rejpal jako poččenej. A můj syn, jako pan profesor, říká,

že to je šude tak. Kdo si něco zamane, chce, aby tomu každéj věřil. A nedá pokoj a nedá. A vod toho to tak přišlo.”

„Ba jo,” mínila teta Prouzka zívajíc. „Cák je to šecker platný.”

„Ach jo,” vzdychla paní Blahoušová.

„To už tak je na tom sjetě,” dodala Prouzová.

„A vy ženský byste kdákaly nejrači celej boží den,” zakončil děda Blahouš nevrle a šoural se do vrátek,

– zatímco na světě světodějně zápasily armády a „rodil se lepší zítřek”, jak ujišťovali myslitelé všech táborů.

KAPITOLA XXIX. - POSLEDNÍ BITVA

Na podzim roku 1953 se Největší Válka už chýlila ke konci. Nebylo armád. Okupační vojska, většinou odříznutá od svých vlastí, se tenčila a vytrácela jako voda v písku. Samozvaní generálové táhli od města k městu, či spíše od rumiště k rumišti, v čele pěti mužů, z nichž jeden byl bubeník, jeden zloděj, jeden školák, jeden muž s gramofonem a jeden, kterého nikdo blíže neznal, aby vybírali výpalné nebo aspoň uspořádali dobročinný koncert „ve prospěch invalidů, jejich vdov a sirotků”. Nikdo už nevěděl, kolik je válčících stran.

V tomto obecném a nevýslovném rozvratu nadešel konec Největší Války. Nastal tak nečekaně, že není dnes známo, kde byla poslední a takzvaná rozhodující bitva. Historikové mnoho se prou o tom, která srážka znamenala konec a rozřešení světové konflagrace. Někteří (jako Dürrich, Assbridge a zejména Moroni) kloní se k názoru, že to byla bitva u Lince. Této dosti veliké operace se účastnilo šedesát vojáků z různých nepřátelských stran. Bitva se strhla ve velkém sále hostince U růže, a to pro sklepnici Hildu (byla to vlastně Mařena Růžičková z Nového Bydžova). Vítězem na bojišti zůstal Ital Giuseppe, který si také Hildu odvedl; ale protože mu nazítří utekla za Čechem Václavem Hruškou, je vlastně i tato bitva nerozhodná.

Usinski uvádí podobně bitvu u Goročovky, Leblond srážku v Batignolles, van Groo řež blíže Nieuportu, – zdá se však, že u nich rozhoduje spíše lokální patriotism než důvody vpravdě historické. Poslední bitva Největší Války je zkrátka neznáma. Nicméně lze ji se značnou pravděpodobností určit z pramenů nápadně shodných, a sice z celé řady proroctví, jež předcházely Největší Válce.

Tak už z roku 1845 se zachovalo tištěné (šwabachové) proroctví, že za sto let „aukazy stražliwé nastanau a lidu mnoho branného we wojně zajde“, ale že „za sto měsýců třináctero národů pod břízau se polem utká a w boji zaufalém poseká“, načež prý nastane padesátiletý mír.

Roku 1893 prorokovala Turkyně Wali Schön (?), že „uplyne pětkrát tucet let, než nastane mír po všem světě; toho roku třináct císařů se bude potýkati a sejdou se pod stromem březovým, a pak bude ten mír, jakého nikdy nebylo ani nebude“.

Z roku 1909 se cituje vidění jisté černošky z Massachusetts, která viděla „obludu černou, dvourohovou a obludu žlutou, třírohovou a obludu červenou, osmirohovou zápasiti pod stromem (březovým?), až krev postříkala celý svět“.– Zajímavé je, že počet rohů je úhrnem třináct, patrně na označení třinácti národů.

Roku 1920 prorokoval reverendissimus Arnold, že „přijde válka devítiletá, jež zachvátí celý svět. Jeden veliký císař zahyne v této válce, třé velikých říší se rozpadne, devadesát devět hlavních měst vyvráceno bude, a poslední bitva této války bude poslední bitvou století.“

Z téhož roku „vidění Jonathanovo“ (tištěné ve Stockholmu): „Válka a mor vyhubí devadesát devět zemí, devadesát devět říší zanikne a opět vstane; poslední bitva bude trvat devadesát devět hodin a bude tak krvavá, že všichni vítězové se vejdou do stínu březového stromu.“

Lidové proroctví německé z roku 1923 mluví o bitvě na Březovém poli (Birkenfeld).

Poslanec Bubník roku 1924 řekl v rozpočtové rozpravě: „... a nebude lépe, pokud jediný voják bude sloužit pod břízou.“

Podobných věšteckých dokladů z doby mezi 1845–1944 se zachovalo přes dvě stě; ve čtyřiceti osmi se vyskytá počet třináct, v sedmdesáti březový strom, v patnácti prostě strom. Lze tedy souditi, že poslední bitva se strhla někde v blízkosti březového stromu; kdo tam válčil, nevíme, ale zbylo tam úhrnem třináct mužů z různých armád, kteří se po bitvě patrně uložili do stínu břízy. Tím okamžikem se skončila Největší Válka.

Je však možno, že „bříza“ zde vystupuje symbolicky místo jména obce Březany, Březenec, Březhrad, Březí (jichž je v Čechách 24), Březina (jichž je 13), Březnoves, Březinka (4), Březinky, Březiny (3), Březka (4) nebo i Březko, Březná (2), Březnice (5), Březník, Březno (10), Březová (11), Březové Hory, Březovice (6), Březovík, Březůvky, Břežany (9) nebo i Březolupy. Nebo je to německý Birk, Birkenberg, -feld, -haid, -hammer, Birkicht atd., nebo anglický Birkenhead, Birkenham, Birch apod., nebo francouzské Boullainville, Boulay atd. Tím se počet měst, vsí a lokalit, kde se pravděpodobně strhla poslední bitva, omezuje na několik tisíc (pokud zůstáváme jen v Evropě, jež zajisté má přednostní právo na Poslední

Bitvu), a podrobné vědecké pátrání aspoň zjistí, kde se to stalo, nelze-li už naprosto dokázat, kdo to vyhrál.

Ale snad přece – představa je svůdná – stála poblíž dějiště posledního aktu světové tragédie útlá stříbrná břízka; snad zpíval nad bojištěm skřivan a nějaký ten bělásek řepkový se třepetal nad drsnými válečníky. A hle, není už málem koho zabíjet; je horký říjnový den, a jeden hrdina po druhém ustoupí stranou zády k bojišti, uleví si tělesně a touže po míru jde si lehnout do stínu břízky. Nakonec tam leží všech třináct, kteří přežili Poslední Bitvu. Ten položí unavenou hlavu na botu souseda, onen na jeho zadek, nerušen jeho (míním vojákovým) oddechováním. Třináct posledních vojáků světa spí pod jedinou břízkou.

Kvečeru se probudí, dívají se po sobě s nedůvěrou a sahají po zbraních. A tu jeden z nich – dějiny nikdy nezvědí jeho jména – řekne: „Sakra, kluci, tak už toho nechme.”

„A to máš, člověče, pravdu,” poví s úlevou druhý, odkládaje zbraň.

„Tak mně dej kus špeku, ty vole,” ozve se třetí s jistou něžností.

Čtvrtý na to: „Krucí, lidi, já bych kouřil; nemáte někdo –?”

„Hoši, teď se ulejem,” míní pátý. „My už nehrajeme.”

„Já ti dám športku,” praví šestý, „ale ty mně dáš kus chleba.”

„Domů, považte si, pudem domů,” dí sedmý.

„Čeká tě tvá stará?” ozve se osmý.

„Bože, já už jsem šest let neležel v posteli jaksepatří,” vzpomíná devátý.

„Byla to, chlapani, blbina,” povídá desátý a odplivuje.

„Ba jo,” dí jedenáctý. „Ale teď už nehleme.”

„Nehleme,” opakuje dvanáctý. „Nejsme blázni. Hoši, domů!”

„To jsem sám rád, že už je konec,” doloží třináctý a převalí se na druhý bok.

Tak nějak lze si představit, že se skončila Největší Válka.

KAPITOLA XXX. - KONEC VŠEMU

Uplynulo mnoho let. V hospodě U Damohorských sedí strojník Brych, nyní majitel zámečnického závodu, a čte Lidové noviny.

„Hned budou jitrnice,” hlásí hostinský vycházeje z kuchyně. A hled’me, vždyť to je Jan Binder, druhdy majitel kolotoče; ztloustl a nenosí už pruhovanou košili, ale je to on!

„Dost času,” povídá pomalu pan Brych. „Vždyť tu pan páter Jošt taky ještě není. A pan redaktor Rejzek taky ne.”

„A... jak se daří panu Kuzendovi?” táže se pan Binder.

„No, to víte. Marodí pomalu. Pane Binder, to je jeden túze hodnej člověk.”

„Ba je,” mínil pan hostinský. „Já nevím... pane Brych... kdybyste mu přinesl ode mě nějakou tu jitrničku. Povedly se, pane Brych, a kdybyste chtěl bejt tak hodnej...”

„Ale s radostí, pane Binder, to víte, to ho potěší, že pamatujete. Ale jo, to rád udělám.”

„Pochválen Pan,” ozvalo se jaře ve dveřích, a pan kanovník Jošt, svěže zardělý mrazem, si věšel klobouk a kožíšek.

„Dobrej večír, Velebnosti,” odpověděl pan Brych. „Však už čekáme, čekáme.”

Páter Jošt špulil radostně ústa a mnul si okřehlé ruce. „Tak co je v novinách, pane mistře, copak nám píšou?”

„Ale čtu zrovna: ‚Prezident republiky jmenoval mladistvého učence soukromého docenta dr. Blahouše mimořádným profesorem.‘ Víte, pane kanovníku, to je ten Blahouš, co psal tenkrát o panu Kuzendoj.”

„Aha, aha,” řekl páter Jošt utíraje si brejličky. „To se ví, nevěrec. Všecko na univerzitě jsou neznabozi. A vy jste taky jeden, pane Brych.”

„No, pan kanovník se už za nás pomodlí,” ozval se pan Binder. „Potřebuje nás do nebe pro kaufcvika. Tak dvě a jedno, Velebnosti?”

„To se rozumí. Dvě a jedno.”

Pan Binder otevřel dveře do kuchyně a křikl: „Dvě jitrnice a jedno jelito.”

„– brýčer,” zavrčel redaktor Rejzek vcházeje. „Zima, lidičky.”

„Večírek,” zašveholil pan Binder. „To jsou hosti.”

„Tak co je nového?” ptal se jaře pan páter Jošt. „Copak máte v redakci? Ach jo, taky jsem zamlada psával do novin.”

„Však mě ten Blahouš taky tenkrát v novinách jmenoval,” řekl pan Brych. „Mám to ještě někde vystřiženo. ‚Apoštol Kuzendovy sekty nebo tak nějak o mně psal. Jojo, kde jsou ty časy.’”

„Večeři,” ozval se pan Rejzek.

Tu již pan Binder a jeho dcera nesli na stůl jitrnice; ještě syčely zpěněny mastnými bublinkami, ležíce na kyprém zelí jako turecké odalisky v polštářích. Páter Jošt silně zamlaskal a rozkrojil první krasavici.

„Ta je,” řekl za chvíli pan Brych.

„Mm,” promluvil po delší době pan Rejzek.

„Bindere, ty se vám povedly,” pravil uznale pan kanovník.

Panovalo vděčné a usebrané ticho.

„Nový kořeni,” připojil pan Brych, „to já rád cejtím.”

„Ale nesmí ho být moc.”

„Ne, tak zrovna.”

„A kůže musí zrovna chroupat.”

„Mm.” A opět nastala delší přestávka.

„A zelíčko musí být hodně bílé.”

„Na Moravě,” ozval se pan Brych, „dělají zelí jako kaši. Já tam byl jako tovaryš. Zrovna vám teče.”

„Ale jděte,” divil se páter Jošt. „Zelí se musí přece procedit. Ale nepovídejte, to ani nemůže být k jídlu.”

„No, a jedí to tam. Lžicema to jedí.”

„To je hrůza,” trnul kanovník. „Lidi, to je divný národ. Vždyť přece zelí se musí jen omastit, že, pane Binder? To já nechápu, jak to může někdo dělat jinak.”

„Víte,” řekl pan Brych zamyšleně, „ono to asi je jako s tou vírou. Taky člověk nepochopí, že jinej může věřit něco jiného.”

„Dejte pokoj,” bránil se páter Jošt. „A to bych spíš věřil v Mohameda, nežli bych jed jinačí zelí. To přece dá rozum, že se má zelí jen omastit.”

„A víru, tu nedá rozum?”

„Naši víru jo,” řekl rozhodně pan kanovník, „ale ty ostatní nedá rozum.”

„Tak jsme zase tam, kde jsme byli před tou válkou,” vzdychl si pan Brych.

„Lidi jsou vždycky zas tam, kde bejvali,” ozval se pan Binder. „Však to taky pan Kuzenda říká. Bindere, říká, žádná pravda se nedá vybojovat. Víš, Bindere, říká, ten náš Pánbůh na bagru nebyl tak špatnej, a ten tvůj v kolotoči taky ne, a vidíš, přece zanikli. Každěj věří na svého výborného Pánaboha, ale nevěří druhýmu člověku, že ten taky věří něco dobrého. Lidi mají nejdřív věřit v lidi, a to ostatní se už najde. Tak to říká pan Kuzenda.”

„Ba jo,” mínil pan Brych. „Člověk si třeba může myslet, že druhá víra je špatná víra, ale nemá si myslet, že ten, kdo ji má, je špatnej a sprostěj a podvedenej chlap. To je v politice a ve všom.”

„A proto se tolik lidí nenávidělo a pobilo,” ozval se páter Jošt. „Víte, čím větší věci někdo věří, tím vzteklejc pohrdá těma, co v ně nevěří. A přece největší víra by byla věřit v lidi.”

„Každej to myslí náramně dobře s lidstvem, ale s jedním každým člověkem, to ne. Tebe zabiju, ale lidstvo spasím. A to nejni dobře, Velebnosti. Svět bude zlej, pokud nezačnou lidi věřit v lidi.”

„Pane Binder,” řekl páter Jošt zamyšleně, „tak třeba pro mne zejtra udělejte to moravské zeli. Já to zkusím.”

„To se musí trochu zasmažit a jako dusit. A takhle s klobásou to je docela dobrý. Každá víra a každá pravda má něco dobrýho, a kdyby to bylo jen to, že ten druhý ji má rád.”

Zvenčí se otevřely dveře a vešel strážník. Byl promrzlý a chtěl skleničku rumu.

„Á, to jste vy, pane strážmistr Hruška,” řekl Brych. „Tak co, kdepak jsme byli?”

„Ale na Žižkově,” povídal strážník a svlékal ohromné rukavice, „Byla tam šťára.”

„A copak jste vyšťárali?”

„No, dva šupáky. A pár nepříslušnejch. A v domě číslo 1006, totiž ve sklepě, takovej brloh.”

„Jaký brloh?” ptal se pan Rejzek.

„Karburatorový brloh, pane redaktore. Měli tam maličký Karburátorek, ze staré motorky před vojnu. A taková ta pakáž tam chodí k orgiím.”

„Jaké to jsou orgie?”

„No, taková neplecha. Modlí se a zpívají, a mají vidiny, prorokují, dělají zázraky a tak ledacos.”

„A to se nesmí?”

„Ne, je to policejně zakázáno. Víte, je to jako ty pelechy, co se v nich kouří opium. Taky byl jeden takový na Starém Městě. A těch karburátorových doupat jsme vyšťárali už sedum. Taková sebranka tam chodila. Lidi bez přístřeší, kurvy a individua. Proto je to zakázáno. Je to nepořádek.”

„A je takových doupat mnoho?”

„Už ne. Já myslím, že tohle byl poslední Karburátor.”